

YNGVARS SAGA VÍÐFÖRLA

JÄMTE ETT BIHANG OM INGVARSSINSKRIFTERNA

UTGIVEN FÖR

SAMFUND TIL UDGIVELSE AF GAMMEL NORDISK LITTERATUR

AV

EMIL OLSON

KØBENHAVN
S. L. MØLLERS BOGTRYKKERI
1912

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sida
Inledning	I
I. Handskrifter. Editioner	I
II. Anmärkningar till ortografi och ljudlära i hand- skrifterna A och B.....	XXIV
1. Handskriften A.....	XXIV
2. Handskriften B.....	LIX
III. Sagans ålder, källor, trovärdighet, författare m. m.	LXXVI
Text.....	1
Rättelser till texten.....	50
Bihang: Svenska runstenar handlande om Yngvars- sagans hjälte	51
Namnregister till sagan	66
Förteckning på arbeten som anförts med starkare förkortningar	68

INLEDNING.

I. Handskrifter. Editioner.

1. Av Yngvars saga viðförla äro följande handskrifter mig bekanta.

2. (A) Pergamentshskr. nr 343a 4to i den Arne-magneanska handskriftssamlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn (Kålund Katal. AM nr 1091). Denna hskr. består av 110 i läderband med träpermar inbundna blad i formatet 23.2 × 16 cm. med i genomsnitt 38 rader på varje sida och innehåller bland 15 olika yngre sagor (fullständig förteckning hos Kålund a. st.) även berättelsen om Yngvar, som här upptager bl. 48 verso (rad 16) till 54 recto (rad 16). Mot slutet av Yngvarssagan¹⁾, mellan bl. 53 v. och 54 r., har hskr. en lakun, omfattande ett blad. Denna lakun fanns, såsom visas av en anteckning i nedre margen av bl. 53 v. med Arne Magnussons hand („her vantar i blad„), redan på dennes tid.

YS har i denna hskr. kapitelindelning utan kapitelnummer och -rubriker. Initialerna vid kapitlens början, för vilka tomrum lämnats, ha aldrig blivit införda. Överskriften till sagan: „Yngvars saga“ är tillagd med yngre hand.

Pergamentet är, såsom oftast i isländska hskr., tämligen mörkt, skriften här och där utplånad eller suddig. Dock är hskr., åtminstone vad YS beträffar, i stort sett väl bibehållen.

¹⁾ Nedan ofta förkortat YS.

Hskr. har varit i Arne Magnussons ägo — den är upptagen i den bekanta förteckningen i AM 435 a 4to bl. 103 v. och har bl. a. å ett i bokens början inhaftat pappersblad en gemensam innehållsförteckning av hans hand — och tillhör således den del av de Arnemagneanska samlingarna, som 1731 kom till Universitetsbiblioteket ur Arnes bibliotek.¹⁾ Dess tidigare öden äro okända, med undantag därav, att en anteckning med 1600-tals-hand på bl. 76 v. anger, att boken vid tiden för anteckningen befann sig i händerna på en viss Magnus Magnusson på Þingeyri i norra Island. Beträffande den tidpunkt, då Arne Magnusson förvärvat boken, kan ingenting med visshet sägas; den är avskriven första gången något av åren 1726—30 (se nedan 7).

Rafn anser i Fornaldar Sögur Nordrlanda 2: VIII, att handskriften är nedskriven redan under 14de århundradet;²⁾ till slutet av samma århundrade eller början av det 15de sättes den av Gíslason 44 Prøver s. VII. Enligt Gering Íslenzk ævintýri I: XXIX förskriver den sig först från 15de århundradets början, enligt Boer Qrv.-Odds s. V och Kálund Katal. AM 1: 578 från 15de århundradet (utan närmare bestämning).

Nedan (s. XXIV ff.) gives en redogörelse för de viktigaste dragen av hskr:s ortografi och ljudlära i den del som innehåller YS, avsedd bl. a. att lämna bidrag till frågan om nedskrivningstiden.³⁾ Av denna redogörelse synes mig framgå, att hskr. uppenbarligen är skriven efter 1350, å andra sidan sannolikt icke senare

¹⁾ Jfr Kálund Katal. AM 2: VIII. ²⁾ Ett förvånande misstag är det, då hskr. i Antiquités russes 1: 91 sättes så tidigt som till 13de årh. Därstädes 2: 142 har denna uppgift också betydligt modifierats. ³⁾ Några obetydliga anmärkningar om hskr:s ortografi finnas i Fornald. Sög. Nordrl. 2: VIII, vilka f. ö. icke i allt stämma med förhållandena i den del, som omfattar YS.

än c. 1450. Att inom dessa gränser bestämt fixera tiden torde åtminstone med nuvarande hjälpmedel icke vara möjligt. Måhända kommer man sanningen närmast, om man sätter den snarare efter än före c. 1400.

3. (B) Pergamentshskr. nr 2845 4to i den Gamla kongl. samling i Kungl. Bibl. i Köpenhamn (Kálund Katal. KB nr 74). Hskr:n består av 73 blad (inbundna i träpermar förenade i ryggen med läderremmar) i formatet 18.5 × 13.5 cm. med ett antal av (i olika partier av boken) 22 å 26 rader på varje sida och är skriven med två olika, men samtidiga händer, den ena bl. 1—32 r. rad 5, 55—73, den andra 32 r. rad 6—54 v. Det med första handen skrivna partiet, till vilket YS hör, har delvis spår av röda rubriker och färgade initialer. Överskrifterna till de olika styckena äro tillsatta i senare tid, enligt Kálund a. st. av Jon Erichsen.¹⁾

Innehållet i hskr:n utgöres av 9 „fornaldarsögur“ (fullständig förteckning hos Kálund a. st.), bland dem från bl. 55 recto till och med bl. 59 recto ett fragment av YS under (den av Jon Erichsen tillfogade) titeln: „Fragmentum Ingvars Sögu“. Fragmentet börjar med orden: „Yngvar sött ok uar þa komin“ kap. 8 (nedan texten s. 27 rad 8) och går till sagans slut, men har mot slutet av sagan en lakun motsvarande ett av hskr:s blad.

Denna hskr. är delvis rätt illa medfaren, sliten, nedrökt och smutsig. Det parti, som innehåller YS är dock väl bevarat; endast på helt få ställen är hskr. här oläslig eller svårläst och dylika ställen omfatta aldrig större stycken, i regel en eller ett par bokstäver, mera sällan ett helt ord eller ett par ord följd.

¹⁾ Jón Eiríksson (Jon Erichsen), vetenskapsman och ämbetsman, född på Island 1728, död i Köpenhamn 1787, bibliotekarie vid Kungl. Bibl. 1781—87.

Hskr:n förvärvades av den bekante isländsk-norske historieskrivaren Torfæus (dåvarande kunglig translatör av nordiska antikviteter) på dennes samlarfärd till Island 1662. Såsom Kälund framhåller, är det nämligen utan tvivel denna hskr., som är upptagen som nr 5¹) i en för Arne Magnusson år 1712 tagen avskrift av Torfæi egen förteckning över vid detta tillfälle förvärvade handskrifter, insatt som ett särskilt lägg i AM 435b 4to och försedd med rättelser av Arne Magnusson själv (förut publicerad jämte identifiering av Vigfússon i Sturlunga saga Proleg. cxlv—vi och nu fullständigt tryckt hos Kälund Katal. KB XLI). Själv hade Torfæus den till låns under åren 1682—1704 (Kälund Katal. KB XLV).²) Om dess tidigare öden känner man intet annat, än att den enligt marginalanteckningar å bl. 35 v. och 41 v. på 1600-talet befunnit sig i händerna dels på en viss Eyulfur Jonsson, dels på en Nikulas Einarsson, av vilka den förre uttryckligen anger sig som bokens ägare.

Hskr:s nedskrivningstid sättes av Rafn i Fornaldar Sögur Nordrlanda 1: XIX (liksom i Antiquités russes 2: 142) till början av 15de århundradet, likaledes (närmare bestämt till „de första åren av femtonde århundradet“) av Cederschiöld Bandamannasaga s. IX (Lunds univ. årsskrift X). Den senare stöder sig på ett meddelande av den framstående handskriftskännaren Jón Sigurðsson (d. y.).³) Den nedan under II givna

¹) Den något underliga titeln är: „Halfreki, Territorii cujusdam norvegici Regis ante Pulvericomi tempora, historia. item Heidreki Cimbricæ vetustissimi et multo alia — octavo“. De i titeln nämnda sagorna äro de i hskr. förekommande Hálfs saga ok Hálfsrekka samt Hervarar saga ok Heiðreks konungs. „Halfreki“ har väl uppstått genom missförstånd av „Hálfsrekka“. ²) Detta långlån är troligen anledningen till att hskriften i Sverige (se nedan s. XXII) fordom gått under namnet „Torfæi handskrift“ o. d. ³) Bekant vetenskapsman och politiker, född på Island 1811, död i Köpenhamn 1879.

redogörelsen för ortografi och ljudlära i den del, som innehåller Yngvarsfragmentet, torde visa, att denna hskr. med all sannolikhet är något äldre än den nyss beskrivna AM 343a.¹)

4. (C) Pappershskr. nr 343c 4to i den Arne-magneanska samlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn (Kälund Katal. AM nr 1093). Hskr:n består av 24 blad (3 sidor i slutet blanka) i formatet 20.2 × 16 cm. 21 å 22 rader på varje sida och innehåller Yngvars-sagan fullständig under titeln (överst på första sidan): „Hier biriar söguna af Jngvare Wijdførle“.

Avskriften, som är gjord med kursivstil, härrör från slutet av det 17de århundradet (så enligt Kälund) eller möjligen från början av det 18de. Skrivaren är okänd, med undantag för sista sidan (bl. 23 r.), som är skriven med Arne Magnussons egen hand.

Den sistnämnda omständigheten är av intresse. Den synes vittna om att hskr:n i fråga är en för Arnes räkning och under hans inseende gjord avskrift av en äldre hskr. av sagan. Det skall strax nedan visas, att den icke är avskriven efter någon nu för oss bekant kodex; och att detta gäller även för den av Arne Magnusson tillfogade sista sidan, framgår bl. a. av de avvikande slutorden. Är avskriften gjord i Köpenhamn, har det således därstädes funnits ännu en nu förlorad och, såvitt jag vet, ingenstädes omtalad fullständig hskr. av YS. Möjligt är ju dock även, att Arne låtit göra denna avskrift under någon av sina vistelser på Island: 1685—86 eller 1702—12 (jfr om dessa uppehåll på Island Kälund Katal. AM 2: inledn.)

5. (D) Pappershskr. nr 31 (4to) i den Raskska samlingen å Universitetsbiblioteket i Köpenhamn (Kälund Katal. AM nr 2602). Denna hskr., som består

¹) En ytterst obetydlig anmärkning om ortografin i denna hskr. finnes hos Rafn Fornaldar Sögur Nordrlanda 1: XIX.

av 350 blad — inberäknat försattsbladet, som på insidan har samtidig innehållsförteckning till hela boken — i formatet 20 × 15.2 cm. och med i allmänhet 30 à 32 rader på varje sida, utgör ett samlingsband innehållande 18 sagor och „þættir“, dels av heroiskt, dels av romantiskt innehåll (fullständig förteckning hos Kålund a. st.). Bland dessa befinner sig, skriven å bl. 35 v.—46 v., YS fullständig under titeln: „Sagann af Ingvarare Eymundar Syne“.

Hskr:n är en av dem, som av R. Rask på hans antikvariska resa till Island 1813—15 hemfördes till Danmark och 1833 förvärvades till Arnemagneanska stiftelsen (jfr Kålund Katal. AM 2: inledn. s. IX). Om dess tidigare historia ger en anteckning på försattsbladets framsida den upplysningen, att den tillhört B. Bogason (det vill, såsom en jämförelse med anteckning i Rask nr 32 visar, säga Benedikt Bogason på Staðarfell). På försattsbladets framsida finnes vidare en anteckning, att „Jon Jonsson Asgarde“ bundit boken. Nederst å bl. 2 r. står namnet Johann Olafsson, av stilen att döma just den, som nedskrivit boken.

Hskr:n är enligt Þorkelsson Om digtn. på Isl. i det 15de og 16de årh., s. 156, 164 skriven c. 1700, enligt Cederschiöld Clarus saga (Festskrift till Kungl. Univ. i Köpenhamn 1879), s. IV „ab ineunte sæculo XVIII^{mo}“. Kålund (a. st.) sätter den till 18de århundradet utan närmare bestämning.

6. En jämförande undersökning av de nu beskrivna hskr:na AM 343c 4to och Rask 31 i förhållande till AM 343a ger följande resultat.

Båda dessa hskr. börja i motsats mot AM 343a nytt kapitel med orden *Suo segia* 48.4 och ha i stället för den latinska satsen 48.1 ff. en isländsk, nästan ordagrant överensstämmande översättning därav.

AM 343c och Rask 31 ha en mängd från AM 343a avvikande gemensamma läsarter, av vilka en stor del icke kunna antagas bero därpå, att AM 343c och Rask

31 tillfalligtvis ändrat på samma sätt. Som exempel vill jag anföra:

AM 343a:	AM 343c och Rask 31:
4.14 <i>uerdr gott til fiar ok manna</i>	tillägga <i>honum</i> efter <i>uerdr</i>
5.5-6 <i>A þui meli</i>	<i>ð þvi mðle</i>
7.8 <i>þeim vel ok Yngvari</i>	<i>vel Ingvarare</i>
7.25 <i>þeir giora suo</i>	tillägga <i>nu</i> efter <i>giora</i>
11.17 <i>kongs nafns</i>	<i>vm (um R31) kongs nafn</i>
13.6 <i>gæddi þa ferdinni</i>	<i>greiddi þa ferdina</i>
13.8 <i>ok sier</i>	<i>enn leit (343c), ok leit (R 31)</i>
13.13 <i>fötakistu</i>	<i>fatakistu (343c), fatakizu (R 31)</i>
14.19 <i>Marger fðlust</i>	<i>ok fðlust (fðluz R 31) þa marger</i>
16.19 <i>þa</i>	<i>þar</i>
16.26 <i>þeira</i>	<i>þesse</i>
18.20-21 <i>Hann uar þeira mattkare</i>	<i>þvi hann var etc.</i>
19.1 <i>stund</i>	<i>hrijd</i>
19.11-13 <i>enn mælltu — hlaupa</i>	<i>saknas</i>
19.17 <i>at fiandinn væri</i>	<i>þad fiandann vera</i>
19.23 <i>burtu</i>	<i>j burt (burtu R31) geinginn</i>
21.15-16 <i>skaut hann</i>	tillägga: <i>ð þa</i>
23.13-14 <i>syndist honum diofullinn</i>	tillägga: <i>koma j</i>
28.4 <i>þegar sem ek em dauðr</i>	<i>sakna þegar</i>
29.7 <i>ok þann matti hon eigi sea</i>	<i>j þann mðta, ad hun þøtt-est eij sið þann er (343c), i þann mðta, hon þøttiz eckj sið þann er (R31)</i>
31.2 <i>uitum</i>	<i>munum</i>
32.3 <i>[E]N</i>	<i>Sva (343c), Svo (R31)</i>

35.6-7 <i>retti fiadurstafinn ok sidar sialfa fiadrina</i>	<i>rein fiadurstafinn vid sidlfa fiadrina</i>
36.1 <i>einn girdzskur madur</i>	<i>sa girske madur (343c), hin griske madur (R 31)</i>
38.11 <i>þeir tæki aller at toga</i>	<i>þeir tæki aller a; ok tog- udu</i>
39.7-8 <i>tocu þa ok leiddu dyrit</i>	<i>toku þa dijrit ok leiddu</i>
39.11 <i>þat fiell dautt</i>	<i>tillagga nidur</i>
47.17 <i>hiet</i>	<i>er nefndur</i>
49.8 <i>Ynguars sogu</i>	<i>saknas</i>
49.9 <i>hana</i>	<i>saknas.</i>

Härav framgår således, att AM 343c och Rask 31 icke kunna vara avskrifter efter AM 343a. Men de kunna icke heller vara avskrivna efter varandra.

Att Rask 31 skulle vara en avskrift av AM 343c är redan av yttre omständigheter så gott som uteslutet. Att så icke är förhållandet, framgår också till fullo av ett stort antal textställen, där Rask 31 stämmer med AM 343a, under det AM 343c avviker. Jag kan nöja mig med att anföra tre redan i och för sig fullt bevisande ställen, där några för AM 343a och Rask 31 gemensamma ord saknas i AM 343c: 6.7 orden „ok annara hofpingia i Suiþiod“; 27.1 „lid sitt“; 35.18 „uid lanzmenn“ samt det mycket karaktäristiska stället 36.1, där Rask 31 och AM 343a ha det uppenbara felet „skiinna (skina 343a) kaup“, under det AM 343c har det riktiga „ripta skinnakæp“.

Lika litet kan AM 343c vara avskriven efter Rask 31. Då ett sådant antagande redan av åldersskäl förhujades (jfr ovan), är det nästan överflödigt att nämna, att även här en stor mängd överensstämmelser finnas mellan AM 343c och AM 343a emot Rask 31 av den art, att texten i AM 343c på dessa ställen omöjligen kan utgå ifrån Rask 31. Fullständigt bevisande äro även här några ställen, där orden i fråga helt saknas i Rask

31: 1.11 „af Suiþiod“; 2.19 „folmenner“; 2.25 „ok kæti“; 8.10 „af hestinum“; 10.4-5 „bædi fyrir gudi ok monnum“; 13.20 „fyrir ohlydni“; 17.9-10 „ok neitadi“; 18.15 „þess er þeir þurftu“; 24.14 „ok trvlaus“; 34.5-6 „þuiat þeir eru suo sterker sem hit oarga dyr ok hæfer sem hus edur skogar“; 39.9 „gengu til dyrsins. Þeir“.

AM 343c och Rask 31 stå således självständigt icke blott mot AM 343a, utan även mot varandra. Den stora mängden inbördes avvikelser gör det sannolikt, att de icke ens ha en omedelbar gemensam källa, utan att de var för sig utgöra avskrifter av nu förlorade handskrifter. Bådas källor ha emellertid stått nära AM 343a med avseende på sin textavfattning. Särskilt kan i detta sammanhang observeras det för AM 343a, AM 343c och Rask 31 gemensamma felet *niu* i st. f. XI i uppgiften 30.19 om Yngvars död i förhållande till Olof den heliges fall. Gl. kgl. saml. 2845 4to har här det rätta.

Med 2845 4to ha AM 343c och Rask 31 var för sig eller båda tillsammans endast få läsarter gemensamma och dessa mestadels betydelselösa. Följande kan kanske förtjäna att nämnas:

AM 343a, Rask 31:	AM 343c, 2845 4to:
30.10 <i>burd</i>	<i>hijngadburdi (343c), hing- adburd (2845)</i>
36.8 <i>stauck</i>	<i>fiell (343c), fell (2845)</i>
AM 343a, AM 343c:	Rask 31, 2845 4to:
30.16 <i>med þui at</i>	<i>med saknas</i>
38.12 <i>hofdinu</i>	<i>höfdi</i>
39.11 <i>ofan</i>	<i>saknas</i>
AM 343a:	AM 343c, Rask 31, 2845 4to:
29.3 <i>um ferd sina</i>	<i>ferd sinne (sinni 2845)</i>
34.12 <i>kuad</i>	<i>tillagga þa</i>

- 47.16 *þa leidd suara* *svara á þá (þessa R 31) leidd*
 47.17 *son Olafs* saknas
 47.17 *hiet* *er nefndur*

7. (E) Pappershskr. nr 343 b 4to i den Arnemagneanska samlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn (Kålund Katal. AM nr 1092). Hskr:n består av 37 blad (3 sidor i slutet blanka) i formatet 21.5 × 15.4 cm. och innehåller YS fullständig (jfr nedan). Överskrift saknas, ävensom initial till första kapitlet. Skrivaren är enligt Kålund (a. st.) Jón Sigurðsson (d. a.) och tiden för nedskrivningen således 1726—30.¹⁾

En (yngre) anteckning å första bladet angiver, att hskr:n i fråga är en avskrift efter AM 343 a. Att detta, d. v. s. beträffande det som finnes i AM 343 a, är riktigt, blir i själva verket tydligt redan därigenom, att denna avskrift har det parti, som saknas i AM 343 a (se ovan s. I) inom klammer, en anordning, som synbarligen avser att angiva, att detta hämtats ur en annan källa än det övriga. Förhållandet bekräftas noggsamt vid en jämförelse av texten i 343 a och 343 b, vilken senare på det hela mycket noggrant följer sin källa, ehuru naturligtvis en del avvikelser förekomma.

Den i AM 343 a förefintliga lakunen (jfr ovan s. I) är, såsom en undersökning ger vid handen, utfylld efter AM 343 c. Detta framgår redan därav, att avvikelserna mellan 343 b och 343 c i denna del av texten i motsats till det övriga partiet äro mycket små och obetydliga och alla sådana, att de kunna ha uppstått genom avsiktliga ändringar eller förbiseenden av 343 b:s skrivare. I de flesta fallen bekräftas t. o. m. 343 c:s läsart såsom den ursprungligare av Rask 31. Ett särskilt bevis för att 343 b är skriven efter 343 c är det gemensamma felet 43.10, där i båda ordet „biskup“ saknas. En ytterligare bekräftelse ligger i en del av-

¹⁾ Enligt anteckning i en på Univ.-bibl. i Kphmn befinnlig förteckning över isländska skrivare vistades Jón Sigurðsson (född 1702, död 1757) endast nämnda år i Kphmn.

vikelser från den i det övriga partiet följda ortografin, avvikelser som utgöra tydliga påverkningar av ortografin i 343 c.

8. (F) Pappershskr. nr 42 4to i det Kungl. Bibliotekets i Stockholm samlingar av isländska hskr. (Arwidsson Förteckning s. 139, Gödel Katal. nr 220). Består av 128 blad i formatet 21.5 + 16.5 cm., lösa lägg i papperskonvolut, och innehåller bl. 1—60 Vilmundar rímur viðutan, bl. 60—100 Ingvars rímur och bl. 101—124 recto YS under rubriken: „Hier byriar Söguna af Yngvare Vjldförla“. Bl. 124 v.—128 äro lämnade blanka.

Hskr:n är skriven med tre olika händer, däribland den del som innehåller YS av obekant skrivare. Enligt Arwidsson a. st. är denna avskrift av YS „från omkr. 1680 eller förhända något äldre“; enligt Gödel förskriver den sig från senare hälften av 1600-talet. Tidsbestämningen för den del som omfattar YS kan emellertid icke vara riktig. Hskr. 42 4to är nämligen en avskrift av AM 343 b, och dennas nedskrivningstid är, såsom ovan nämnts, åren 1726—30.

Även på annat sätt framgår det, att Sth. 42 4to icke är så gammal, som Arwidsson och Gödel antaga. Det kan nämligen icke vara någon annan handskrift än denna, om vilken Brocman s. V säger: „Hans Excellence Grefwe Bonde¹⁾ tillhör den Heder, at.. först hafwa låtit denna saga, igenom den förträfflige Grams²⁾ Handräckning, hit uti Landet inkomma“. Men denna förmedling ägde, såsom visas av ett brev från Gram till Bonde (tryckt hos Trolle-Bonde Anteckningar om Bondesläkten IV: 218 f.) rum först år 1734, och avskriften, som gjordes direkt för Bondes räkning, var just då färdig.

¹⁾ Gustaf Bonde, greve, riksråd, född 1682, död 1764. Om hans lärda intressen och verksamhet se framför allt Trolle-Bonde Anteckningar om Bondesläkten IV. ²⁾ D. v. s. den bekante danske historikern Hans Gram, född 1685, död 1748.

Att Sth. 42 4to, som i nyssnämnda brev uppgives vara „ey alene afskrifwen men nöye conferet(!), ikke alene med den codice, hvorefter Copien er giort, men og med tvende andre, af hvilke den ene ligeledes var integer, men den andre dimidia parte mutilus“, är avskriven efter AM 343 b — och icke direkt efter AM 343 a — visas därav, att den upprepar nästan alla den förras avvikelser från den senare. Bland mera karaktäristiska ställen kunna nämnas:

AM 343 a:	AM 343 b och Sth. 42 4to:
2.24 <i>bodi</i>	<i>bordi</i>
8.20 <i>at</i>	<i>er</i>
15.17 <i>spurdi</i>	tillägga: <i>þa</i>
15.24 <i>af</i>	<i>med</i>
16.15 <i>þann</i>	<i>þennann</i>
19.11 <i>mælltu</i>	öppen plats lämnad, emedan förkortningen ej förstås
20.5 <i>þeir giordu suo</i>	saknas
23.15 <i>diöfullinn</i>	<i>diöfull med</i>
23.16 <i>dö</i>	<i>deydi</i>
24.8 <i>minnar</i>	<i>minni (mini 343 b)</i>
27.16 <i>aullu</i>	<i>fullu</i>
29.2 <i>likam</i>	<i>lik</i>
31.8 <i>saugdum fra</i>	<i>fra saknas</i>
32.5 <i>um austurueg ganga</i>	<i>um austr gang(!)</i>
34.8 <i>asar</i>	<i>as</i>
35.8 <i>þa giordi Sueinn ok</i>	<i>Suein giördi ok</i>

Emellertid har Sth. 42 4to också icke få från AM 343 b avvikande läsarter. En del av dessa överensstämma med AM 343 c.

Med AM 343 c stämmer Sth. 42 4to även däri, att den liksom denna, men i motsats till AM 343 b (och 343 a) börjar nytt kapitel med orden *Suo segia* 48.4. Att AM 343 c

rådfrågats, framgår slutligen med full evidens av de rättelser och marginalanteckningar, som på några ställen förekomma: 13.8 i margen vid orden „gæddi þa ferdinni“: „al. greiddi ferdina“; 16.19 „þa“ rättat till „þar“; 20.20 i margen vid ordet „hvíttasalti“: „al. hveitisalti“; 24.19 „þessi“ över raden ändrat till „þessari ferd“; 24.20 „hafdi“ (som saknas i 343 a och 343 b) tillskrivet över raden; 32.5 i margen vid det felaktiga „um austr gang“: „aliis austurveg ganga“; 36.1 „skina kaup“ rättat till „skinnakaup“ och i margen tillfogat „ripta“; 48.14 i margen vid orden „bækur at“: „bokar, er“; 49.11 i margen vid ordet „Klauku“: „al. Klöcku“. Alla dessa läsarter återfinnas i AM 343 c, och att det är just denna, som använts, visas af den tveksamma marginalanteckningen till 19.11, där öppen plats (jfr ovan) i likhet med AM 343 b lämnats för ordet *mælltu*: „forté mældtu vel simile quid“. Den punkt, där detta ord står, saknas nämligen i AM 343 c, och tomrummet kunde därför av skrivaren endast gissningsvis ifyllas.

AM 343 c är således den fullständiga handskrift, som — i överensstämmelse med det citerade brevet — jämte huvudkällan begagnats. Att, såsom brevet uppgiver, även ett fragment av sagan jämförts, framgår med säkerhet åtminstone av ett ställe 48.3-4, där i st. f. ett „post [öppen plats] ad amazones“ i AM 343 b insatts fragmentets „postremo ad Amazonas veniens“. Men huruvida det varit originalet, Gl. kgl. saml. nr 2845 4to, eller dess avskrift AM 193 c fol. (nedan s. XVIII), som använts, låter sig icke avgöra.

9. (G) Pappershskr. nr 98 fol. i det Kungl. Bibliotekets i Stockholm isländska handskriftssamling (Arwidsson Förteckning s. 108, Gödel Katal. nr 154). Samling bestående av 938 blad i formatet 32.5 × 21 cm., lösa lägg i gråpapperskonvolut, och innehållande 19 olika nummer (fullständig förteckning hos Gödel a. st.). Flertalet av dessa nr (2—9, 11—17, 19) utgöres av svenska översättningar av eller ur isländska (mest

yngre) sagor och „þættir“, ett nr (det första) av isländsk text med svensk översättning, och ett, nr 18 = blad 860—926, av den oss här intresserande YS endast på isländska, under titeln „Söguna(!) af Yngwar Widforla“. Att det vid detta nr liksom vid det första („Krembres saga Gautakonungs ok Áka Sviakonungs“) varit meningen att tillfoga svensk översättning, ehuru detta uppsåt ej fullbordats, framgår därav, att endast versosidorna äro beskrivna, under det rectosidorna i väntan på den svenska texten lämnats blanka.

Hskr:n är skriven med kursiv av två olika händer, därav det parti, som innehåller YS, enligt Gödel a. st. troligen av den hos Antikvitetskollegiet som översättare anställde isländingen Þorvaldur Brockman. Hskr:ns nedskrivningstid är enligt Gödel (a. st.) förra hälften av 1700-talet.

Yngvarssagan är här, såsom en granskning visar, avskriven efter den nyss beskrivna Sth. 42 4to, vilket framgår icke blott därav, att texten här är identisk med texten i Sth. 42 4to, med så gott som alla denna senares icke så fåtaliga avvikelser från källskriften — däribland de karaktäristiska rättelserna efter AM 343 c 16.10, 24.12, 24.20, 36.1 — utan till yttermera visso även därav, att åtskilliga av Sth. 42 4to:s randanmärkningar (jfr ovan s. XIII) här i texten medtagits såsom alternativ inom parentes: 19.8 „gæddi [greiddi]“; 19.11 „[mælltu]“; 32.5 „um austur gang [veg ganga]“; 40.11 „Klauku [Klocku]“, en gång omvänt 42 4to:s randanmärkning i texten och dess textläsart inom parentes: 48.14 „bogar [bækur]“. Av 98 fol:s avvikelser från 42 4to finnas inga, som bevisa, att avskrivaren begagnat någon annan källa. Tveksam kunde man vara blott rörande en rättelse 41.11 „lide heidingia“ [= 42 4to] till „heidingum“ [= AM 343a och AM 343b].

10. (H) Pappershskr. nr 60 4to i Kungl. Bibliotekets i Stockholm isländska handskriftssamling (Arwidsson

Förteckning s. 143, Gödel Katal. nr 238). Hskr:n består av 18 blad, oberäknat ett försattsblad vid framre permen, i formatet 20.2 × 16 cm. och innehåller sagan under rubriken (å första bladets rectosida): „Her beriar Söguna af INGVARI Vidforla og SVEINI Syni Hans“.

Enligt anteckning med avskrivarens hand å första bladets rectosida är hskr:n „Udskreven efter et exemplar paa det Kongl. Academies Bibliothec i Khavn in Novembri 1734“. Den skänktes år 1752 av den bekante historikern Langebek, för vars räkning denna avskrift således tagits, till sagans första utgivare, den svenske fornforskaren N. R. Brocman,¹⁾ med vars samlingar den efter Brocmans död kommit till dåvarande Antikvitetsarkivet och därifrån vid dess upplösning till Kungl. Biblioteket.

Den hskr. å Univ.-biblioteket i Köpenhamn, efter vilken detta exemplar av sagan sålunda är utskrivet, är, såsom eu undersökning visar, AM 343b, som den i regel troget följer, icke blott med avseende på den från AM 343a avvikande läsarter, utan även med avseende på ortografi och ordformer. Avvikelserna från AM 343b äro i allmänhet utan betydelse (delvis naturliga rättelser eller utfyllningar), och visa inga överensstämmelser med AM 343a eller AM 343c, ur vilka några slutsatser rörande förhållandet till dessa kunna dragas. Den senare hskr:n har dock avskrivaren haft tillgänglig vid utförandet av sitt arbete. Inflytandet från densamma inskränker sig emellertid, såvitt jag kunnat finna, därtill, att han i likhet med denna, men i

¹⁾ Jfr Brocman s. V: „Kl. Danske Geheim-Archivariens [dvs. Grams] värde Efterträdare, Hr Justitiæ-Rådet Langebek må Eftervärlden därför tacka, at Sagans Utgifware År 1752 af honom dess egen 18 år tilförne tagna Afskrift bekommit“.

motsats till AM 343b (och 343a) börjar nytt kapitel vid orden *Suo segia* 48.4, efter latinet 48.1 ff. tillägger ordagrant samma översättning som i AM343c ersätter latinet,¹⁾ samt 49.18 efter ordet „saugu“ tillfogar AM343c:s slutord: „af Ingvari Vidförla ok þeim Fedgum“.

Av Brocman har denna hskr., som ligger till grund för hans edition (jfr nedan s. XXI) försetts dels med permtitel,²⁾ dels på försättsbladets rectosida med några anteckningar på latin om Odd munk och författarskapet till Yngvarssagan, dels å försättsbladets versosida med en förteckning över innehållet i de olika kapitlen av sagan,³⁾ dels slutligen med en mängd marginalanteckningar. Härom närmare nedan s. XXI f.

11. (I) Pappershskr. nr 1750 4to i den Thottska samlingen i Kungl. Biblioteket i Köpenhamn (Kålund Katal. KB nr 1080). Består av 27 blad i formatet 20.3 × 16.1 cm. och innehåller sagan utan någon titel.

Hskr:n har (jfr Kålund a. st.) tidigare tillhört den bekante historikern Langebeks bibliotek, där den burit numret 418, och är tydligen en avskrift, som Langebek för sin räkning låtit taga, sedan han skänkt bort en förut innehåfd (se ovan s. XV). Enligt Kålund (a. st.) tillhör den senare hälften av 1700-talet (senare än Langebeks dödsår 1775 kan den naturligtvis ej vara).

Sagan är i denna hskr. avskriven efter AM 343b. Detta antydes redan därav, att den liksom den nämnda har det i AM 343a felande partiet inom klammer (jfr ovan s. X) och bekräftas vid en närmare jämförelse, som visar, att den mycket troget följer AM 343b i så gott som alla dess avvikelser från AM 343a (de många exem-

¹⁾ „So er mællt, at Aunundr Svija Kongr sende son sinn Eimund, at vandra i giegnum þat Balzoniska haf; ok ad þui endudu var hann af Amazonis deiddur.“ ²⁾ „Sög-una(!) af Ingvare Vidförla“. Jfr nr 98 fol. (ovan s. XIII f.).

³⁾ Återfinnes i Brocmans edition s. 48.

plen torde det vara överflödigt att anföra). Från AM343b avvikande läsarter äro mycket få och obetydliga (delvis självklara rättelser av felaktigheter i källskriften). Ingenting antyder, att avskrivaren begagnat någon annan hskr. än denna.

Anmärkas kan till sist, att de från AM343b avvikande läsarterna i Thott 1750 icke igenfinnas i Sth. 60 4to, liksom ej heller denna senare hskr:s speciella avvikelser från AM343b möta i Thott 1750. Härav framgår, att Thott 1750 icke — såsom det ju eljest kunde ligga nära till hands att antaga — är en avskrift av Sth. 60 4to.

12. (K) Pappershskr. nr 949 (a—g) 4to i den Arnemagneanska samlingen i Universitetsbiblioteket i Köpenhamn (Kålund Katal. AM nr 2081). Utgör ett samlingsband, bestående av sammanlagt 372 blad i formatet 22 × 18 cm., med de olika avdelningarna paginerade var för sig, och innehåller 7 sagoavskrifter (förteckning hos Kålund a. st.), däribland som litt. f å 23 blad YS utan rubrik.

Hela avskriftsamlingen är gjord under förra hälften av 1800-talet och har av Det kongl. nordiske oldskriftselskab, för vars räkning den väl sålunda kommit till, år 1883 överlämnats till Univ.-bibliotekets handskriftssamling (Kålund a. st.).

YS synes i denna hskr. vara avskriven efter AM 343a. Detta antydes av en anteckning i margen vid det ställe, där lakunen i AM343a börjar: „NB hér vant-ar i Codex eitt Blad“ och en vid det ställe, där denna lakun upphör: „hér byrjar skinnbókin aptr. NB“, och motsäges icke av en jämförelse mellan texten i denna hskr. och AM 343a, 343b och 343c. Avvikelser från originalet, överensstämmande med 343b, visa emellertid tydligt, att även denna begagnats. Därjämte har efter denna avskrivits det parti, som saknas i 343a; 949 f följer här mycket noga 343b med dess från 343c avvikande läsarter (även ett sådant uppenbart

fel i 343b som „koronu“ obl. i st. f. „korona“ nom. 44.ä är bibehållet). Ingen antydning föreligger, att avskrivaren begagnat någon annan källa än de nu nämnda.

13. (L) Pappershskr. nr 193c fol. i den Arne-magneanska samlingen i Univ.-biblioteket i Köpenhamn (Kålund Katal. AM nr 296). Utgöres av 6 blad i formatet 32 × 20.4 cm. och innehåller ett fragment av YS under titeln „Fragment Ingvars Sögu viðforla“ med tillägget: „deest initium“. Hskr:n är nedskriven c. 1700 av den bekante skrivaren hos Arne Magnusson och Torfæus Ásgeir Jónsson (jfr Kålund a. st.) och utgör, såsom en anteckning på frampermens innersida upp-lyser och såsom redan en ytlig granskning ger vid handen, en avskrift av Gl. kgl. saml. nr 2845 4to (ovan s. III). Å bl. 4 v. är omedelbart framför den mot lakunen i 2845 svarande luckan i texten antecknat: „Her vantar blad i Membr.“

Från sin källa har AM 193c fol. — utom de sedvanliga ändringarna i ortografi och ordformer — rätt många avvikelser, av vilka dock en del äro naturliga rättelser av uppenbara fel eller gissningar, där originalet är svårläst. Ingenting bevisar, att avskrivaren begagnat någon annan hskr. vid sidan av 2845 4to. Rent tillfälliga kunna väl nämligen följ. överensstämmelser med AM 343a, b och c vara: 31.16 „voru lipner“ i st. f. 2845:s „lidu“; 37.8 „krafr“ i st. f. „matfr“; 38.14 „gato“ i st. f. „hafa“; 39.1 „oc“ tillagt framför „Nockurn“; 40.8 „Oc“ i st. f. „En“; 49.4 „ægiz“ i st. f. „lez“; likaledes följande med 343c: 44.16 „hon“ tillagt efter „bad“ (en naturlig rättelse), 47.16 „veri“ i st. f. „se“.

14. (M) En pappershskr. i Univ.-biblioteket i Lund med gammal signatur: „Bibl. inser. H. h) Saga L. fol. 2“. Denna hskr. består av 6 blad i formatet 25 × 19.8 cm. och innehåller under titeln: „Fragment Ingvars sögu viðforla. deest initium“ samma fragment av YS, som

föreligger i Gl. kgl. saml. nr 2845 4to och dess nyss-nämnda avskrift AM 193c fol.

Fragmentet utgör, såsom redan den ordagrannt identiska rubriken antyder och såsom en jämförande undersökning bekräftar, en avskrift icke direkt efter Gl. kgl. saml. 2845 4to, utan efter AM 193c fol. Denna sin källa följer den troget icke blott i alla dess från 2845 4to avvikande läsarter, utan även så gott som i alla detaljer av ortografien, med undantag därav, att i 193c fol. förekommande förkortningar upplösts. Dels i texten, dels i margen förekomma rättelser och rättelseförslag av samma hand, som skrivit själva texten, till ställen, som uppenbarligen syntes avskrivaren oriktiga eller mindre goda. På några ställen — 29.s, där ett meningslöst „scipter“ förslagsvis rättats till „suipter“, 31.4 där „farit“ föreslås ändrat till „fariz“ och 49.s, där „innilega“ förslagsvis rättas till „innilegar“ — har 2845 4to just den av skrivaren föreslagna (och riktigare) läsarten, men att han ej haft denna hskr. till sitt förfogande, framgår otvetydigt av de tveksamma ordalag, i vilka han 29.s ger sitt rättelseförslag: „dispiciend. ane suipter?“, ett uttryckssätt, som han ej skulle använt, om originalet legat framför honom.

Hskr:n är, om den för AM 193c fol. givna tidsbestämningen är riktig (ovan s. XVIII), skriven efter c. 1700, vilket ej håller motsäges av stilen, en stor prydlig antikva. Nedan (s. XXII) göres troligt, att denna handskrift begagnats av Brocman och av honom år 1752 erhållits från Univ.-biblioteket i Köpenhamn. Hur och när den kommit till Lund och införlivats med dess hskr:ssamling, är obekant.

15. [(N) Pappershskr. nr 5 bland Accessoria i den Arne-magneanska samlingen i Univ.-bibl. i Köpenhamn (Kålund Katal. AM nr 2827) innehåller bland diverse sagor och rimor som nr 11 (bl. 114—25) „Sagan af Ingvari Vjdførle og Sveini syni hanns“.

Sagan är här, som redan rubriken antyder, avskriven efter Brocmans edition, enligt Kålund a. st. på 1770-talet av Porkell Sigurðsson på Hamrar i Hraun-hrepp].

16. [I AM 149 oct. har fordom funnits som nr 11 en „Ingvars Saga, ofullkominn“, nu helt förlorad (se Kålund Katal. AM 2: 416). Har troligen varit en handskrift från 17de århundradet och, av rubriken att döma, snarast en avskrift av Gl. kgl. saml. nr 2845 4to.]

17. [I en förteckning, som den bekante svenske fornforskaren och sagoutgivaren Verelius på 1670-talet upprättade över isländska handskrifter, som då befunno sig i hans vård (Gödel i Antiqv. tidskr. f. Sv. 16. 4: 102, 125 ff., bilaga 1) nämnes även „Yugvars saga“. Denna hskr. låter sig icke identifiera med någon nu känd hskr. av sagan; men alla närmare upplysningar om densamma saknas.]

18. Av redogörelsen ovan framgår, att alla de nu kända yngre hskr:n utom **C** och **D** härstamma från **A** eller **B**, direkt eller indirekt. Härav följer också, att endast **A**, **B**, **C** och **D** äro av något värde för textbehandlingen av sagan.

Textkritiken skall icke här i detalj utföras. Jag nöjer mig med att nämna, att **A** i det hela har den bästa och ursprungligaste texten. Icke få rättelser i denna kunna dock göras med hjälp särskilt av **C** och **D**. **B** har trots sin ålder i det hela en avgjort ursprungligare text än t. o. m. de unga pappershandskrifterna **C** och **D**. Dock äro avvikelserna i **B** icke av den art, att man kan tala om olika redaktioner av sagan eller ens om någon egentlig bearbetning av den ursprungliga texten.

19. Yngvarssagan utgavs för första gången i tryck, jämte parallellt löpande svensk översättning av den svenske fornforskaren N. R. Brocman (Stockholm 1762), under titeln: „Sagan om Ingvar Widtfarne och hans son Swen“. Utgivandet skedde på „nådig upp-

muntran“, som det heter hos Brocman s. II, av riksrådet greve Gustaf Bonde.¹⁾

Till grund för editionen ligger, som ovan (s. XVI) omtalats, Sth. papp. 60 4to. Denna hskr., som av Brocman synes ha ställts i ordning direkt för tryckningen, har i detta syfte av honom försetts bl. a. med en mängd marginalanteckningar. En kort redogörelse för dessa torde ha sitt intresse för att visa tillvägagångssättet vid ederandet och de vid sidan av huvudhskr:n begagnade källorna.

Anteckningarna kunna indelas i flera olika kategorier: 1) Små ändringar i ortografi och ordformer, upplösningar av förkortningar o. d., som voro avsedda att införas i den tryckta texten och vanligen även återfinnas där. 2) Rättelseförslag utan anförande av någon auktoritet. Av dessa ha ett par influtit i den tryckta texten. De övriga återfinnas, delvis i något förändrad form, som noter under texten. 3) Konjekturen, för vilka som auktoritet anføres „Ljungb.“ (dvs. Ljungberg²⁾). En av dessa har influtit i den tryckta texten („eigu“ s. 3, r. 9 nedifr.), de övriga, i regel föga lyckade, återfinnas som noter under texten, men endast på ett ställe, s. 30 not ††, har Ljungbergs namn medtagits. 4) Varianter, för vilka ingen källa anføres. Alla dessa läsarter finnas i Sth. papp. 98 fol. och fyra av dem endast där, varför det knappast är tvivelaktigt, att de alla äro hämtade ur denna källa, ehuru de, med frånräknande av de nämnda fyra, kunde vara tagna ur Sth. papp. 42 4to med dess randanmärkningar (jfr ovan s. XII f.). Anmärkningarna i fråga återfinnas, med undantag av två, såsom noter under texten i den tryckta editionen, delvis i något förändrad form. 5) Två varianter och en konjektur, för vilka

¹⁾ Se s. XI not 1.

²⁾ K. F. Ljungberg, präst, språkforskare, född 1699, död 1761, mest bekant som författare till språkläran „Svenska språkets redighet“.

som källa anföres „Langeb.“ (dvs. Langebek). Varianterna äro hämtade ur AM 343 c och hero utan tvivel, liksom konjekturen, på privat meddelande av Langebek.¹⁾ Anmärkningarna i fråga finnas som noter under texten i den tryckta upplagan (s. 12 not *, 22 not *, 14 not * resp.). 6) Varianter, för vilka „Torfæi handskrift“ anföres som källa, samt anteckningar om, var denna hskr. börjar och slutar, och om dess lakun. Alla dessa anmärkningar återfinnas, med ett undantag, i noterna under texten i Brocmans edition. Några av de anförda varianterna visa, som man väntar, att det icke är „Torfæi hskr.“ i original, dvs. Gl. kgl. saml. nr 2845 4to, som använts. De återfinnas där emot såväl i AM 193 c fol. som i den efter denna avskrivna Lundahskr. (ovan s. XVIII f.). Då det är föga troligt, att 193 c fol., om den utlånats, någonsin återvänt till Köpenhamn²⁾, föreligger a priori sannolikhet för att det är Lundahskr:n det här är fråga om. Detta blir så gott som alldeles säkert därigenom, att Brocman s. XIV om det av honom begagnade fragmentet säger, att det saknar kapitelindelning. Detta stämmer in på Lundahskr:n, under det att AM 193 c fol. börjar nytt kapitel vid orden: *Ketill er fyr sægdum ver fra etc.* 7) Diverse anmärkningar till innehållet i sagan, hänvisningar till historiska källskrifter o. d. Endast tre av dessa anmärkningar ha medtagits som noter under texten i den tryckta editionen. I stället ha de begagnats för företalet.

Utom själva sagotexten med översättning ger nämligen Brocman under titeln „Företal“ en längre inledning, väsentligen gående ut på att bevisa Yng-

¹⁾ Langebek har meddelat Brocman anmärkningar även efter sagans tryckning. Se Brocman s. 285. ²⁾ Det av Brocman begagnade fragmentet „lemnades“ honom enligt hans egen uppgift (s. XIV) år 1752 ur Univ.-biblioteket i Köpenhamn.

varssagans fulla trovärdighet. Hans bevisföring är naturligtvis för oss föga övertygande, men ett och annat påpekande kan ännu ha sitt värde. Till publikationen är dessutom fogad en mycket stor „Undersökning Om Wåre Nordiske Runstenars Ålder“, numera av föga intresse. Denna avhandling innehåller bl. a. en samling av alla av Brocman kända stenar, handlande om sagans hjälte, Ingvar, inalles 13 stycken.

20. Andra gången är YS utgiven av C. C. Rafn i *Antiquités Russes* 2: 142 ff. (Köpenhamn 1852) under titeln: „Ingvars saga viðförla“. Texten ges här efter AM 343 a med begagnande därjämte av Gl. kgl. saml. nr 2845 4to och AM 343 c, av vilkas avvikande läsarter några upptagits i texten, andra meddelas som varianter i noter under texten. Den isländska texten har normaliserad ortografi och åtföljes av en översättning på latin. På några ställen ges i noter upplysningar om källorna för sagans framställning och andra historiska upplysningar rörande i sagan berättade händelser.

21. En tredje edition av sagan föreligger i de av Valdimar Ásmundarson Reykjavík 1886 under den gemensamma titeln „Ævintýrasögur“ utgivna Ingvars saga viðförla och Erex saga. Texten synes här vara avtryckt efter *Antiquités Russes*, men är tämligen godtyckligt behandlad och gör naturligtvis icke anspråk på något vetenskapligt intresse.

22. Beträffande närvarande edition behöva endast följande anmärkningar göras.

I överensstämmelse med redogörelsen för handskrifterna ovan lägges till grund för texten AM 343 a (A), så långt denna räcker, och lakunen fylles efter AM 343 c (C). Varianter meddelas ur Gl. kgl. saml. 2845 4to (B), AM 343 c (C) och Rask 31 (D).

Texten avtryckes diplomatariskt efter A, resp. C med följande undantag: 1) det diakritiska strecket över i har ersatts av vanlig prick; 2) förkortningar ha upp-

lösts med kursiv stil, varvid den principen följts, att allt som ej står på linjen, således även interlineära bokstäver, kursiverats (rörande enskildheter jfr f. ö. nedan under II); 3) sammanskrivningar av två ord (preposition + substantiv eller pronomen, ett ord med enklitiskt tillfogad förkortning av ett annat: *paer*, *ener* etc.) ha upplösts, och otvetydiga sammansättningar ha hopskrivits i de få fall, där det icke redan skett i originalet; 4) interpunktionen och användningen av stor och liten bokstav ha normaliserats.

Oläsliga ord eller orddelar sätts inom klammer. På samma sätt har förfarits med de felande initialerna (jfr ovan s. I), och på ett par ställen ha på liknande sätt av skrivaren överhoppade ord tillfogats. Om dessa senare upplysa noter under texten.

De meddelade varlanterna avse att upptaga alla olikheter, som ej hänföra sig till ordens ljudgestalt eller böjningsform. Dock bortses även från sådana icke härtill hänförliga växlingar av vanliga ordformer som *ecki* och *eigi* (*eij*); *moti*, *a mot*, *i mot* m. m. dylikt. Omvänt upptagas varianter även med avseende på ljud- eller böjningsform någon gång, då de av en eller annan anledning synts vara av intresse.

II. Anmärkningar till ortografi och ljudlära i handskrifterna A och B.

I. Handskriften A.

23. Akcenter.

1. Som diakritiskt tecken över *i* användes vanligen det sedvanliga fina snedstreck. Då detta är skrivet med mycket lätt hand och därför ofta blivit så gott som alldeles utplånat vid pergamentets nötning, är det i de många fall, då detta tecken helt saknas, omöjligt

att avgöra, om det redan från början utelämnats eller blivit bortnött. I texten nedan har icke hänsyn tagits till detta tecken.

2. Vokallängd lämnas vanligen obetecknad. Stundom förekommer dock tecknet $\wedge$. Oftast förekommer detta över $\bar{a}$ ($\hat{A}$ ki 1.11, mäg 2.18, mått 9.2 etc. smlagt 35 säkra fall) och $\bar{o}$ ($\hat{O}$ k 4.9, jmot 6.18, fôt 12.20 etc., smlagt 33 säkra fall), mera sällan i andra fall: vid $\bar{e}$ 2 ggr (rétum 28.2 — jfr dock s. 28 not 2 —, rétt 39.6), vid $\bar{i}$ 5 ggr (rígt 12.18, úgdum 21.10, útst 31.3, outgur 36.7, hlífarlausar 36.10), vid j som tecken för $\bar{i}$ -ljud 1 ggr ($\hat{j}$ 36.5), vid y som tecken för $\bar{i}$ -ljud 4 ggr (syd 23.13, uýns 26.28, hlýfar 34.4, úydforli 47.19), vid $\bar{u}$ 4 ggr (búnadar 15.7, út 31.2, fúser 35.2, hús 40.1). En gg står detta tecken över sammanskrivet $\mathfrak{a}$ ($\hat{a}$ subst. 18.2).

Anmärkningsvärt är, att ordet *of* „mängd“ på alla de ställen, där det förekommer: 4.25, 22.16, 26.10 är skrivet *öf*. Detta synes bekräfta, att ordet har lång vokal, såsom F. Jónsson Det norsk-isl. skjaldespr. s. 24 antager.

Över etymologiskt kort vokal står akcenten 3 ggr: tali 16.7, stád 16.26, ör subst. fem. 21.10. I alla dessa ex. kunde den i nyisl. genomförda förlängningen av vokal framför enkel kons. föreligga. Antagandet härav är dock föga troligt, då även i andra isl. hskr. akcenten ofta står över etymol. kort vokal, även i fall, där förlängning ej kan tänkas (jfr t. ex. Larsson Äldsta delen af Cod. 1812 4to s. VII f., F. Jónsson Hauksbók s. XXXII, XXXVII, LIV, Kálund Laxd. saga s. VIII f., Dens. Alfræði isl. s. VII f., Olsen Vols. saga s. XIV).

I några fall ersätter denna akcent det diakritiska snedstrecket: *fyrir*helt 27.15, *aleid*izs 30.14, *hiet* 49.5 samt över taltecken: $\hat{x}x\hat{x}$ 32.6, $\hat{x}x$ 33.7, $\hat{x}$ 38.14.

Det nu omtalade akcenttecknet känner jag icke

från andra isl. hskr., och jag har icke funnit det i de skriftprov, som föreligga i Kålunds Atlas. Troligen är den emellertid att fatta som en sammanskriven dubbelakcent. Sådan (') förekommer stundom redan i fisl. och fnor. hskr. från yngre tid (Kålund Atlas II: V). Det äldsta ex. synes vara Jónsbók 1363.

24. Förkortningar användas i mycket stor utsträckning. Följande särskilda tecken och förkortningssätt av annat slag förekomma.

1. Vågrätt streck över en bokstav användes: som tecken för *m*: *em*, *um*, *likam*, *malum*, *dæmi*, *sæmd*, *komner*; *harma*, *orminum* etc.; som tecken för *n*: *engi*, *hun*, *leingd*, *heidingiar*; *anefndum*, *nefnd*, *uopn*, *opna*, *suefns* etc.; som tecken för *nn* (sällsynt): *gotunni* 22.8, *konunni* 2.8; *einn* 28.10, *heidinginn* 36.4, *hluturinn* 33.8; som tecken för utelämnad vokal: a) framför nasal: *sem*, *þeim*, *heidingiar*, *spekingar*; b) framför andra kons.: *þeir*, *þeira*, *þetta*, *þotti*; som tecken för vokal + nasal: a) vokal + *m*: *sem*; b) vokal + *n*: a) i inljud: *hann*, *þann*, *henni*, *sendi*, *fengu*, *gengr*, *kongr*, *kongs*, *kongi*, *fund*, *munkur*, *munu*, *gripunum*, *eymundr* etc.; β) i slutljud: *saman* 21.18, *komín* nom. sg. fem. 22.8; c) vokal + *nn*: α) i inljud: *fiolmenn*, *borginni*; β) i slutljud: *menn*, *hialm-inn*, *kominn* nom. sg. m.;

som allmännare förkortningstecken: *honum*, *monnum*, *kongs*, *norigi*, *prest*, *prestar*, *þuiat*; — *Eymundur*, *Eymund*, *Eymundar*;

som fördubblingstecken 1 ggr: *broddanna* 26.8.

2. Vågrätt streck genom övre delen av en bokstav användes:

som tecken för utelämnad vokal: a) en efterföljande: *þegar*, *þegit*, *þotti*, *hluturinn*, *hluti* etc.; b) en föregående, blott i uel, vel (ofta);

som tecken för vokal + nasal: a) vokal + *n*: *hand-*

tecinn, *lanz*, *langt*, *þangat*, *hendi*, *kendi*, *blautlent*, *jslenzkur*, *lengi*, *lengra*, *lengzt*, *hinnar*, *vikingar*, *hofþingiar*, *hondum*, *kongr*, *kong*, *kongs*, *kongi*, *longu*; b) vokal + *nn*: *kennemonnum* 28.11;

som tecken för vokal + annan kons.: *borg*, *borgar* etc., *skal*, *skulu*, *skaltu*, *þadan*, *þotti þorgeirsson*; som allmännare förkortningstecken: *brefi*; *biskup*; *kongs*, *kongsins*, *kongi*; *þuiat*.

Inom de nu nämnda grupperna komma särskilt några ytterst vanliga fall, där strecket användes som förkortning för större eller mindre del av stammen i orden *hann*, *sá*, *þessi*, och vilka här lämpligen sammanföras: *hann*, *hans*, *honum*, *hennar*, *henni*, *hana*; *þann*, *þeir* (*þeirar*), *þeiri*, *þat*, *þeir*, *þeira*, *þeira* (det senare dock sällsynt), *þeim*; *þenna*, *þetta*, *þetta* (det senare mindre ofta), *þessi*, *þessarar*, *þessu*, *þessar*.

Som fördubblingstecken slutligen användes detta streck, men blott 2 ggr: *nokkut* 1.9, *Klaukku* 49.11. [Utan betydelse står tvärstrecket i *þær* 32.5].

3. Vågrätt streck genom nedre delen av en bokstav förekommer blott i *þ* = *þeim*, några ggr växlande med det vanligare *þm* eller *þm̄* (se ovan).

4. Tecknet ' användes:

som tecken för *er*: *beriaz*, *hernat*, *hierut*, *huern*, *sneru*, *uerit*; *her*, *huer*, *fer*; *fader*, *systerin*, *saker*, *aller*, *hiner*, *huorer*, *heyrrer*, *epter*, *under* etc. etc.¹⁾; — enklitiskt *er*, pron. (vanligt): *saer*, *suer*, *þaer*, *oker*, *en-er* osv. — enklitiskt *er* verb: *oker* 24.7;

som tecken för *ēr*: *hier*, *mier*, *þier*, *sier* pron., *ser* pron., *uer*, *ver*; *sier* verb;

som allmänt förkortningstecken (jfr Kålund Atlas II: VIII) i *Jngigerdr* 4.8, 4.18, 4.20, 5.1, *Jngigerdar* 4.18.

5. Tecknet w användes:

som tecken för *ar*: *barna*, *fara*, *hardla*, *ouart*, *uin-*

¹⁾ Beträffande *er* i ändelser jfr nedan 50.

giarnligum; uar, þar; yduar, ynguar, audar, siofar, hennar, kongar, kastar, þegar osv.;
som tecken för *ār* blott i *fiar* (flera ggr);
som allmännare förkortningstecken i *suarar* 8.4 och *suarar* 11.9, 11.12.

6. Tecknet ^{tt} användes:
som tecken för *ra*: *drap pret., fram, braut, straum-inum, straundina*; *adra, betra, heyra, giora etc.*;
som tecken för *rā*: *bratt adv., drapi dat. sg., fra pret., fra prep., kraser fem. pl. osv.*;
som tecken för *ia*: *segia, syngia, sitia osv.*;
som tecken för *iā* blott i *hia adv.* 33.15;
som tecken för *at*: *huatazt, huafligazt*;
som tecken för *að (ad)*: *huadan, kuad, kuadz* 11.24. I *hu^{tt}* (ofta) och *rit^{tt}* 48.14 är ljudvärdet troligen *að*, men förkortningen återges, av skäl som framgå av framställningen 69.1-2 nedan, i texten med *at*: *huat, ritat*.

7. Tecknet ' användes:
som tecken för *ir*: *girdzsku, hird, utdr osv.*;
som tecken för *ri*: *frid, hristu, gripi, kristna; briota, griothrid; hamri, silfri, uetri, godri, allri, færri, væri; flodrina osv.*;
som tecken för *rī*: *hrīna, skríða, stridlynduzt etc.*;
som tecken för annan kons. + *i*: *bædi, stædi, uid-bragdi*, särskilt ofta i pret. av svaga verb: *byrgdi, hafdi, hefði, lagdi, lifdi, sagdizt etc.*; — *nafni; þui*;
som tecken blott för *i* en gg: *rikit* 16.12;
som obestämt förkortningstecken: a) för bokstavsgupper, i vilka den sista bokstaven är *i*: *riki, garda-riki, rikinu etc.*; *manni, gangi, hafdi, mællti, sagdi, eigi, ægi* 10.16, *X' = Christi* 30.10; b) för bokstavsgrupper vilka som helst: *Aunundur, Aunund, Aun-undi, Eymundur, Eymundar, Eymundi, Eirikur, Ynguar, Ynguars, Ynguari; Ketil* 13.5, *Ketil, Garda-ketil; rikit; heitit* 49.6, *mælltu* 19.12, *mællt* 24.17; *fyrir, til, uid, vid*.

8. Punkt över en bokstav användes för att beteckna geminering: *beiddi, hlyddizt, rauddu, biugguzt, hoggua, leggja, annar, buinn, einni, enn, mannsPELL, unnz, appnadi, upp, fyrr, fiarri, huassleik, eitt, hatt osv.* Vid *n* har punkten några ggr en långsträckt form, som närmar den till vågrätt streck.

9. Tecknet 3 (skilt från *z* till formen) — eg. latinsk förkortning för *et* — användes:
som tecken för *ok* (detta ord utskrives ytterst sällan);
som tecken för *eð (ed)*: *a medan* 17.22;
som tecken för *eður (edur)*: *lanzmedur* 36.5;
som tecken för *eð (ed)* eller *eður (edur)* — nedan återgivet *ed* — i *med prep.* (ordet utskrives aldrig).

I kom3 2.4, 31.8 är ljudvärdet troligen *eð*, men återgives nedan i texten, av skäl som framgå av redogörelsen 69.1-2 med *et*: *komet*.

10. Tecknet 9 — latinsk förkortning för *us* — användes 1 gg: *hus* 13.1.

11. Som förkortning för de efter *s* följande bokstäverna i stammen av ordet „son“ användes ett särskilt tecken, en bäge över *s*-ets nedre del (ß): *son, sonur, sonar, syni, Tryggvason, Þorgeirsson, Hallsyni, Samsyni*.

12. Förkortning medelst interlinear vokal användes:

som tecken för kons. + ifrågavarande vokal: a) *r* + vokal: *drepa, freista, streing, tre, dro, drogu, drottning, froder, brutt, trua, atrunadr, trolaus, audru, systurum, frægaztur, frænda osv.*; b) *v* + vokal blott i *suo* (ofta); c) *d* + vokal blott i pret. pl.: *hlifdu, hofdu, hofdu, hugdu, laugdu, sogdu, saugdu etc.*; d) *n* + vokal: *gotuna* 22.7;

som tecken för ifrågavarande vokal + kons.: a) vokal + *r*: *for, huor, uor, borit, uydforli, forsi, foruitni, morg, mornadi, styrbiorn, vord, huort, huorki, norigs, uore; uær* pron. 1sta pl., *færa, færði, færdr*; b) vokal + annan kons. blott i *hon* (ofta);
som mera obestämt förkortningstecken: a) för ett an-

tal bokstäver, som sluta med den ifrågavarande vokalen: *manna*, *ganga*, *gengu*, *gengv*, *sogdu*; b) för ett antal bokstäver, som börja med den ifrågavarande vokalen: *forunautar*, *foruneyti*; *foru*, *hofdu*, *toçu*, *uoru*, *voru*.

13. Förkortning medelst interlinear konsonant användes i följande fall.

Interlineart *c* betecknar:

vokal + *c* (*k*): *bac*, *gefec*, *mic*, *pic*, *sic*, *micill*, *micinn*, *micils* etc., *taca*, *tacit*, *tecür*, *toc*, *toctz*, *toçu*, *tecinn*, *títeciur*, *piciazt* (jfr nedan 40);

vokal + *ck* (*kk*): *feck*, *geck*, *ecki*, *nockur*, *nockuru*, *nockurer* etc.

Interlineart *d* betecknar:

vokal + *d*: *rad*, *radi*, *herbunadi*, *oiafnad*, *gud*; *d* + vokal blott i *nalguduzt* 35.s.

Interlineart *m* användes (sällsynt) som tecken för *um*: *festum*, *uopnum*, *lidnum*, *hofum*.

Interlineart *n* användes:

som tecken för *an*: *kuonfangs*, *standa*, *uanda*; *aunguan*, *giorfan*, *sendan*, *austan*, *saman* osv.;

som tecken för *ann*: *mann*, *mannz*, *mannfall*, *mannzefni*, *manna*; *fann*; *herbudanna*, *skipanna*; *aptann*, *heidingiann*, *stolpann* osv.: beträffande förhållandet mellan *an* och *ann* i ändelser jfr emellertid nedan 74.4;

som tecken för *nan* 1 gg: *annan* 13.18.

Interlineart *r* användes:

som tecken för *ur* och *ūr*: *burt*, *turn*, *spurdi*, *purfti*, *natturu*, *dottur*, *konur* etc.; särskilt ofta som tecken för svarabhaktivokalen + *r*: *Aunundur*, *Eirikur*, *fotur*, *hestur*, *flodur*, *frændur*, *fatur*, *mestur*, *betur*, *bidur*, *latur*, *aptur*, *fagurt*, *fegurdar*, *silfurketil*, *ueturinn* osv. (jfr nedan 52.1);

som allmännare förkortningstecken för bokstavsgrupp slutande med *ur* blott i: *madur* (ofta), *edur* (ofta), *gengur* 14.s.

Interlineart *t* användes:

som tecken för vokal + *t*: *hingat*, *þangat*, *ritat*; *get*; *hít*; *brullaupit*, *færit*, *latit*, *uitit*, *komit*, *buit*, *heitit* osv.

Som allmännare förkortningstecken blott i *gengit* 12.25.

14. Förkortning medelst utskrivande blott av första eller ett par av de första bokstäverna i ett ord utan särskilt förkortningstecken (såsom i modern skrift) användes nästan blott vid nom. propr.: *Aki*, *Aka*, *Aunundur*, *Aunund*, *Eirikur*, *Eymundi*, *Olafr*, *Olaft*, *Olaf*, *Sueinn*, *Sueins*, *Ynguar*, *Ynguars*, *Ynguari*; vid appellativa subst. blott i *jarl*, *kongur*, *kong*, *kongs*, *kongi*; för övrigt endast i *heiti* pres. ind. 1sta pers. sg. 15.18, *heiti* 18.7 samt *hiet* flerstädes.

Vanligen står en punkt efter resp. bokstav, med vilken förkortningen slutar; dock saknas denna stundom. — Å andra sidan kan i detta sammanhang nämnas, att punkt icke sällan är satt efter den sista utskrivna bokstaven i namn förkortade medelst tecknet ' (ovan s. XXVIII): *Aun.*, *Ey.*, *Y.* etc.

15. De i det lilla latinska stycket s. 48.1 ff. förekommande förkortningarna böra kanske här till sist för fullständighetens skull nämnas i ett sammanhang: a) vågrätt streck över vokalen = *m*: *sueonum*, *filium*, *suum*; b) vågrätt streck genom stapeln av *p*: *per*; c) ' = *er*: *interfectus*; d) ' = *ui*: *qui*; e) interlineart *o* = *uo*: *quod*; f) interlineart *r* = *ur*: *fertur*.

Vokalerna i huvudtoniga stavelser.

25. Övergången $\bar{a} > \bar{o}$ efter *v* (*u*) — som i isl. inträder o. 1350 eller något senare (Noreen Altisl. gram.³ § 83) — är konsekvent genomförd i vår hskr.: *uon* subst. fem., *uopn*, *aluopnader*, *uori* dat. sg., *uor* pron. *uorer* pron., *uorum* pron., *voradi* pret., *uoru* 27.s

(vanligen förkortat: *uoru*; jfr ovan s. XXX); *huor* pron., *huorer*, *huortueggiu*, *huortueggiu*, *huoriger*, *huorgi*, *huorki*, *huort*, *kuoduzt*, *kuomu*, *apturkuomu*, *kuonfangs*, *suo*, *suouo* pret. pl., *tuo* ack. pl. m.

Jämte *kuomu* pret. pl. (8 ggr), *kuomuzt* (2 ggr) förekommer 1 gg formen *komu* (*u*-omljud $\bar{u}a > (u)\bar{o}$, jfr Noreen Altisl. gram.³ § 74.11).

I adv. „så“ växlar *suo* (c. 55 ggr) med *so* (15 ggr). Den senare skriftformen synes eljest icke vara känd från fornisl. hskr., och även i nyisl. bibehålles skrivningen *svo*, ehuru uttalet, åtm. vardagligt, är *so* (Gíslason Oldn. forml. § 37 anm., § 118.18, Buergel-Goodwin i Landsmälen 1908, s. 115). Då ordet i vår hskr. utskrivet alltid har formen *so*, vid förkortning lika regelbundet *suo*, kan antagas, att den senare blott är en traditionell beteckning, den förra skrivarens verkliga uttalsform.

26. *U*-omljudet av *a* skrives omväxlande *au* och *o*, det förra något oftare (*au* c. 105, *o* c. 85 ggr). Någon fast regel för växlingen synes icke finnas: Samma ord skrives i allmänhet än på det ena, än på det andra sättet: *aullu* och *ollu*, *Aunundr* och *Onundur*, *fauðr* och *fodur*, *haull* och *hollina*, *saugðu* och *sogðu*, *haufðu* och *hofðu*, *laugðu* och *logðu*, *gautunni* och *gotunni*, *bolauxum* och *boloxum*, *aur* och *ör* osv. Dock kan det måhända förtjäna att anmärkas, att framför *f* nästan konsekvent (27 ggr) står *o*: *hofut*, *hofðinu*, *hofum*, *hofðu* etc., däribland konsekvent (12 ggr) *hofþingi*, *hofþingiar* m. fl. former av detta ord — undantag utgöra blott: *staufrum* (2 ggr), *haufðu* (1 gg) och *haufn* (1 gg) —; ävensom att framför *r* oftare användes *o* än *au*: *or*, *ouorum*, *morg*, *vord*, *forunautar* osv., sammanlagt 15 ggr, varav dock 11 med förkortning skrivna — däremot: *baurduzt*, *aur*, *auruar* etc. inalles 7 ggr; under det att omvänt framför *n* *au* är med 2 undantag (*Onundur* 47.17, *donsku* 15.14) enarådande: *Aundnerda*, *Aunundr*, *nordrlaundum*, *baunnudu*, *haund*, *aunnr*

etc. smlagt 25 ggr. Om anledningen till dessa förhållanden har jag ingen mening.

Om ljudvärdet (öppet) $\bar{o}$ (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 110. 2 och där cit. litt.) vittnar för vår hskr. kanske den omständigheten, att även ursprungligt $\bar{o}$ tecknas med *au*, nämligen i former av ordet „ingen“: *aunguan* 13.18, *aunga* 8.7, *aungu* 15.11, 21.17 (fisl. och nyisl. *engv*).¹⁾

I *þraungt*, *þraunger* föreligger emellertid troligen ljudvärdet *au* på grund av övergången $\bar{o} > au$ framför *ng* (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 101).

27. I st. f. $\bar{e}$ möter $\bar{æ}$ i uælm dat. pl. 38.18, samt i uær (1 gg), *uær* (5 ggr), som växlar med *uer* (6 ggr). *Æ*-formerna av dessa ord äro kända även från andra fisl. hskr. (se Kock Arkiv 11 : 140 f., Noreen Altisl. gram.³ § 105 anm. och på dessa ställen cit. litt.) och förklaras av Kock a. st. som resultat av en (dialektisk) övergång $\bar{e} > \bar{æ}$ mellan *v* och *r*, resp. *v* och supradentalt *l*.²⁾ För *vær* torde denna förklaring vara den enda rimliga. Vad beträffar *uæl* s. f., vore det i och för sig väl möjligt att med Noreen Altisl. gram. § 74.12 fatta $\bar{æ}$ som den vanliga motsvarigheten till äldre $\bar{e}$, utvecklat genom *u*-omljud i dat. pl. *uælum* $> uolum$; men denna förklaring synes mig falla därpå, att *væl* s. f. och *væla* v. konsekvent användas redan i cod. AM 645 4°, som eljest i mycket ringa grad förväxlar $\bar{e}$ och $\bar{æ}$ (Larsson Isl. hskr. nr 645 4°, s. XLIII)³⁾. Under sådana omständigheter torde Kocks

¹⁾ Jfr om liknande skrivningar med *au*, *av*, *w* för $\bar{o}$ i andra fisl. hskr. Kålund Heiðarv. XXI, Dens. Laxd. IV, Olssen Vqls. s. XVII, XXVI. ²⁾ Den begynnande labialens bet. för utvecklingen $\bar{e} > \bar{æ}$ har insetts redan av Sievers PB Beitr. 16: 244 f. ³⁾ Hskr. använder $\bar{e}$ som tecken för $\bar{æ}$ -ljud 366 ggr, $\bar{e}$ i st. f. $\bar{e}$ 2 ggr, $\bar{e}$ i st. f. $\bar{o}$ 4 ggr, men konsekvent (10 ggr) i orden *væl*, *væla*. Larsson a. st.

förklaring även för *væl* (och *væla*) vara den riktiga.¹⁾

28. I st. f. väntat *e* (*ie*) står *ei* i reizt 31.15, pret. ind. sg. av *råðast*.²⁾ De (visserligen på missförstånd beroende) läsarterna *reijste*, *reize* i *C* och *D* visa, att diftongen tillhört redan den för alla dessa hskr. gemensamma källan. Huruvida formen varit känd för skrivaren av vår hskr., blir därigenom ovisst, och vi sakna möjlighet att bedöma dess värde. Under hänvisning till Hesselmanns uppsats om dylika preterita med *ei* för *ē* i Arkiv 27: 351 ff. inskränker jag mig till att här notera formen.

29. Ursprungligt *e* återges i allmänhet med *ie*: fle (4 ggr), hier adv. (6 ggr), hiet pret. (5 ggr), hietu (2 ggr), liet (16 ggr), lieti (1 gg), lietu (1 gg), mier pron. (6 ggr), nie konj. (1 gg), ried pret. (3 ggr), rietti pret. (1 gg), sier pron. (43 ggr), sier pres. ind. sg. (2 ggr), sied pf. p. (3 ggr), pier pron. 2 pl. nom. (5 ggr), pier pron. 2 sg. dat. (3 ggr); med *e* av främmande ursprung: Hieliopolim (2 ggr). Undantag utgöra blott: lausafe (1 gg), ne konj. (2 ggr), retta adj. (1 gg), rettum (1 gg), rétt adv. (1 gg), retti pret. (1 gg), leidretting (1 gg), slettlennt (1 gg), puertre (1 gg), se pres. konj. av *vera* (2 ggr), sett 2dra pl. pres. konj. av *vera* (1 gg) samt de med förkortningstecken skrivna fretti (1 gg), tre (1 gg), ser pron. (2 ggr) och uer, ver (6

¹⁾ Det fnor. *vøla* (Dipl. norv. 1: 352, 2: 375, 3: 266, 431 — alla ex. unga, det äldsta 1364 —), nynor. *vøla* v. och *vøler* pl. „redskap“ (Aasen Norsk ordb.) torde därför, ehuru jag ej kunnat finna säkra paralleller härtill i fnor., ha sitt *e* genom en yngre speciell labialisering av *e* mellan *v* och *l* (jfr labialiseringen *ē* > *ø* mellan *l* och *v* i fsv. och fda., Kock Sv. ljudhist. 1: 182 ff., Torp och Falk Dansk-norskens lydhist. s. 139). — Det av Noreen a. st. återopade nynor. *vøl* m. „art, skick“ osv. hör däremot näppeligen hit. ²⁾ I frasen: *hann reizt i hernat*. Jfr samma uttryck (*réðst hann i hernað*) Flóamannasaga kap. 8.

ggr). Fördelningen av skrivningarna kunde fresta att antaga, att det diftongiska uttalet — som enligt Pörkelsson Breytingar s. 34, Dahlerup Aarb. 1889, s. 248, Noreen Altisl. gram.³ § 99 anm. inträtt före c. 1300 — ännu ett århundrade senare (dialektiskt) icke varit fullt stadgat: 1) efter *r* och *l*, i vilket fall diftongiskt uttal i själva verket är obekvämare än eljest, 2) i svagton: *sier*, *sied* av *sjá*, men se, *seit* konj. av *vera*; *fie*, men lausafe; ne konj. 2 ggr, nie 1 gg.

30. Diftongeringen av kort slutet *e* > *ie* efter *h* (jfr Sievers PB Beitr. 16: 242, Noreen Altisl. gram.³ § 99) är konsekvent betecknad i hiellt (3 ggr), hielldu (2 ggr), hierut (3 ggr). Beträffande möjligheten av slutet *e* i det senare se Kock Arkiv 21: 364. — Diftongen *ie* står vidare konsekvent i fiell (7 ggr), fielli (3 ggr), fiellu (2 ggr), enligt Noreen Altisl. gram.³ § 99 analogibildning efter *hielt*, *hiellu*. Pret. sg. av *fa* skrives alltid förkortat *fē*, nedan i texten återgivet *feck*.

31. Diftongeringen *e* > *ei* framför *ng* (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 98¹⁾) är betecknad i eingi nom. sg. m. (1 gg), eingi n. pl. (1 gg), leingd s. f. (1 gg), streing s. f. (2 ggr); däremot icke i engi nom. sg. m. (5 ggr), fengiz (1 gg), gengu (1 gg), lengi (1 gg), lengd (1 gg). Med förkortning skrivna äro: fengu (2 ggr), gengur (1 gg), gengr (1 gg), gengit (1 gg), gengu (11 ggr), gengv (1 gg), lengi (3 ggr), lengr (1 gg), lengra (1 gg), lengzt (1 gg).

32. Formen einskis (1 gg) jämte enskis (1 gg) beror möjligen på analogi från det nyss omtalade eingi. Dock kan formen även vara gammal (se Larsson Ordförrådet, Pörkelsson Athugasemdir um isl. málmyndir s. 22 ff).

¹⁾ Noreen anger tiden för denna diftongering till c. 1300. Kälund har senare uppvisat den redan från 1200-talet i cod. Holm. 18 4° (se Kälund Heiðarv. s. XX).

33. Vokaliskt *i* tecknas i in- och slutljud konsekvent med *i*: *hinu* 1.2, *sigrsæli* 1.2, *Sigrídi* 1.2 etc. I framljud skrives i allmänhet oftare *i* än *j* (innan 2.12, 8.11, *Ingigerdr* 3.10, *Ingigerdr* 4.6, 4.20, 5.1, innan 8.1, inn 13.1, 17.22, *illgiordamenn* 18.10, på 18 s. sammanlagt 10 ggr: *Jngigerdr* 4.12, *Jngigerdr* 4.15, jnnan 2.1, *jslenzku* 12.15, på 18 s. summa 4 ggr). Undantag utgör emellertid prep. *i*, som — fränsett ett öfver raden skrivet *i* 18.9 — konsekvent tecknas *j*. Jfr 59.

34. Framför ändelsen *u* har ordet *mikill* på det enda ställe, där det är utskrivet, formen *myklum* (8.8). Då ordet alltid eljest förkortas, kan vokalkvaliteten ej avgöras. I öfverensstämmelse med *myklum* a. st. skrives i texten nedan *myclu* etc. framför *u* i ändelsen, men eljest *i*: *micill*, *micla* etc. Beträffande växlingen *i* : *y* i ordet jfr f. ö. Höffory Nord. tidskr. f. fil. NR 3: 295 f., Noreen Altisl. gram.³ § 74. 5 b.

35. För väntat *i* står *y* (*ŷ*) i *hlyfar* f. pl. 34.4, *lyfat* 29.2, *syd* adv. 23.12, *uŷns* gen. sg. 26.22, *uŷdforli* 47.10, alla med ursprungligt *i*. Då det icke fin-skäl att antaga, att en för öfrigt från fisl. okänd labialisering *i* > *y* här skulle föreligga — åtminstone för ordet *syd* kunde en sådan näppeligen förklaras — torde *y* här snarast böra fattas som s. k. omvänt skrivsätt, vittnande om att i denna hskr:s språk det för nyisl. karakteristiska sammanfallet av *y* och *i* ägt rum i uttalet. Sporadiskt förekomma — fränsett sådana av Gíslason Um frumparta s. 43 f. anförda fall som *síndi*, *síniligir*, *lísir*, där *i*-et i ändelsen kan ha bidragit till en tidigare delabialisering — i själva verket även i andra isl. hskr. skrifningar, som vittna om att ett dylikt sammanfall av *i* och *y*, *i* och *y* dialektiskt skett redan i fornisl.¹⁾; se Gíslason a. st. (där

¹⁾ Detta hindrar naturligtvis icke, att skillnaden mellan *i* och *y* i vissa trakter av Island uppehållits långt ned i tiden. Jfr B. M. Ólsen Germania 27: 263.

från en så gammal kodex som AM 623 4°, 1200-talet, anföras *fíkr*, *sína*, *spíttu*, *hlíða*), Kálund Heiðarv. XXIV, Olsen Vqls. XXVI.

Beträffande kort *y* vittnar ingenting om att ett dylikt allmänt sammanfall¹⁾ av *i* och *y* ägt rum i vår hskr. — lyd 34.2, lyds 18.12, 28.1 äro former av *lyðr* m. Delabialiseringen av långt *y* skulle därför möjligen i den dialekt vår hskr. representerar ha inträtt tidigare än av kort.

36. Det negerande prefixet har alltid den (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 108. 1) i isl. handskrifter vanligaste formen *o-*: *otignum*, *otræligt*, *ouorum*, *ofridr*, *oiafnad* etc.

37. Ordet „hon“ har, då det utskrives, alltid formen *hun*, *hūn* (15 ggr). Vid förkortning står däremot konsekvent *hon* (12 ggr). Utan tvivel representerar den förra mot nyisl. *hún* svarande yngre formen (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 144.5, 456) skrivarens eget uttal, den senare är blott en traditionellt nedärvd beteckning.

38. Vokaliskt *u* tecknas i alla ställningar normaliter med *u*: *ur* 1.12, *um* 1.20, *under* 1.20, *skapsmuna* 1.4, *hūn* 1.4, *nokkut* 1.9, *brudkaup* 1.12, *munu* 1.8, *þessu* 1.12 etc. Sällan förekommer i framljud *v*: *vm* 1.5, 12.7, 12.25, 14.5, 18.25, *vr* 12.11, 18.1, på 18 s. summa 7 ggr (mot *u* c. 35 ggr); ännu mera sällan (och nästan blott vid förkortning medelst interlinear bokstav) i slutljud: *sav* 17.14, *lendv* 21.22, *drottningv* 30.14, *hofdv* 10.2, *gengv* 13.14, *hugdv* 19.17, *trælaus* 24.14, inalles i hela texten 7 ggr (mot *u* c. 280 ggr).

39. Prep. „ur“ har såsom i nyisl. (jfr Gíslason Oldn. forml. § 67 anm. 2) konsekvent formen *ur* (vr). Beträffande vokalisationen jfr Kock Arkiv 15: 347 ff., delvis även Noreen Altisl. gram.³ § 139.2.

¹⁾ Jfr. 40 nedan.

40. Äldre $\ddot{y}$ motsvaras konsekvent av i i utskrivna former av verbet „tycka“: *pikia* 2.6, *piker* 11.10, 48.3, 49.3. Formen beror, som Kock Arkiv 4: 166 ff. uppvisat, på en övergång $y > i$ i svagtonig ställning framför ändelsens i och i , en förklaring, som vad vår hskr. beträffar (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 275.1) bekräftas av *k-ljudets enkelskrivning*.¹⁾

Eljest är y alltid bevarat, även i det svagtoniga *yfer* (6 ggr), *yferlæti* (2 ggr). Oavgjord är vokalisationen i prep. „för“, som alltid skrives förkortad: *f*. I överensstämmelse med *yfer* återges det i texten nedan med *fyrir*.

41. För äldre œ står e i suenski 1.6, ouendis-konur 26.10.²⁾ Då e eljest aldrig användes för œ , ha vi rätt att här antaga en förkortning $\text{œ} > \text{e}$ av samma slag, som den, som omtalas hos Noreen Altisl. gram.³ § 122.6. Villkoren för förkortningens inträde torde dock i de båda orden ha varit något olika: i suenski akcent 1 (ljudlagsenligt på grund av synkopen, jfr Kock Alt- u. neuschw. Acc. s. 50 ff.), i ouendis-konur relativ akcentlöshet på ifrågavarande stavelse.

42. Äldre ø motsvaras regelbundet av e i *kem-ur* pres. ind. sg. (5 ggr). Ovisst är däremot, om samma övergång ägt rum i de likaledes med e konsekvent mötande *reri* (1 gg), *snerizt* (2 ggr), *sneru* (4 ggr), då e i de två första i själva verket är ljudlagsenligt, i det senare kan bero på lån från sing.

211

¹⁾ Då AM 657 B 4to konsekvent har *pikkja*, men *sam-pykkja*, har detta gett Gering Ísl. æv. 1: XV anledning att antaga, att övergången $y > i$ ägt rum i starktonig ställning. Detta är naturligtvis oriktigt, men förhållandet lär oss, att semifortis, som legat på senare leden av det i satssammanhanget fullt akcentuerade *sam-pykkja*, varit nog för att hindra övergången $y > i$ i detta fall. ²⁾ Av *vāndr* adj.; jfr *vāndisfolk*, -höfvingi, -kona, -maðr (Fritzner Ordbog). Med e liksom här: *úvendismaðr* Vem. (enligt Fritzner).

(jfr Noreen Altisl. gram.³ § 74.8). För den dunkla frågan om övergången $\text{ø} > \text{e}$ jfr f. ö. Noreen a. arb. § 114 och där cit. litt., särskilt Kock Arkiv 9: 150 not; B. M. Olsen Germania 27: 267 f.

43. Övergången $\text{ø} > \text{æ}$ (redan före c. 1250 enligt Þorkelsson Breytingar s. 30) är naturligtvis i vår hskr. konsekvent genomförd: ohægiuda 1.4, sialfdæmi 2.10 osv.

Såväl gammalt som på detta sätt uppkommet œ -ljud tecknas alltid med œ .

44. 1. Äldre ø motsvaras av io i pret. pl. *kioru* 26.10. Skrivningen torde nämligen beteckna uttalet *kjōru*, av äldre *kōru* genom den vanliga affrikationen av det palatala k -et (varom Noreen Altisl. gram.³ § 37 anm. 1, 39 anm. 1, 254 och där cit. litt.). Jfr ex. på pret. pl. *kjōru* och pf. p. *kjōrnir* hos Fritzner Ordbog samt *kiōru*, *kiōrinn* i AM 657 B 4to (Gering Ísl. æv. 1: XX), *kior*, *kiora* i Gl. kgl. s. 1824 4° (Olsen Vqls. XXII), ävensom *kiomr*, *kiōmi*, *kiōmie* etc. redan i Cod. Holm. 18 4° (Kälund Heiðarv. XX not). Ännu nyisl. bevarar pf. p. *kjōrinn* (Jónsson Isl. Sprogl. s. 34).

2. Motsvarande utveckling $g\text{ø} > g\text{j\text{ø}}$ föreligger troligen även i formerna av verbet „göra“ och dess avledningar, som i vår hskr. alltid skrivas med io : *giora* inf. och pres. ind. pl., *giorer*, *giordi*(zt), *giordu*, *giorduzt*, *gior* pf. p., *giorfan*, *giort*, *atgiorfi*, *illgiordamenn* etc. (jfr nyisl. *gjōra*, *gjōrd* etc.). Dock föreligger här möjligheten av ett ursprungligen genom kontamination uppkommet *ip* (Noreen Altisl. gram.³ § 254 anm. 1).

45. I st. f. det vanliga *eigi* förekommer 1 gg (10.16) $\text{æ}'$, som utan tvivel är att upplösa *ægi*. En dylik form, *ægi* eller *egi*, förekommer sporadiskt i flera andra fisl. och fnor. hskr. (se Wadstein Fnor. hom. ljudl. s. 52, 58, Noreen Altisl. gram.³ § 145 a. 1 och på dessa ställen cit. litt., Gering Ísl. æv. 1: XXII)

och förklaras sannolikt riktigt redan av Wadstein (jfr Kock Alt- u. neuschw. acc. s. 210, Noreen a. st.) som uppkommen genom monoftongisering av *ei* i svagtonig ställning. Egendomlig är emellertid i isländska skrifter skrivningen med *æ* i st. f. väntat *e*.¹⁾ Kan denna bero på inverkan från *æ* adv. enligt analogien *æ: ægi = ei: eigi*?

45^{1/2}. I st. f. *ey* står 1 gg *ei*: reitu pret. pl. av *reyta* 40.7. Möjligen har dock skrivaren fattat formen som pret. pl. av *reita*.

46. Som beteckning för diftongen *jā* användes *ea* konsekvent i former av verbet „se”: *sea* inf. och pres. ind. pl. (5 ggr), *seazt* (1 gg), *aseaundum* (1 gg), samt i *sea* pron. (2 ggr). Eljest användes alltid *ia* (*ja*) som beteckning såväl för *jā* som *jā*: *biargi* (1 gg), *biartlitadur* (1 gg), *fiarlægduzt* (1 gg), *giafer* (5 ggr), *giallda* (3 ggr), *uingiarnligum* (1 gg), *hiarta* (1 gg), *jafnan* (4 ggr), *iakulus* (2 ggr), *jall* (1 gg), *jarder* (2 ggr), *boliarn* (1 gg), *skialldader* (1 gg), *malsniallr* (1 gg); — *flandiinn* (1 gg), *fiar* (1 gg), *fiarhlut* (3 ggr), *fiar* (2 ggr), *fiarhlut(um)* (7 ggr), *hia* (4 ggr), *hia* (1 gg), *priar* (1 gg); *hialma* (1 gg), *hialm* (1 gg), *hialminn* (1 gg), *Hialmuigi* (1 gg), *Hialmuiga* (1 gg), *hialpazt* (1 gg), *sialfr* (1 gg), *sialfur* (3 ggr), *sialf* (1 gg), *sialfa* (3 ggr), *sialfer* (1 gg), *sialfdæmi* (1 gg).

Användningen stämmer alldeles med den i AM 194 8°, där liksom här blott långt *ja* och blott efter *s* skrives *ea*: *sealfr*, *sealf*, *sea* v., *sea* pron. etc., eljest alltid *ia* (Kålund Alfr. isl. X), och i det närmaste med G. kgl. saml. 1824 4°, där *ea* står mycket sällsynt för *jā*, ofta för *jā*, men med ett undantag blott efter *s*: *sea* v., *sea* pron., *searinn*, *seanum* etc. (Olsen

Vqls. XXI). Jfr även *sealf*, *sea* Jónsson Hauksb. L.¹⁾ Någon fonetisk grund till fördelningen av *ea* och *ia* i dessa fall torde svårigen kunna finnas. Vågar man tro, att skrivsättet utgått från *sea* v., där uppkommet genom påverkan av norska skrivseder — om okontraherat *e + a* i fnor. se Wadstein Fnor. hom. ljudl. s. 53, Noreen Altisl. gram.⁸ § 127 b och där cit. litt. — för att sedan sprida sig till andra ord, först och främst genom en lättbegriplig analogi till de med *s* begynnande? Jónsson a. st. synes rent av betrakta *ea* som en norsk egenhet.

47. Den genom *u*-brytning uppkomna diftongen tecknas alltid *io*: *biorgunum*, *fiodrum*, *fiolmenni*, *gíof*, *storgíofull* osv. För bestämmande av dess ljudvärde till *iø* (jfr Noreen Altisl. gram.⁸ § 67.2 och där cit. litt.) kan möjligen beteckningen i *kioru* (och *giora* etc.) ovan (44) anses lämna någon ledning.

48. 1. Hskr:n använder i pret. pl. av *búa* och *hoggua* diftongen *iu*: *biugguzt* (2 ggr), *hiuggu* (2 ggr). Jfr Noreen Altisl. gram.⁸ § 493.

2. Samma diftong har vår hskr. vanligen även i pret. pl. av *hlaupa*: *hliupu* (4 ggr), *hlupu* (1 gg). Formen *hliupu* är anmärkningsvärd, då den (*liupu*) eljest synes vara uppvisad endast från fnorska skrifter (jfr Noreen nyss a. st.).

49. Vokalkvantitet. Vokallängd betecknas, som redan ovan s. XXV nämnts, i regel icke. Om användningen av akcent se a. st. Några få gånger dubbelskrives *a* till *æ*: *â* subst. 18.2, *æ* adv. 38.12, *smidbelgiablæsturinn* 21.15.

¹⁾ Sporadiskt användes *ea* allmänare; så t. ex. i AM 657 4° (Gering Isl. æv. 1: XV, XXIV).

¹⁾ Utom i vår hskr. även t. ex. i AM 921 4° IV.1 (Morgens-
stern Arnam. fragmente s. 46).

Andelsevokalerna.

50. *i*:*e*. Framför *r* står så gott som konsekvent *e*, då ändelsen är utskriven: Seimgaler 10.8, jarder 5.3, aller 36.10, uitrer 4.28, huerer 7.22, farer 9.18; undantag utgöra blott uarir 16.22, huerir 15.10. I överensstämmelse härmed återges tecknet *i* ändelser i texten nedan med *er*.

I andra ställningar är *e* ytterst sällsynt. I öppen stavelse: folde 36.9, fleire 15.12, skylle 12.18, uore 7.18, villde 1.20, kennemonnum 28.11, mattkare 18.21, tidinde 4.10, fyrirmunde 23.18, storraede 5.21; i slutet blott i det med förkortning skrivna komet 2.4, 31.3.

Även i andra, samtida eller något äldre, fisl. hskr. står *e* i ändelser betydligt oftare framför *r* än i andra ställningar (jfr Jónsson Egilss. VI ff., Gering Finnboga s. VIII, Dens. Ísl. æv. 1: XIV f., Kälund Laxd. V, Olsen Vols. XXIII f.). Denna *r*-ets inverkan till förmån för *e* har analogier i bekanta förhållanden i fsv. Emellertid är det ovisst, om saken alltid med Noreen Altisl. gram.³ § 138.1 är att fatta så, att *e* här sedan gammalt kvarstår, under det att det eljest övergått till *i*; snarare förhåller det sig i yngre hskr. kanske så, att ett redan genomfört *i* åter börjat övergå till *e*. Genom denna uppfattning — som synes mig bestyrkas även därav, att *e* framför *r* förekommer så konsekvent i en så ung hskr. som den här förevarande — vinnes samband även med de övriga fallen av *e* för *i*, som otvivelaktigt (jfr även Noreen a. st.) representera en begynnande dylik övergång *i* > *e*. Alla skrivningarna med *e* kunna nämligen då fattas som uttryck för en (möjligen till vissa ställningar begränsad) påbörjad, men ej slutförd utveckling *i* > *e*, som tidigast inträtt framför *r* och därefter i öppen stavelse. — Med avseende på förekomsten av *e* i den sistnämnda ställningen kan tilläggas,

att vår hskr. har *e* blott dels efter lång rotstavelse, dels i tre- eller flerstaviga ord. Jfr att *e* är vanligare i dessa ställningar även i andra isl. hskr. (F. Jónsson Hauksb. XXXVIII f., Kälund Laxd. V). Förhållandet innebär en överensstämmelse med den fsv. vokalbalansen.

51. Någon växling *o*:*u* förekommer icke; *u* är överallt konsekvent genomfört: Suipiodu 1.1, storradu 1.3, nokkut 1.9, bunduzt 1.19 etc.

52. 1. Svarabhaktivokalen — enligt Kälund Atlas II: V sannolikt genomförd i uttalet c. 1400, ehuru utskrivningen av densamma först på 1400-talet blir mera vanlig och icke allmänt tillämpas förrän på 1500-talet — är i vår hskr. i flertalet fall betecknad, nämligen: a) med fullt utskrivet *-ur*: [E]Irekur 1.1, fiolmennur 5.27, litur 8.20, fegurd 15.4 osv., sammanlagt 18 ggr; b) med interlineart *r*: Eirukur 1.2, austur 1.15, bidur 2.4, suiptur 3.18, fagurt 7.18-19 osv., sammanlagt c. 130 ggr — här fränsett de helt och hållet med förkortning skrivna flera ggr förekommande *madur*, *edur*. Obetecknad står svarabhaktivokalen: kongr 1.4, kalladr 1.2, sigrsæli 1.2, Audr 1.9, Uerdr 3.26 osv., sammanlagt c. 110 ggr.

Anmärkas bör särskilt, att svarabhaktivokalen liksom i nyisl. genom analogi inkommit även framför böjningsändelser börjande med vokal: smidbelgiablæsturinn 21.15, risafoturinn 22.9, hluturinn 33.3, ueturinn 31.8, 32.2, ävensom framför med vokal börjande senare sammansättningsled: ofurefli 33.3, eiturorma 26.18-14. Undantag: elldrinn 21.12, kongrinn 10.18, tundrit 21.9.

2. På grund av osäkerheten i beteckningen av svarabhaktivokalen förekommer understundom även ursprungligt *-ur* betecknat blott med *-r*: faudr gen. sg. 5.2, fodr dat. sg. 6.5, fodr ack. sg. 6.8, 7.1, 23.21, brodr dat. sg. 25.8, 25.15, brodr ack. sg. 18.20, modr ack. sg. 3.11; tungf. pl. 15.12, 32.4, tungf. 15.16, aunur f. sg.

18.5, 23.20, *nocker* nom. sg. m. 23.9. Beträffande *fauðr*, *fodr* jfr dock Noreen Altisl. gram.³ § 410 anm. 2 (i den mån de där omtalade enstaviga formerna äro annat än på här omtalat sätt uppkomna skrivningar).

53. Synkope av avledningsändelsens *u* föreligger i ordet „konung“ i de två enda fall, då detta ord är utskrivet: kongr 1.1, kong 10.2. Den enstaviga formen uppträder enl. Noreen Altisl. gram.³ § 152 anm. 1 tidigast c. 1300.

Konsonanterna.

54. *c* användes blott: a) i förkortningar (se ovan 24.12); b) i förbindelsen *ck*: *drecka*, *dryckiar*, *flock*, *Klacka* etc., sammanlagt 15 ggr. Två ggr användes som tecken för *kk* förkortningen *k* (se ovan 24.1).

55. *d* har nästan genomgående en form med en bakåt och nedåt böjd släng (ð). Jfr t. ex. skriftproven nr 8, 20, 24, 27, 28, 29, 41 i Kälund Atlas II. Liksom i dessa skrifter, men i motsats till nr 19 (= AM 122 b fol.), som använder ð som tecken blott för ð-ljud, äro i vår hskr. ð och ð likvärdiga. Båda återges i texten med vanligt *d*.

56. Som man kan vänta i vår unga hskr. (jfr Kälund Atlas II: V, Noreen Altisl. gram.³ § 44 anm. 2) användes *d* i regel som tecken även för ð-ljudet: ried 1.1, Suipiodu 1.1 etc. Undantag bildar emellertid ordet *höfðingi*, som konsekvent skrives med *p*: *höfðingi* 1.10-11, *höfðingiar* 1.12, *höfðingium* 2.12 osv. (smlagt 12 ggr). *p* är sällsynt redan före 1350, men förekommer dock sporadiskt senare även i andra hskr. (se t. ex. Kälund Heiðarv. XXIV, Olsen Vqls. XLIV). Då i vår hskr. ordet — med två undantag *höfðingi* 1.10-11, *höfðingia* 6.7 — alltid skrives med förkortningstecken

för stavelsen *in*: *höfði* etc., torde användningen av *p* sammanhånga därmed; jfr Celandier Överg. av ð > d s. 47 not 2 och där cit. arb.

57. Om växlingen *d*:*t* i vissa fall se nedan 69.1-2.

58. *f* är alltid angelsaxiskt *f* (f). I texten nedan användes *f*.

59. Konsonantiskt *i* tecknas i inljud konsekvent *i*: *fiar*, *hia*, *hiet*, *liet*, *ried*, *sialfur*, *höfðingiar*, *sitia*, *beriazt*, *pikia* osv. I framljud användes vanligen *j*: *jarl* 1.7, *jall* 2.6, *jarder* 3.9, *Jarizleifur* 4.12, *jafnalldri* 6.22, *jafnan* 9.9 osv. (på 18 s. 21 ggr), stundom dock *i*: *iafnan* 9.22, *iakulus* 14.11, 14.20, *Iulfur* 17.5, *Iulfs* 18.25 (på 18 s. summa 5 ggr). Användningen av *j* (jfr även ovan 33) är anmärkningsvärd, då den enligt Noreen Altisl. gram.³ § 25 anm. 1 och 2 tillhör endast norska eller norvageriserande hskr.

60. Affrikation av *g* och *k* betecknas blott i *kioru* och *giora*, *giordi* etc. (ovan 44). Eljest: *gefa*, *gef*, *gefr*, *gefin*, *gefüt*, *j gegnum*, *getit*; *agæta*, *agætligar*, *gæfi*, *gæddi*, *gætta*; *kemur*, *kenna*, *kendu*, *kennimenn*, *ketill*; *kæti* etc. fullkomligt konsekvent. I överssammelse härmed återges med förkortning skrivna ord: *gersimar* 6.12, 23.8 etc., *geck* 4.22, 8.5 etc., *get* 27.12; *kendi* 29.4, *kerti* 48.6, *kennemonnum* 28.11.

61. Ursprungligt *z* har efter *t* blivit *k* i mattkare komp. 18.11 (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 281.1).

Samma övergång¹⁾ framför *t* står på grund av etymologisk stavning obetecknad: *margt* (1 gg), *uogt* (1 gg), *ramligt* (1 gg), *otruligt* (1 gg), *sannligt* (2 ggr), *undarligt* (2 ggr), *sagt* (5 ggr). Att övergången ägt rum, visas emellertid av sådana omvända skrivningar som fylgti 25.15, lugti 15.22, rigti 12.12, sligt 23.1.

¹⁾ Rättare troligen till klanglös spirant (χ). Jfr det nyisl. uttalet av *gt* och *kt* (B. M. Olsen Germania 27: 272).

62. *k* har i svagtonig ställning (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 240) blivit *z* i orden: eg 8 ggr — men *ek* 10 ggr, *ec* enklitiskt 2 ggr —, og 3 ggr — men *ok* 1 ggr¹⁾ — samt konsekvent i miog adv. 3 ggr.

63. 1. Etymol *k* + till stammen hörande *s* tecknas i regel med *x*: *boloxum* (1 gg), *bolauxum* (1 gg), *uaxa* (1 gg), *uex* (1 gg), *uaxit* (1 gg), *uaxtar* (1 gg), *uexti* (3 ggr), *frumuaxta* (1 gg), *æxlar* (1 gg). En gg användes *gs*: uogs 3.12. Jfr 3 nedan.

2. Etymol. *k* + böjnings-*s* skrives *ks*: riks, styrks osv.

3. Etymol. *z* och *η* + böjnings- eller avlednings-*s* tecknas *gs*, resp. *ngs*: *margskonar* (2 ggr), *norigs* (1 gg), *ogurligs* (1 gg), *hugsar* (1 gg), *kuonfangs* (1 gg), *kongs* (12 ggr), *þings* (1 gg); hit väl ock *kongs*(ins) (9 ggr). Övergång *gs* > *ks*²⁾ i uttalet (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 231.1) antydes av den ovan 1 nämnda omvända skrivningen uogs i st. f. uex.

64. *k* växlar med *h* i knefa 36.2: *hnefunum* 40.7. Närmast skulle man gissa, att *knefi* vore blott en omvänd skrivning, föranledd av den i isl. efter c. 1350 inträdande övergången *kn* > *hn* (*knifr* > *hnifr*, *knútr* > *hnútr* etc.); jfr Noreen Altisl. gram.³ § 241 med anm. Formens förekomst hos G. Andreæ, B. Hall-dorsen och Erik Jonsson vittnar dock måhända om att den i nyisl. förekommit som verklig uttalsform. I så fall torde *knefi* ha uppkommit analogiskt i anslutning till ord med urspr. *kn*, i vilka uttalet vacklat mellan *kn* och *hn* (såsom ännu i några få ord synes vara fallet i nyisl.; jfr Zoëga Ísl.-ensk orðab. under *hn* och *kn*).

65. 1. Etymol. *ft*, övergången till *pt* i enlighet med Noreen Altisl. gram.³ § 232.2 och där cit. litt.,

¹⁾ Ordet skrives med dessa 4 undantag alltid med förkortningstecken. ²⁾ Rättare troligen *xs*; jfr det nyisl. uttalet *χs* (B. M. Ólsen Germania 27: 272).

tecknas i allmänhet med *pt*: *aptan* (1 gg), *aptur* (11 ggr), *apptur* (1 gg), *apturkuomu* (1 gg), *epter* (32 ggr), *gipta* (2 ggr), *graptar* (1 gg), *lopt* (1 gg), *opt* (1 gg), *optar* (1 gg), *spiotskepti* (1 gg), *skipta* (1 gg), *skipti* (1 gg), *uidskipti* (1 gg), *uidskiptum* (1 gg), *suiptur* pf. p. (1 gg). Några få ggr står emellertid *ft*: *aftur* 22.12, efter 6.12, 30.12, Lofzsyni 49.1. Troligen är det i dessa icke fråga om ett sedan gammalt bevarat *ft*, utan om en ny övergång *pt* > *ft*; jfr det nyisl. uttalet av *pt* som *ft* (Jónsson Isl. sprogl. s. 6). Om denna övergång vittnar väl också skrivningen *graptöl* 19.10-11. Då i detta ord på grund av association med *grafa* näppeligen en övergång *vt* > *ft* > *pt* kunnat äga rum, i synnerhet som *v* och *t* tillhörde olika sammansättningsleder, är *graptöl* nämligen helt visst blott en omvänd skrivning, föranledd därav, att uttalsformerna efter etc. vanligen skrevos *epter* etc.

En dylik övergång *pt* > *ft* tillerkänner Noreen Altisl. gram.³ § 232.2, 239 endast fnorskan (jfr att även F. Jónsson Hauksb. s. XL, LVII anser *ft* som en norvagism). Emellertid förekommer *ft* i flera fisl. hskr. från yngre tid (se t. ex. Kälund Laxd. V, Dens. Heiðarv. XXV, Gering Ísl. æv. 1: XXI, Olsen Vqls. XXVIII). Av de anförda skrifterna har man, såvitt jag vet, skäl att mistänka norvagismer endast i Vqls. (jfr Olsen a. arb. LXXXV).

2. Etymol. *þ* + böjnings-*t* skrives alltid *ft*: halft, þurfti, þurftu.

3. Etymol. *p* + böjnings- eller avlednings-*t* tecknas alltid *pt*: dypt, hleyptu, keypti, keyptuzt, nykeypt, æptu.

66. Av *r*-formerna växla *r* och *z* på vanligt sätt. I början av ord eller sammansättningsled förekommer stundom *r*. Alla återges i texten nedan med *r*.

67. *r* + konsonant ha assimilerats i följande fall:

1. Överg. *rl* > *ll*: jall 2.8, kallmanna 15.3; där-
emot: jarl 1.7. Om denna assimilation i fisl. och nyisl. jfr
Noreen Altisl. gram.⁸ § 262.1 och där cit. litt., Jóns-
son Isl. sprogl. s. 10. Huruvida, såsom i vissa fisl.
dialekter synes ha varit fallet (jfr Noreen a. arb.
§ 262 anm. 1), assimilationen i vår hskr. inträtt blott
vid tautosyllabiskt *rl*, kan ej avgöras, då exempel på
ord med heterosyllabiskt *rl* saknas.

2. Överg. *rs* > *ss* synes vara genomförd i vår
hskr:s språk: fossi 16.18, 19.1, fystann 2.18, fyst 16.14, 31.18.
Det med förkortning skrivna *forsi* 24.15 är helt visst
endast en traditionellt övertagen beteckning; Þorgeir-
son 49.5 beror naturligtvis på anslutning till övriga
kasus av *Þorgeir* (jfr att i nyisl. *rs* är bevarat, då
s hör till böjningsändelsen, B. M. Ólsen Germania
27: 279).

I motsats till de nu nämnda *r*-förbindelserna är *rn*
konsekvent bevarat: *eyrna* (1 gg), *boliarn* (1 gg), *nockurn*
(1 gg); *barna* (1 gg), *borna* (1 gg), *Styrbiorn* (1 gg), *forn*
(1 gg), *horn* (1 gg), *uingiarnligum* (1 gg), *huern* (3 ggr),
turn (1 gg); de förkortade orden dock ej fullt bevisande.

68. Av de båda förekommande *s*-formerna, *f* och
s, är den förra den vanligsta i alla ställningar. Mindre
ofta användes *s*, men utan bestämd regel växlande med
den andra formen, med undantag därav att, då förkort-
ningstecken är fogat till *s*-et, alltid denna typ användes:
suo, *ser* etc. Båda återges i texten nedan med *s*.

69. 1. Den redan tidigt i fisl. belagda (jfr Noreen
Altisl. gram.⁸ § 240) och i nyisl. konsekvent genom-
förd övergången *t* > *ð* i svagtonig ställning betecknas
i vår hskr. blott 1 gg: *suarad* pf. p. n. Eljest står
alltid *t*: *at* prep., inf.-märke och konj. (en mängd ggr),
puat (ofta), *hit* best. art. (6 ggr), *pit* pron. (1 gg);
annat (3 ggr), *þangat* (8 ggr); *hugat* pf. p. n. (1 gg),
kallat (1 gg), *jafnat* (1 gg); *dyrit* (2 ggr), *ku[enn]folkit*
(1 gg), *husit* (2 ggr), *landit* (3 ggr), *lidit* (1 gg), *mer-
kit* (2 ggr), *rikit* (3 ggr), *sumarit* (2 ggr), *suerdit* (1 gg),

tundrit (1 gg), *uirkit* (1 gg); *micit* (18 ggr); *borit* pf.
p. n. (2 ggr), *buit* (2 ggr), *gullbuit* (1 gg), *drepit* (2
ggr), *fallit* (1 gg), *farit* (11 ggr), *getit* (1 gg), *golldit*
(1 gg), *grafit* (1 gg), *lokit* (2 ggr), *ordit* (1 gg), *ny-
runnit* (1 gg), *stadit* (1 gg), *təcit* (1 gg), *þakit* (1 gg),
þegit (1 gg), *unnit* (1 gg), *uerit* (1 gg), *verit* (1 gg)
— samt med interlineart *t*: *hit* best. art. (1 gg), *hinn-
gat* (1 gg), *þangat* (1 gg); *ritat* pf. p. n. (1 gg); *bordit*
(1 gg), *brullaupit* (1 gg), *dyrit* (5 ggr), *husit* (4 ggr),
kuellidit (1 gg), *skipalidit* (1 gg), *midit* (1 gg), *skipit*
(1 gg), *togit* (1 gg), *uirkit* (1 gg); *litit* adj. (2 ggr);
uarbodit pf. p. n. (1 gg), *buit* (3 ggr), *gefit* (1 gg),
heitit (1 gg), *frahlaupit* (1 gg), *akuedit* (1 gg), *latit*
(1 gg), *lidit* (1 gg), *litit* (1 gg), *numit* (3 ggr), *ordit*
(2 ggr), *uaxit* (1 gg), *uerit* (1 gg); — *gengit* (1 gg).

Tvetydiga äro de med förkortningstecken skrivna:
þ (en mängd ggr), *lu^{tt}* (7 ggr), *rit^{tt}* 48.14, *kom³* (2 ggr).
I överensstämmelse med nyss uppräknade former
skrivas de emellertid i texten nedan med *t*: *þat*,
huat, *ritat*, *komet*.

Att trots flertalet skrivningar övergången *t* > *ð*
varit genomförd i vår hskr:s språk, framgår av det
konsekvent använda *d* i pf. p. n. av ord på lång vo-
kal: *nåd* (1 gg), *sied* (3 ggr). Såvitt jag kan se, kan
det nämligen i dylika former (tidigast uppvisade i
konsekvent användning först i 1400-talets rimur, se
Noreen a. arb. § 240 anm. 3) icke vara tal om ljud-
lagsenlig övergång *t* > *ð*, utan formerna måste bero
på analogibildning efter de vida talrikare tvåstaviga
pf.-p.-formerna: *bitið*, *tekið*, *kallað* osv. De förutsätta
sålunda för sin uppkomst, att i de senare *t* redan nå-
got så när allmänt blivit *ð* i slutljudet.

2. I st. f. väntat *d* (tecken för *ð*-ljudet) står gan-
ska ofta i oakcentuerade ord och stavelser *t*: *uit* prep.
(1 gg)¹⁾, *hernat* (3 ggr), *hofut* (1 gg), *hierut* (3 ggr),

¹⁾ Eljest alltid förkortat: *u'*.

alskiput pf. p. n. pl. (1 gg); 2dra pers. pl. (indik., konj., imper.) *tacit* (1 gg), *uitit* (1 gg), *færit* (1 gg), *latit* (2 ggr), *berit* (1 gg), *bidit* (1 gg), *bidit* (1 gg), *seit* (1 gg), *komit* (1 gg). Undantag: *oiafnad* (1 gg), *manud* (1 gg). — Dylika skrivningar förekomma som bekant även i andra fisl. hskr.; se t. ex. Larsson Isl. hskr. nr 645 4to s. LXV, Kålund Heiðarv. XXII, Dens. Laxd. VII, Jónsson Hauksb. XLII, XLVIII, Meissner Rómveriasaga 147, Gering Finnboga s. XI, Dens. Ísl. æv. 1: XVIII, Olsen Vols. XLI. En genom dessa skrivningar antydd övergång $\delta > t$ i svagtonig ställning (jfr Kock Sv. språkhist. 14 ff., Noreen Altisl. gram.³ § 280 f) kan, om den är ljudlagsenlig, ej gärna tänkas ha tillhört samma tidsrum och dialekt som den nyss omtalade övergången $t > \delta$ i samma ställning (jfr även Kock a. st.). Då beteckningen för båda dessa ljudutvecklingar så gott som alltid föreligga i samma handskrifter (jfr t. ex. alla ovan a. st.), synes det mig emellertid icke mycket antagligt, att detta beror på dialektblandning, ej heller, att dessa ljudövergångar tillhöra olika tider. De ifrågavarande skrivningarna med $t < \delta$ torde därför näppeligen representera en ljudlagsenlig övergång $\delta > t$, utan antyda ett på analogisk väg uppkommet uttal med t , föranlett därav, att i ord med samma akcentförhållanden, men med ursprungligt t i slutljudet, vacklan i uttalet ägde rum: *landit* och *landið*, *kallat* och *kallað* etc., innan övergången $t > \delta$ fullt genomförts. Med denna uppfattning låter den omständigheten väl förena sig, att nyisl. icke bevarat dessa t -former (*hofut*, *takit* etc.), utan överallt återinfört δ : uttalet med t i dylika fall gick ur bruk i och med det, att δ definitivt segrade i *landið*, *kallað* etc.¹⁾

¹⁾ Celandier uttalar i sin skrift Överg. $\delta > d$ i fornisl. och fornno. s. 95 not 1 den nära till hands liggande tanken,

3. I huvudtonig stavelse står t för δ i bat pret. sg. 25.4; utan tvivel skrivfel eller osäkerhet i beteckningen.

70. Konsonantiskt u (resp. labiodentalt v , jfr Noreen Altisl. gram.³ § 242) tecknas efter konsonant konsekvent med u : *suiþiodu*, *kuenna*, *suarad*, *þui*, *Ynguar* osv. I framljud, där labiodentalt v helt visst varit genomfört (jfr Noreen a. st.), tecknas vanligen u : *uar* 1.3, *uid* 1.5, *uoru* 2.19, *uæri* 2.20, *uera* 2.24 osv. (på 9 s. sammanlagt c. 100 ggr); relativt ofta står dock v : *vid* 1.3, *var* 1.4, *villde* 1.20, *verda* 2.16, *voru* 2.17, *veizluna* 2.25 osv. (på 9 s. c. 20 ggr). Sällsynt är w : *war* 2.4, 2.21, *Wid* 4.22 (på 9 s. blott dessa 3 ex.). Då v användes även som tecken för vokaltiskt u i framljud (jfr ovan 38), är växlingen $v : u$ här helt visst blott av rent grafisk natur.

71. Om sammanfall av äldre δ och u i inljud till v (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 242, 247) vittna å ena sidan *siofar* (1 gg), *hafer* (1 gg), *hafer* (1 gg), *giorfan* (1 gg), å andra de sällsynta *olauur* (1 gg), *olau* (1 gg) (v av äldre δ tecknas eljest alltid med f). Skrivningarna *olauur*, *olau* äro anmärkningsvärda, då u i dylik ställning eljest — fränsett mycket gamla texter som t. ex. Äldsta delen av cod. AM 1812 4° (Larsson s. XIV) — synes förekomma blott i norska eller norvagiserande skrifter (jfr Noreen a. arb. § 36 anm. 1).

72. Etymol. *ds*, *ðs* och *ts* tecknas vanligen med s (några ggr *ss*): *ellzuirki*, *hellzt*, *harallz*; *lanz*, *js-*

att de här diskuterade t -formerna *hofut*, *takit* osv. vore att fatta blott såsom omvända skrivningar. Detta förbjödes enligt min mening därav, att i vissa hskr. (se nedan 120) skrivningen med t delvis utebliver, då stammen slutar på t : *berit*, *uilit* osv., men *latið*, *uitið* o. d. Detta synes mig visa, att det verkligen är fråga om ett utbyte av δ mot t i uttalet, ett utbyte som emellertid på grund av dissimilatoriska tendenser utebliver, då stammen slutar på t .

lenzkur, unnz; hræzlu; gizuri, uazs, æztur, bezsti, beztan, ueizlu; allzkonar, ellzta, gullz, mannz etc.¹⁾ Böjningsformer av ord på *ð* ha dock konsekvent etymolog. stavning: guds (9 ggr), råds (1 gg), lyds (2 ggr). Oriktigt står *d* i *girdzskur* (1 gg), *girdzsku* (1 gg).

Ljudvärdet av *z* (*ss*) har vid den tid vår hskr. tillhör utan tvivel varit *ss*, vid förkortning *s* (jfr Noreen Altisl. gram.⁸ § 43, 263. s och där cit. litt.). Detta bekräftas därav, att *z* (*ss*) stundom användes som tecken för etymologiskt *s* (*ss*): fastz (1 gg), girzki (1 gg), girszsku (1 gg), aleidizs (1 gg), samt så gott som konsekvent i superlativerna på *-st*: frægazstur (1 gg), huatazt (1 gg), huatfligazt (1 gg), likazt (1 gg), likazti (2 ggr), merkiligazt (1 gg), minnigaztur (1 gg), sidazta (1 gg), sidazt (1 gg), stríðlynduzt (1 gg), tignuzt (1 gg), hræðligzsti (1 gg), lengzt (1 gg), uænzta (1 gg). Undantag blott: flest (1 gg), mestur (1 gg), mest adj. (2 ggr), mest adv. (3 ggr), næsta (1 gg), næst (3 ggr).

73. Mediopassivformen ändas så gott som konsekvent på *st*: beriazst, sættazst, byzt, spyrzt, segizt; biozt, komzt, syndizt, þottizt, unnuzt, baurduzt, stæðizt; — kuezst; — brauzt, sezt pres. ind. sg.; — sezt pf. p., aukizt, buizt, farizt, giorzt etc. — inalles c:a 130 ggr. Undantag utgöra blott *kuadz* 11.14, *fengiz* 5. s samt *forst* 24. s, de två förra en äldre, den sista en yngre form (jfr Noreen Altisl. gram.⁸ § 532—4 och där cit. litt.).²⁾

¹⁾ Om inskottet av *t* mellan *ll* och *s*, *nn* och *s* se Hofory Arkiv 2: 88 ff.

²⁾ Med anledning av att i den enda *st*-formen i vår text *st* omedelbart föregås av *r*, kan erinras om att Mogk i Zeitschr. f. d. phil. 13: 235 framhållit, att under 13de århundradet *st* i isl. skrifter påträffas endast efter *l*, *r*, *n*, och att Gering konstaterat samma förh. i den från förra hälften av 14de årh. stammande AM 132 fol. (Gering Finnboga s. XV; jfr även Kälund Laxd. VII). Jfr även Specht Das verbum reflex. s. 29.

74. Förlängning av konsonant.

1. För äldre *l* står konsekvent *ll* i ursprunglig förbindelse av *l + d*, *l + t*: alldr, alldri subst. dat. sg., alldri adv., jafnalldri, giallda, golldit, bænahalldi, uardhaudd, hallda, haralldr, helldr pres. ind. sg., helldr adv., hielldu, kuelldit, milldr, skialldader, skiollder, skyldi, skyldu, malsnilld, valld, uelldr, ualldimar, uilldi, uilldu; — beltti, Lindibelitti, hieilt, sallt, sallti, huitasallti, solltudu; — harallz, ellzta, hellzt adv. Där *ld* representerar äldre *lð*, står efter ursprungligen lång (sedermera förkortad) vokal *ll* i det enda förekommande ex.: elldr, elld, elldi etc. (11 ggr), ellzuirki (1 gg).¹⁾ Efter kort vokal står däremot konsekvent enkelt *l*: fiolde (1 gg), fiolda (5 ggr), dulder (1 gg), skildi (4 ggr), skildu (5 ggr), skilduzt (1 gg), valdi (1 gg). Där *lt* motsvarar äldre (klanglöst) *l + ð* (jfr Noreen Altisl. gram.⁸ § 280. s b), står *ll* i det enda förekommande ex. med lång vokal: mælltitzt (1 gg), mælltu (2 ggr); ex. på kort vokal saknas.

Enligt Noreen Altisl. gram.⁸ § 269. s användes *ll*

Emellertid är det dock möjligt, att förhållandet i vår hskr. blott är en tillfällighet. I vissa, i synnerhet mycket unga, isl. hskr. synes nämligen *st*, om än sällan, förekomma även i andra fall än det nämnda. Redan i Hauksbók förekommer 1 gg *lavkst* (Jónsson Hauksb. XLII), som dock kan fattas som en norvagism, i cod. AM 344 a 4° *legst* (Boer Qrv.-Odds s. IV), i cod. AM 586 4° *hefst*, *hofst* (Jiriczek Bosa s. XXX), i hskr. B av vår saga *byst*, *farist* (se nedan 122). Ett vittnesbörd om mediopassivmärket *st* är det väl i själva verket också, då somliga hskr. (jfr t. ex. Kälund Laxd. VIII, Dens. Heiðarviga s. XXIV, Dens. Alfr. isl. XV, Gering Ísl. æv. 1: XIX samt Specht a. arb. s. 18) låta superlativerna ändas på *z*: *hardaz*, *hvataz* etc., ty detta skrivsätt kan näppeligen förklaras annat än genom inflytande från reflex. *gangaz* etc., som stavats på detta sätt, men uttalats *gangast* etc., varigenom *z* kunnat bli tecken för *st* (annorlunda, men enligt min mening oriktigt, Specht a. arb. s. 24 f.).

¹⁾ Jfr Celandier Överg. *ð > d* i fornisl. och fnor. s. 8 f.

i fisl. hskr. först för att beteckna förlängning av (ursprungligen kakuminalt, senare dentalt *l*) framför *d* och *t* i sådana fall, där *l* och *ð* ($> d$), resp. *l* och *t* sammanträffat genom samnordisk synkope: *huíld*, *skílda*, *fúllt*, *mællta* o. d., och först genom analogi från dessa kom *ll* sedermera att användas vid urnord. förbindelse *ld*, *lt*, men här för att beteckna icke kvantitet, utan *l*-ets dentala karaktär. På vår hskr. kan denna teori näppeligen tillämpas: det vore väl alltför underligt, om skrivaren nästan konsekvent undvikit att skriva *ll*, där *l*-ljudet verkligen vore långt, men använt det konsekvent, där det blott skulle beteckna kvalitet. Ej heller skulle därigenom kunna förklaras den olika stavningen efter lång och kort vokal, då enligt den nämnda teorien *l* i båda fallen skulle vara långt.

Emellertid står vår hskr. i detta avseende ingalunda enstaka. Celandier giver i sin skrift Överg. $\delta > d$ i fornisl. och fornno. s. 84 ff. exempel på ett par fisl. hskr., som använda beteckningen *l* och *ll* på samma eller väsentligen samma sätt som vår hskr., och till dessa kunna läggas åtminstone AM 657 B 4° (Gering Ísl. æv. 1: XXI), Gl. kgl. saml. 1824 4° (Olsen Vqls. XXXI), varvid blott är att anmärka, att den förstnämnda stundom ännu använder *ð* efter *l* med föregående kort vokal. På samma ståndpunkt som vår hskr. står också den fnor. AM 310 4° (Groth AM 310 4° s. XXV, XXX), om man frånser, att denna hskr. använder *ð* eller *þ* efter enkelt *l*, och den starkt norvagerande del av Hauksbók, som beskrives av Jónsson Hauksb. s. XXXI—XXXVI. Från AM 657 B 4° och den nämnda delen av Hauksbók anföras (jfr förhållandet i vår hskr.) inga andra ex. på *ll* efter ursprungligen lång vokal än former av ordet *elldr*.

Såvitt jag kan se, måste skrivningarna därför förklaras på annat sätt än Noreen gör, och den enda rimliga tolkningen blir då den, att det enkla *l* betecknar kakuminalt *l*, *ll* däremot dentalt *l* utan

hänsyn till kvantiteten, såsom redan antagits av Åström i Landsmålen VI. 6: 109 f. och som hålles för det riktiga även av Celandier Överg. $\delta > d$ i fornisl. och fornno. s. 84 ff.

Slutsatsen blir emellertid då den, att i vår hskr:s språk övergången av kakuminalt till dentalt *l* framför *d* och *t* ägt rum blott efter lång vokal (dvs. i de fall, i vilka enligt Celandiers utredning *ð* mycket tidigt övergått till *d*), däremot ännu icke efter kort vokal (dvs. i de fall, där övergången $\delta > d$ ägt rum i relativt sen tid). Som tidsbestämning för (åtm. dialektiskt) kvarlevande av kakuminalt *l* i denna ställning är detta av intresse. Denna tidsbestämning bekräftas av den från c. 1400 stammande Gl. kgl. saml. nr 1824 4°, i vilken, såsom ovan nämnts, fördelningen av *l* och *ll* är densamma som i vår hskr., om än icke fullt så konsekvent.

2. I st. f. äldre *n* står *nn* några få gånger i ursprunglig förbindelse *n* + dental: *anndadizt* (1 gg), *unndruduzt* (1 gg), *tenndrudu* (1 gg), *unnz* (1 gg). I allmänhet skrives emellertid enkelt *n*: *andadizt*, *bendi*, *bunduzt*, *enda*, *fiandinn*, *frændr*, *landi* etc., sammanlagt 77 ggr; med förkortning för *n* eller för *n* med föregående vokal: *fund*, *stund*, *fund*, *hendi*, *land*, *mundi*, *fimtanda* etc., inalles 83 ggr; — sent (2 ggr), *uænter* (1 gg), med förkortning för *n* eller för *n* med föregående vokal: *sent* (1 gg), *slettient* (1 gg), *blautient* (1 gg); — *vtlenz* (1 gg), med förkortning: *lanz* (1 gg), *lanzmenn* (6 ggr), *lanzmann* (1 gg), *jslenzkur* (1 gg).

Där *nd*, *nt* motsvara äldre *n* + *ð*, *n* + *t*, som genom synkope sammanstött, skrives alltid enkelt *n*: *syndi* (2 ggr), *syndizt* (6 ggr), *tynduzt* (1 gg); — *ræntu* (1 gg), *synt* adv. (1 gg).

Dubbelskrivningens förekomst blott vid urnord. förbindelse *n* + dental gör det som vid *ll* troligt, att här blott föreligger en kvalitativ skillnad i ljuden, varvid *nn* betecknar dentalt, *n* supradentalt *n*-ljud.

Jfr Åström Landsmälen XIII. 2: 62 ff., Kristensen Arkiv 12: 313.

3. Sporadiskt dubbelskrives konsonant framför *l*, *n*, *t*:

a) framför *l* är *t* dubbelskrivet i ættla 22.8, 39.10; ættladi 12.11; däremot ætla (1 gg), ætladi (1 gg); agætligar (1 gg), litlu (3 ggr), katlinum (1 gg).

b) framför *n* är *p* dubbelskrivet i apnadi 20.6, däremot: apna (1 gg), apnadi (1 gg), opna (1 gg); — *t* i liflattna 4.7, foruittnadi 12.24; däremot: foruitni (1 gg), foruitnast (1 gg), foruitnuduzt (1 gg), uitnis (1 gg).

c) framför *t* är *p* dubbelskrivet i apptur 14.22, krapptur 37.8; ex. på *pt* se ovan 65.1.

I vad mån här verklig förlängning föreligger, är ej lätt att avgöra. Med dubbelskrivningen framför *l* kunna emellertid jämföras: ættilar, littlv Jónsson Hauksb. XLIV, Attle Olsen Vqls. XL; med dubbelskrivningen framför *n*: vacknaði, vocknuðv, oppna; þottne, gættnaðar, vattne, mettnað, rittningar, settningv. Jónsson Hauksb. XLIV, LVII, voppn, brottnadi Olsen Vqls. XXXIV, XL, vackna Boer Qrv.-Odds s. IV, V; med dubbelskrivningen framför *t*: apptni Jónsson Hauksb. LVII, oppt, gippt Olsen Vqls. XXXIV.

4. För äldre *n* står *nn* i ack. sg. m. allann (1 gg), annann (6 ggr), fystann (1 gg), sekann (1 gg), slikann (1 gg); n. pl. skipinn (1 gg). Fallen äro sådana, i vilka enligt Gislason Oldnord. form. § 92 i nyisl. förlängning ägt rum. — I motsvarande fall står i vår hskr. enkelt *n*: ack. sg. m. bradan (1 gg); best. fem. ain, eyin, aurin etc. (smlagt 10 ggr), best. n. pl. biorgin, seglin, skipin etc. (smlagt 5 ggr). I adv. på *-an* enkel-skrives alltid: huadan, jnnan, sidan etc. (smlagt 12 ggr); så ock i nom. f. sg. och n. pl. av adj.: akuedin (1 gg), gefin (1 gg), buin (1 gg), hulin (1 gg), ordin (1 gg). Vanligen skrivas emellertid hithörande *an*-former med förkortning. De återges nedan i texten med enkelt

n: ack. sg. m. annan, aunguan, beztan, daudan etc. (smlagt 16 ggr); nom. sg. fem. best. alpydan (1 gg); adv. austan, jafnan, ofan etc. (smlagt 64 ggr).

5. Om *enn*: *en* = „men“ konj. se 75.1 a β.

75. Förkortning av konsonant.

1. I icke huvudtonig stavelse (jfr Noreen Altisl. gram.⁸ § 275) står kort kons. för äldre lång:

a) i ord, som i satssammanhanget vanligen användas svagtoniga: α) konsekvent i pikia v. (1 gg), piker (3 ggr). β) i en, en adv. och konj. „än“, „ännu“ 4 ggr; däremot enn 7 ggr. — På grund av växlingen *nn*: *n* i detta ord skrives även en „men“ omväxlande med ett och två *n*: en, en c. 55 ggr, enn c. 60 ggr.

b) i avledningsändelser:

α) konsekvent *r* < *rr*: annara, annarar, þessarar, annar, yduar, nockur, nockr, Ynguar, Ualldimar, Vall-dimar, Rodgeir. Jfr Jiriczek Bósa saga s. XXXII samt förhållandena i nyisl.

β) en gång *n* < *nn*: drekin 21.22, säkerligen blott skrivfel, då *nn* i denna ställning alltid eljest är bevarat (en mängd ex.).

γ) vanligen *s* < *ss* i gen. sg. av neutrala *ia*-st.: bælis (1 gg), fylkiskongr (1 gg), hælis (1 gg), ouendis-konur (1 gg), rikis (2 ggr), sundrþyckis (1 gg), uitnis (1 gg); adv. aleidis (3 ggr), midleidis (1 gg), umhuerfis (2 ggr). Med *ss* (*zs*) förekomma blott: aleidizs 30.14, umhuerfiss 16.24. I inljud står *ss*: dikissinn 19.12¹⁾, eplissins 37.7.

δ) *l* < *ll* i diofuligur (1 gg), diofuligri (1 gg).

2. I huvudtonig stavelse står enkel kons. för dubbel:

a) konsekvent i slutljud *r* < *rr* < *rr*, *s* < *ss* < *sr*, där *R* är böjningsändelse, såväl efter kort som lång vocal: her nom. (1 gg), uar nom. sg. m. (1 gg), huer nom.

¹⁾ Felskrivning för dikissins.

sg. m. (3 ggr); ber pres. ind. sg. 3dje pers. (1 gg), fer (7 ggr), spyr (2 ggr); sar nom. sg. m. (1 gg); — þys nom. (1 gg), kurteis nom. sg. m. (1 gg), trélaus (1 gg), vis (1 gg). Vår hskr. står här på samma ståndpunkt som nyisl. (jfr Gíslason Oldn. forml. § 89, 93, Jónsson Isl. sprogl., särskilt s. 9). Förkortningen av *ss* är, som nyisl. språkutveckling visar, säkert av analogisk natur (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 276 anm.). Då däremot förkortningen *rr* > *r* synes vara ljudlagsenlig (Gíslason Efterl. Skr. II: 169 f., Noreen a. st.), bör väl det konsekventa *fyr* (4 ggr) i vår hskr. förklaras genom påverkan av adj. och adv. *fyrri*.

b) *g* i stället för *gg* i *hygia* 31.4, *legia* 35.1, 39.1b, *legzt* 4.1b; däremot *gg*: *leggia* 5 ggr, *hyggia* 1 gg, *liggia* 2 ggr, *liggia* 1 gg, *piggia* 2 ggr; *tueggia* 1 gg, *huorutueggju* 1 gg, *huorertueggju* 2 ggr. Det enkla *g* beror, såvitt det är avsett, på utjämning från en gång befintliga ljudlagsenliga pres. ind. sg. **hygr*, **legr* (Noreen Altisl. gram.³ § 269.1).¹⁾

c) framför annan konsonant enkelskrives konsonant i *kendu* 26.8 (i enlighet därmed återges *kdi* 29.4 nedan i texten *kendi*), *kyrt* (2 ggr), *fiarlægduzt* 14.8 (dock möjligen att bedöma enligt a ovan). — Efter annan konsonant tecknas *s* enkelt i *Hallsyni* 49.2, *Samsyni* 49.11 (men Þorgeirsson 49.6).

d) andra fall: α) efter lång vokal 3 ggr: *pion* 9.1b, *nót* 23.24, *reitu* pret. pl. 40.7. Beträffande de två första jfr Noreen a. arb. § 276²⁾; β) efter kort vokal: *bran* pret. sg. 21.1b, säkerligen skrivfel.

76. Enkelt *p* växlar med *pp* i up 17.1: *upp* (enkelt och i sammansättningar 25 ggr), *s* med *ss* i

¹⁾ Jfr liknande former med enkelt *g* hos Kälund Laxd. V, Olsen Vqls. XXVIII. I de där beskrivna hskr. är dock ljudvärdet ovisst, då även former med enkelt *g* förekomma, i vilka kort *g*-ljud ej gärna är tänkbart. ²⁾ *þjón* och *þjónn* växla ännu i nyisl. (Gíslason Oldn. forml. § 128 a B).

husins (1 gg): hussins (2 ggr). Jfr Kock Arkiv 7: 341, 351, 347, Noreen Altisl. gram.³ § 270, anm. 4 och på dessa ställen cit. litt.

77. Bortfall av konsonant.

1. I ställning mellan två andra konsonanter har en konsonant bortfallit i följande fall: *d* i uannliga adv. (3 ggr)¹⁾; *g* i *mornadi* (1 gg), *t* i *apnadi* (1 gg), *apna* (1 gg), *appnadi* (1 gg); *huorki* (2 ggr).

2. Framför *u* har *ð* fallit i *þyuersku* 15.14 (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 222).

3. Genom analogipåverkan från former utan *v* i ändelsen har *v* bortfallit i *aunga* ack. sg. f. 8.7, *þraunger* nom. pl. m. 48.11.

78. 1. I *dyrdligar* (1 gg), *dyrdligum* (1 gg) (men *dyrdligum* 1 gg) är *d* tillsatt genom påverkan från subst. *dyrð* f., såvida icke formen är att betrakta som en omvänd skrivning, vittnande om bortfall av *ð* mellan *r* och *l* i former som *hardla* o. d. (i vår hskr.: *hardla* 2 ggr).

2. *Smyrslum* 30.3 är tydligen en kontamination av *smyrls* (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 303.4) och *smyrsl*.

2. Handskriften B.

79. Akcenter.

1. Om det diakritiska snedstrecket över *i* gäller vad som ovan sagts rörande hskr. A (s. XXIV).

2. Lång vokal lämnas i regel obetecknad. Undantag utgöra delvis vokaler *ā* och *æ*, av vilka den förra i prep. *ā* ofta, den senare nästan alltid är försedd med dubbelakcent " (jfr Kälund Atlas II: V). *ā* prep. (10 ggr); *færít*, *klædum*, *fatækum*, *mæla*, *uægja* etc. (smlagt 29 ggr). En gång ersätter akcenten det diakritiska tecknet över *i*: *smírslum*.

¹⁾ Dock troligen snarare att fatta som assimilation *nd* > *nn*.

80. Förkortningar användas i mindre utsträckning än i A. Av några i den senare icke använda kunna förtjäna att anmärkas:

vågrätt streck över en bokstavsgrupp: $\bar{q}z = quadz$;

vågrätt streck genom övre delen av en bokstav: $m\bar{l}i = m\bar{æ}l\bar{t}i$, $m\bar{l}u = m\bar{æ}l\bar{t}u$; på liknande sätt: *skal*, *suiþod*, *þing*, *hans*, *olafs*, *mikit*, *tekið*, *kirkiu*;

dubbelt vågrätt streck genom övre delen av en bokstav: $\bar{\bar{p}} = \bar{\bar{p}}ess$; $\bar{\bar{þ}}i = \bar{\bar{þ}}essi$; $\bar{\bar{h}} = \bar{\bar{h}}ans$;

$\infty = ur$, t. ex. *hingadbúrd*, *tungur*, *atburdr*, *uet-urin*; $\infty = u$ 1 gg: *nockuri*;

en högerböjd båge i övre kanten av en bokstav: *sue'* = *sueinn*, *s'* = *sueinn*, *sueins* etc., *drott'* och *drottin'* = *drottning*, *drottning*;

en liknande båge vid nedre delen av en bokstav: *ædr*, = *ædrum*, *ydr*, = *ydrum*; *suar*, = *suarar* eller *suaradi*, *s*, detsamma, *drottn*, = *drottningu* etc.;

vid *e* som förkortning för *eða* synes ha använts en dubbel båge tvärt igenom *e*: e^{e} , på flera ställen nu delvis utplånad.

Vokalerna i huvudtoniga stavelser.

81. Äldre *vā* (*uā*) skrives omväxlande *uo* (*uó*) och *ua*: *uopn* (1 gg), *kuoduz* (1 gg), *huorertuegiu* (1 gg), *huoreger* (1 gg), *huorki* (1 gg), *Suo* (1 gg), *suo* (4 ggr), *tuó* ack. pl. m. (1 gg), *uórit* sbst. n. (1 gg), samt konsekvent i *uoru* (många ggr); — däremot: *uapnum* (1 gg), *huarertuegiu* (1 gg), *huariger* (1 gg), *huart* (1 gg), *tua* ack. pl. m. (1 gg), *sua* (1 gg), *sua* (30 ggr).

82. 1. U-omljudet av *a* tecknas vanligen med *o* eller *ó*, det förre i *roddu* (1 gg), *hofdu* (1 gg), *hofn* (1 gg), *fyrirsogn* (2 ggr), *sogn* (1 gg), *soguni* (1 gg), *sogdu* (1 gg), *nockur* (1 gg), *nockurn* (1 gg), *nockurer* (9 ggr), *boldruduz* (1 gg), *kollum* (2 ggr), *kolludu*

(1 gg), *ollum* (2 ggr), *monnum* (1 gg), *stronduni* (1 gg), *foruneyti* (1 gg), *morg* (1 gg), *morgu* (1 gg), *s:a* 30 ggr; det senare i *fódr* (2 ggr), *höfud* (2 ggr), *höfði* (2 ggr), *höfðinu* (1 gg), *höfþingiar* (1 gg), *höfum* (1 gg), *höfdu* (10 ggr), *lögdu* (2 ggr), *frasögn* (1 gg), *sögo* (1 gg), *sögdu* (1 gg), *nöckut* (1 gg), *öll* (2 ggr), *öllu* (1 gg), *höndum* (1 gg), *Önundr* (2 ggr), *Önundar* (1 gg), *Önunþar* (1 gg), *bördu* (1 gg), *uðr* adj. nom. f. sg. (1 gg), *vórd* (1 gg), *s:a* 36 ggr. Mera sällan användes *æ*: *ædrum* (1 gg), *ædru* (1 gg), *hægein* (1 gg), *sægu* (1 gg), *ællv* (1 gg), *kælludu* (1 gg), *ændumz* (1 gg), *gærdum* (2 ggr), *uidfarli* (1 gg), *s:a* 10 ggr; en gg *æ*: *ær* s. f. och en gg *au*: *ðaurgu*. Någon regel för växlingen mellan de olika beteckningarna har jag ej kunnat finna.

2. För väntat *o*, *ó* eller *æ* står *a* i *Klaku* (1 gg). Möjligen är detta blott skrivfel. Emellertid förekomma liknande skrivningar i andra isl. hskr., även sådana, i vilka norska egenheter alls icke eller mycket litet framträda (jfr t. ex. Larsson Äldsta delen av cod. 1812 4°, s. VIII, Jónsson Hauksb. XXXIX, Boer Qrv.-Odds s. V, Olsen Völs. XV). Dylika skrivningar ha troligen uppkommit genom påverkan av fornnorska skrifter på det sätt, att isländingar, som i dem funnit sådana former som *allum*, *dagum*, *hafud* osv. utan omljud, men själva uttalet *ollum* etc., trott att *a* kunnat användas som beteckning för *o*.

83. För väntat *e* står *ē* i *volum* (1 gg). Då *ē* eljest alltid betecknar *æ*-ljud, är utan tvivel även så här fallet. Jfr för övrigt ovan 27

84. 1. Äldre *e* återges eljest så gott som konsekvent med *e*: *fe* (1 gg), *ne* (1 gg), *let* pret. (3 ggr), *leti* (1 gg), *letu* (1 gg), *lez* (3 ggr), *lezt* (3 ggr), *retta* adj. (1 gg), *rettrar* (1 gg), *ret* adv. (1 gg), *retti* pret. (1 gg), *se* pres. konj. av *vera* (3 ggr), *set* 2 pl. pres. konj. av *vera* (1 gg), *tre* (1 gg); *her* (1 gg), *mer* dat. sg. (2 ggr), *þer* dat. sg. (1 gg), *ser* dat. sg. (9 ggr),

uer pron. (10 ggr), þer 2dra pl. (3 ggr). Endast 5 ggr står *ie*: *hier* (3 ggr), sier pron. dat. sg. (1 gg), *þier* 2dra pl. (1 gg).

2. Diftongering av kort slutet *e* > *ie* (jfr ovan 30 cit. litt.) är obetecknad i de enda förekommande fallen: *fell* (3 ggr), *felli* (1 gg); *feek* (2 ggr).

85. 1. Diftongeringen *e* > *ei* framsför *ng* (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 98) är vanligen betecknad: *eingi* pron. (2 ggr), *leingi* adv. (2 ggr), *streing* (1 gg). Undantag utgöra: *gengi* (1 gg), *fengu* (2 ggr) — genom påverkan av sing. *geck* (jfr nedan 112), *feck* (jfr ovan 84.2)?

2. Dunkel är diftongen i *geirzkr* (1 gg), *geirski* (1 gg). Man väntar *girákr*, *girákt* såsom i de övriga hskr. (se texten nedan s. 36.4.4) eller möjligen *gerákr*, *geráki*.

86. Vokaliskt *i* tecknas alltid med *í* (en några få ggr förekommande längre typ, använd för prep. *í*, vågar jag ej beteckna som *j*).

87. Adj. *mikill* visar genomgående former med *i*: *mikill*, *mikiv*, *mikilli*, *mikla*, *mikít*, genom analogi även i de former, som ljudlagsenligt (jfr ovan 34 cit. litt.) skulle ha *y*: *miklu* (3 ggr).

88. *ö* och *o* betecknas vanligen med *o*: *ok*, *ordit*, *komit*, *koma*, *kom*, *ofrefi*, *borna*; i mot, *kuoduz*, *storuírki*, *stora*, *skogar*, *tokz*, for osv., smlagt c. 65 ggr — därvid fränsett förkortningar med interlineart *o*, där alltid typen *o* användes: *hon*, *for*, *uoru*, *drottning* etc. Några få ggr användes *ó*: *bögmenn* (1 gg), *börd* subst. n. (1 gg), *suinafloek* (1 gg), *nördmenn* (1 gg), *ördit* pf. p. n. (1 gg); *för* pret. (1 gg), *koröna* (1 gg), *öuara* (1 gg), *öaurgu* (1 gg), *öpi* subst. n. dat. sg. (1 gg), *sött* s. f. (1 gg), *tuð* ack. pl. m. (1 gg), *uðrit* subst. n. best. (1 gg). Osäkert är *ör* prep. (se nedan 89). — Jfr 82.1.

89. Prep. „ur“ skrives dels *or* (2 ggr), dels *ör* (4 ggr). Den senare skrivformen betecknar möjligen

ör (genom *R*-omljud uppkommen form, se Noreen Altisl. gram.³ § 68), med samma ljudvärde av *ö*, som detta troligen har som beteckning för *u*-omljud av *a* (ovan 82.1).

90. Det negerande prefixet har formen *o-* i de 2 ex. som förekomma: *ogladdiz*, *ouigr*.

91. Ordet „hon“ skrives vanligen förkortat: *hon* (13 ggr). En gg står den yngre formen *hun*. Jfr för övrigt ovan 37.

92. Vokaliskt *u* tecknas i regel med *u*; i fram-ljud (vnda, vnz etc.) dock stundom *v* (på 4 s. i hskr. 4 ggr mot *u* 10 ggr).

93. För äldre *y* står *i*:

a) i *piker* (1 gg) pres. av „tycka“ (intet ex. med *y*). Däremot konsekvent: *yfer* (3 ggr). Ovisst är vokalen i prep. „för“, som alltid skrives med förkortning: *f*. — Motsättningen *pikia*: *yfer* i denna hskr. liksom i A (se ovan 40) kunde ge anledning till den förmodan, att i det förra ordet även det palatala *k*-et varit verksamt för övergången *y* > *i*, varför i detta ord *y* övergått till *i* i större utsträckning än i för övrigt likställda former med annan konsonant efter stamvokalen. Särskilt bör labialen i *yfer* kunna ha verkat hindrande på övergången.

b) i *smírslum* (1 gg). Huruvida denna enstaka form antyder delabialiseringen *y* > *i* är väl ovisst; dock är ett sådant antagande ej osannolikt (jfr ovan 35).

94. I st. för väntat *y* står *u* i *lukr* pres. ind. sg. (1 gg). Jfr Noreen Altisl. gram.³ § 28 anm. 2, Dahlerup Ágrip XVI, Gering Ísl. æv. 1: X, Meissner Rómveria-saga 142.

95. Äldre *ø* motsvaras av *e*:

a) i *kemr* pres. ind. sg. av *koma* (2 ggr) och *sneru* pret. pl. (2 ggr). Jfr ovan 42.

b) i alla former av verbet „göra“: inf. och pres. pl. *gera*, imper. *gerit*, pret. *gerdu*, pf. p. *ger*, *algerr*.

gerua, *gert*, pass. *gerst*, såvida förkortningstecknet i dessa former skall upplösas på vanligt sätt. Något hinder härför kan jag (trots F. Jónsson Egilss. VIII f.) icke se; nyisl. *gera*, *gerði* etc. berättigar fullt till antagande av *e*-ljud i verbet vid den tid, varom här är fråga. Nyisl. *gjöra* vid sidan av *gera* (se t. ex. Jónsson Isl. sprogl. 36) visar väl emellertid, att *e*-formerna här ej bero på ljudövergången $\bar{o} > \bar{e}$, utan på utjämning vid olika tider inom böjningsschemat (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 81, 508.2). Den konsekventa förekomsten av den ena vokalisationen i en hskr., den andra i en annan (jfr ovan 44.2) tyder snarast på en dialektisk fördelning av formerna.

96. Övergången $\bar{o} > \bar{a}$ är naturligtvis genomförd i vår hskr. — Såväl gammalt som på detta sätt uppkommet $\bar{a}$ -ljud tecknas vanligen med $\bar{a}$ ($\bar{a}$): *klædum*, *lætr*, *færit*, *dægri*, *fataekum*, *sækia* osv. (smlagt 34 ggr). Några ggr står dock $\bar{e}$: *bêkr* (1 ggr), *gêfi* (1 ggr), *herklædduz* (1 ggr), *lêtr* (1 ggr), *mêla* (1 ggr), *arsella* (1 ggr), *sêmd* (3 ggr), *têki* (1 ggr); s:a 10 ggr. Vid förkortning användes stundom *'(er)*, resp. interlineart *e (re)*: *feri* pret. konj. (2 ggr), *ferdi* (1 ggr), *ueri* pret. konj. (4 ggr); *frendr* (2 ggr), *frenda* (1 ggr), *frendum* (1 ggr).

97. Diftongen *au* tecknas vanligen med $\bar{a}$: *dædir*, *hæd*, *pæ*, *æstr* etc. En gång skrives *au*; skaut (delat på två rader: ska-ut) och en gång med förkortningstecken för *a* jämte föregående *r*: *þraungt*.

98. Anmärkningsvärd är vokalisationen i pret. pl. *hlæpu* (1 ggr; *hlupu* 4 ggr). Denna avljudsform är icke känd från fisl. skrifter; i fnor. förekommer däremot *laupom*, motsv. östnord. *løpom* (Noreen Grundriss d. germ. phil.² 2: 633, Altisl. gram.³ § 493, anm. 1).

99. I st. f. *ei* står *e* i *suenn* (1 ggr). Möjligen föreligger här spår av en allmän monoftongisering $\bar{ei} > \bar{e}$, bekant även från andra fisl. hskr. (jfr särskilt Hesselman Arkiv 27: 351 ff. och där cit. litt.). För

detta ord speciellt skulle man dock, eftersom det står enstaka, kanske snarare tänka antingen på den samnordiska kontraktionen $\bar{ei} > \bar{e}$ (fisl. *e*) vid förkortning framför konsonantgrupp i ord med akcent 1 (jfr Kock Alt- u. neuschw. Acc. s. 118, Noreen Altisl. gram.³ § 123), eller ock på den yngre monoftongisering, som inträtt i nyisl. vid förkortning i sådana ord som *stéðn* < *steidn* o. d. (Buerger Goodwin Landsmälen 1908, s. 112).

100. Den genom *u*-brytning uppkomna diftongen skrives vanligen *io*: *biorgum*, *fiodr*, *fiolkyngr*, *fiolmennr* osv. (sammanlagt 8 ggr); 2 ggr står *id*: *fiodr*, *iörd*.

Ändelsevokalerna.

101. *i*: *e*. Framför *r* står icke fullt så ofta *e* som *i*: *fader* (1 ggr), *naser* pl. (1 ggr), *adrer* (1 ggr), *þykver* (1 ggr), *huariger* (1 ggr), *marger* (1 ggr), *huiler* pres. ind. sg. (1 ggr), *viler* pres. konj. 2dra pers. sg. (1 ggr); s:a 8 ggr; — *Þorir* nom. propr. (1 ggr), *tægirnar* (1 ggr), *allir* (3 ggr), *dædir* (1 ggr), *frodir* (1 ggr), *sterkir* (1 ggr), *þessir* (1 ggr), *siglir* (1 ggr); s:a 10 ggr. Fråusedda äro här naturligtvis de fall, då ändelsen, som vanligen är *hændelsen*, skrives med förkortningstecknet *'*.

För övrigt står *e* blott 1 ggr (i öppen stavelse): *flye*.

102. I st. f. det vanliga *u* står *o* i ändelsen två ggr: *toko* pret. pl. (1 ggr), *sögo* ack. sg. (1 ggr). Snarast en tillfällighet är det väl, att dessa båda former se ut som spår av vokalarmoni. Jfr f. ö. om växlingen *u*: *o* Noreen Altisl. gram.³ § 139.1.

103. Svarabhaktivokal *u* är blott 2 ggr otve tydigt betecknad: *ueturin* (1 ggr), *sialfur* (1 ggr). Att svarabhaktivokalen tillhört skrivarens språk visar emellertid, utom dessa fall, även den omvända skrivningen *födr* gen. sg. och dat. sg. (2 ggr) — jfr ovan 52.2 —

samt ett ställe, där först skrivits galeidr pl., som senare rättats till galeidur. — Egendomliga äro formerna *suipf* och *uittrast* (den senare dock ej fullt säker), som med vanlig upplösning ge svarabbaktivokalen *e*, vilket torde kunna förstås endast som en norvagism (jfr Noreen *Altisl. gram.*³ § 153 och där cit. litt.).¹⁾

Konsonanterna.

104. *c* användes blott interlineart vid förkortning: *míc* (1 gg) samt i förbindelsen *ck*: *nockurn*, *nockurer*, *dryckiar* etc.

105. *ð* användes i regel (som vanligt i hskr. efter 1350) som tecken såväl för *d*- som *ð*-ljud. Undantag härifrån bilda emellertid följande fall:

1. En gg står *ð* i st. f. *ð*: *ðrepsot*.

2. I några fall står *þ*, nämligen: *α*) som tecken för *ð* med ett undantag (sidan) alltid i *sipan* adv. (18 ggr); dessutom i *sipar* (2 ggr), *dyrþar* (1 gg), *burtþerþar* (1 gg), *höfþingiar* (1 gg) — alla med förkortningstecken för den efter *þ* följande stavelsen; *β*) i kontaminationsskrivningen *leiðþar* (1 gg); *γ*) som tecken för *d* i *ðnunþar* (1 gg).

106. *þ* och *ð* växla i *Suiþiod*, *Suiþiod* (flera ggr): *Suidiod* (1 gg). En gg skrives *suiðþiodar*. Jfr Falk Arkiv 5: 120, Noreen *Altisl. gram.*³ § 215, anm. 1.

107. *f* är med ett undantag, ett ställe där ett *u* synes rättat till *f* i ordet *huerfa*, alltid angelsaxiskt *f* (f).

108. Jämte *g* användes några få ggr *g*, i alla säkra fall med samma ljudvärde som *g*: *leggia* (1 gg),

¹⁾ Kälund *Heiðarv. XXVII* upplöser en liknande skrivning *Eyiulfr* till *Eyiulfr* med *ʰ* som tecken blott för *r*, vilket dock efter konsonant torde vara åtminstone mycket sällsynt.

hæggia (1 gg), *leggia* (2 ggr), *tueggia* (1 gg). Ovisst är *legia* (1 gg), dels emedan punkten kan fattas som fördubblingstecken, dels emedan detta ord även eljest uppträder med enkelt *g* (jfr 125.2 a).

109. Ur *z* före och efter *t* utvecklat klanglöst ljud tecknas med *k* i *gnokt* (1 gg); *almatkum* (1 gg), *matkari* (1 gg).

110. Övergången *k < z* i svagtonig ställning (jfr Noreen *Altisl. gram.*³ § 240) föreligger betecknad i sig pron. (1 gg). Med undantag av detta fall tecknas emellertid alltid *k* (resp. interlineart *c*): *ek* (16 ggr), *mik* (1 gg), *míc* (1 gg), *þik* (1 gg), *sik* (1 gg).

111. Konsonantiskt *i* tecknas, lika väl som vokalistiskt, alltid med *i*: *iarda*, *iörd*, *hiarta*, *fjarhlut*, *sia* etc.

112. Affrikation av *g* och *k* framför palatal vokal betecknas aldrig: *geck*, *gef* pres. ind. sg. 1sta pers., *gefa*, *get* pres. ind. sg. 1sta pers.; *gera*, *gerdu*, *ger* pf. p., *gerua* pf. p., *gert*; *gæfi*; — *kemr*, *kennimenn*.

113. *n* växlar med *h* (nedan återgivet *n*). Det senare användes så gott som konsekvent som tecken för etymol. *nn*: *suein* nom., *ein* nom.-ack. sg. m., *in* nom.-ack. sg. m., *min* nom.-ack. sg. m., *bæin*, *uetrin*, *hlutrin*, *mikin* ack. sg. m., *komin* nom. sg. m.; *borgarinar*, *soguni*, *finaz*, *iniliga*, *sana* osv. Men därjämte förekommer det mycket ofta och i alla ställningar även som tecken för etymol. kort *n*: *son*, *min* gen. sg. av pers. pron., *in* neutr. pl., *ain*, *sotin*, *hæggia* nom. sg. f., *medan*, *vndan*, *þadan*, *suinin*; *vini*, *mina* ack. sg. f., *minum*, *borgina*; *fegins*, *heidingian*, *Ynguars*, *fyrirsogn* osv., någon gång t. o. m. i framljud: *nörðmenn*, *nidr*, *næst* etc. Likställigheten med *n* framgår även därav, att *n* eller föregående bokstav kan förses med nasalstreck: *einn*, *enn*, *annan*, *sinni*, *kennimenn*, *hornn*; *suenn*, *munni*, *foringinn*, *nafni* etc.

114. *q* användes blott i förkortningen *qz* (2 ggr);

eljest står *k* även framför *u*: *kuedin*, *kuad*, *kuad* (2 ggr), *kuoduz*.

115. Etymologiskt *ft* återgives konsekvent med *pt* (jfr ovan 65.1 cit. litt.): *aptr* (3 ggr), *eptr* (11 ggr), *giptiz* (1 gg), *graptar* (1 gg), *krapt* (1 gg), *krapti* (1 gg), *Lopzssyni* (1 gg), *optliga* (1 gg), *skipta* (1 gg), *uðrskipti* (1 gg). Något spår av en återgång till *ft* (jfr ovan 65.1) finnes icke.

116. De båda *r*-formerna *r* och *z* användas på vanligt sätt. Därjämte förekommer stundom i början av ord eller stavelse typen *n*.

117. 1. *r* kvarstår i skriften i förbindelsen *rs* i de enda ex., som förekomma: *kors* (1 gg), *korsmark* (1 gg), *fyrst adv.* (4 ggr), *sidarst* (2 ggr); *skarst medio-pass.* (1 gg), *fyrirforst* (1 gg); *dyrsins* (6 ggr).

2. Även *rn* kvarstår oassimilerat: *hornn* (1 gg), *turn* (1 gg), *nockurn* (1 gg), *borna* (1 gg), *giarna* (2 ggr).

Ex. på förbindelsen *rl* saknas.

118. Av *s*-tecknen användes vanligen *f* i alla ställningar; *s* förekommer som majuskel samt vid förkortningar: *sua*, *suo*, *ser*; *pessa*, *pessi*, *pess* osv.

119. 1. Den i svagtonig ställning inträdande övergången *t > ð* är betecknad i följande fall: *huad* (1 gg); *aflad pf. p. n.* (1 gg), *alkristnad* (1 gg), *lifad* (1 gg), *ritad* (1 gg), *stioranad*¹⁾ (1 gg), *þangad* (4 ggr), *hingad-hurd* (1 gg); *litid adj. n. sg.* (1 gg). Däremot: *at prep.*, *inf.-märke* och *konj. konsekvent* (resp. 16, 13 och 31 ggr), *þuiat konsekvent* (25 ggr), *huat* (3 ggr); *anat* (1 gg), *ritat pf. p. n.* (1 gg); *best. art. n. sg. konsekvent*: *dyrit*, *lidit*, *husit*, *landit*, *musterit*, *sumarit* etc., *smlagt* 14 ggr; *pf. p. n. sg. konsekvent*: *drepit*, *farit*, *gräft*, *halldit*, *hlæpit*, *komit*, *numit*, *ordit* osv., *smlagt* 21 ggr.

Anmärkningsvärd är den nästan konsekventa motsättningen *-ad*: *-it* i tvåstaviga former. Jfr nedan.

¹⁾ Felskrivning för *stioranad*.

2. För äldre *ð* står *t* så gott som konsekvent i 2dra pl. pres. ind. konj. och imper.: *Berit* (1 gg), *bidit* (2 ggr), *færit* (1 gg), *gerit* (1 gg), *komit* (1 gg), *latit* (1 gg), *legit* (1 gg), *uilit* (1 gg), *set* (1 gg); undantag blott: *latid* (1 gg), *uitid* (1 gg). För övrigt står även i svagtonig stavelse regelbundet *d*: *hernad* (2 ggr), *manud* (1 gg), *höfud* (2 ggr). Fördelningen av skrivningarna är här densamma som under 1 ovan. Då denna fördelning ej kan tänkas ha fonetiska grunder, måste den bero på en avsiktlig normalisering i skrivsättet hos skrivaren, som troligen kunnat uttala alla dessa former såväl med *ð*- som *t*-ljud (jfr ovan 69.2).

Det förtjänar kanske att tilläggas, att de två undantagen från skrivsättet *-it* i 2dra pl. pres. ind., konj. och imper.: *latid*, *uitid*, ha *t* i stammen; troligen har här utbytet av *ð* mot *t* hindrats genom dissimilation. Samma förhållande synes äga rum i t. ex. AM 132 fol., där i allmänhet ifrågavarande verbalform har ändelsen *-it*, men som undantag förekomma *latid*, *getid*, *flytid* (Kälund Laxd. VII). Jfr att omvänt övergången *t > ð* i vissa hskr. inträtt, särskilt då stavelsen innehåller *t*: *litid*, *niotid* o. d. (Gering Finnbogas. XI, Olsen Völs. XLI), ävensom att i vissa samma övergång ofta utebliver, om stammen innehåller *ð* eller *d*: *dregið*, men *boðit* etc. (Meissner Rómverias. 147), *unnid*, men *bidit* etc. (Olsen Völs. XLI).

120. Konsonantiskt *u* (resp. labiodentalt *v*, jfr Noreen Altisl. gram.⁸ § 242) tecknas efter konsonant alltid med *u*: *hueriu*, *kuedin*, *suiþiod*, *þrysuar* etc. I framljud, där labiodentalt *v* utan tvivel varit genomfört, står vanligen *u*: *uar*, *uoru*, *uitid* osv. (på 4 s. av hskr. sammanlagt c. 50 ggr); icke sällan användes dock *v*: *vini*, *veitti*, *vil*, *ver* osv. (på 4 av hskr:s sidor smlagt c. 25 ggr).

121. Etymol. *ðs*, *ds* och *ts* tecknas vanligen med *s* (1 gg *ss*): *islanz*, *lanz*, *lanzmenn*, *lanz*, *lanzmenn*,

unz; bezta, Gizuri, Loptssyni, ueizlu, hallssyni¹⁾, manz¹⁾ etc. I böjningsformer av ord, vilkas stam slutar på *ð*, användes dock alltid etymologisk stavning: guds (flera ggr), lids (3 ggr), rads. Kompromisskrivningar äro: fædzlu (1 gg), kristz (1 gg). — Att ljudvärdet varit *ss*, vid förkortning *s*, visa å ena sidan skrivningar med *s*: æstr (1 gg), allskonar (1 gg), alskonar (1 gg), å andra skrivningar med *z* för etymol. *s* i superlat. hardazt (1 gg), likazt (1 gg).

122. Mediopassivändelsen tecknas vanligen med *z*: ændumz, byz, beriz, felaz, giptiz, radaz, skiraz; bioz, hlauz, lez, tokz, reyndiz, syndiz, flyktuz, kuoduz osv., sammanlagt 47 ggr; — *st* användes 4 ggr: lezt (3 ggr), synizt (1 gg); — *st* 5 ggr: byst av *búa* (1 gg), fyrirforst (1 gg), skarst (1 gg), farist pf. p. n. (1 gg), gerst pf. p. n. (1 gg). Jfr f. ö. ovan 73 med not 2.

123. På grund av den vacklande beteckningen för mediopassivändelsen, som åtminstone fakultativt uttalats med *st*, har *z* blivit beteckning för *st* även i superlat.-ändelsen -ast: merkiligaz (1 gg), nyligaz (1 gg). Dock användes här även *st*: akafast (1 gg), likasti (1 gg), sterkasti (1 gg), och *st* (jfr 121): hardazt (1 gg), likazt (1 gg).

124. Förlängning av konsonant.

1. För äldre *l* står *ll* vanligen i ursprunglig förbindelse *l + d*: alldri dat. sg. (1 gg), hallda (2 ggr), halldit (1 gg), villda (1 gg), villdi (4 ggr), uilldu (5 ggr); undantag: skyldi (1 gg), valdamar (1 gg), vildi (1 gg), haralzsonar (1 gg), helzt (1 gg). I förbindelsen *ld* ur *lð* står *ll* i skilldi (1 gg), skilldu (3 ggr), skillduz (1 gg), enkelt *l* i dualdiz (2 ggr), fioldi (1 gg), fiolda (1 gg). I denna hskr:s språk har således övergång från kaku-minalt till dentalt *l*, för vilket *ll* efter all sannolikhet

¹⁾ Om inskottet av *t* mellan *ll* och *s*, *nn* och *s* se Hof-fory Arkiv 2: 88 ff.

står som beteckning (jfr ovan 74.1), inträtt även efter kort vokal. Ex. på lång vokal saknas.

2. I förbindelsen *n + dental*, såväl ursprunglig som genom synkope uppkommen, tecknas så gott som regelbundet enkelt *n*: andadiz, andligrar, fiandaligr, frændr, fundr, lenda, senda, undarligr, vandliga osv., i ursprunglig förbindelse *nd* c. 35 ggr¹⁾; — syndiz (1 gg), reyndiz (1 gg)²⁾; — lanzmanna (1 gg), lanzmenn (1 gg), vnz (3 ggr)³⁾. De få skrivningarna med *n*: stund (1 gg), höndum (1 gg), landi (1 gg), öndundr (1 gg); — reynda (1 gg), syndiz (1 gg); — lanzmenn (2 ggr) ha på grund av vad ovan 113 nämnts om användningen av *n* intet vitsord för frågan om växlingen *n:nn*. Intet *nnð* förekommer.

3. Framför *r* dubbelskrives *t* efter kort vokal i bettra (1 gg), uittraster (1 gg) (det senare dock ej fullt säkert). Däremot: sitr (1 gg), uetr (6 ggr); hlutrin (1 gg), uetri (1 gg), uetra (1 gg), uetrum (1 gg), uetrin (2 ggr), uitrum (1 gg); samt efter lång vokal: fætr (1 gg), lætr (1 gg), skytr (1 gg). — Jfr ex. på liknande förlängning av *t* framför *r* hos Jónsson Hauksb. XLIV, LVII, Boer Qrv.-Odds s. V, Olsen Vqls. XL, i dessa källor även efter lång vokal.

4. Efter *f* och *r* förekomma på förlängning tydande skrivningar: nafni (1 gg), nafni (1 gg)⁴⁾; hornn (1 gg), burttfærpar (1 gg), hartt (1 gg), uertt (1 gg). Jfr Noreen Altisl. gram.⁸ § 272, Boer Qrv.-Odds s. V, Olsen Vqls. XXXIV, XL.

5. I vtt (enda ex. på detta ord) har, om icke blott omvänd skrivning föreligger (jfr nedan 125.1 c),

¹⁾ Frånsett med förkortning skrivna: fund, funduz, hendi, land, mundu etc., samlagt 26 ggr. ²⁾ Dessutom förkortat: syndiz (1 gg). ³⁾ Frånsett med förkortning skrivna: islanz, lanz etc., sammanlagt 6 ggr. ⁴⁾ Skrivfel för hofnn är möjligen honfn(!) 1 gg.

förlängning inträtt efter den långa vokalen. Jfr Noreen Arkiv 6: 319 ff., Kock ib. 7: 342 ff.¹⁾

6. Konjunktionen *en* „men“ har långt *n* 4 ggr: *enn* (2 ggr), *enn* (2 ggr); kort *n* 2 ggr: *en* (1 gg), [E]*n* (1 gg). Tvetydig är (enligt 113 ovan) den vanligaste skrivningen: *en* (c. 40 ggr). Om „förlängningen“ jfr ovan 75.1 a. — *enn* „ännu“, „än“ har 2 ggr formen *enn*, 2 ggr *en*.

7. Dubbelskrivning utan verklig förlängning föreligger säkerligen i *lockum* dat. pl. av *lok* n. (1 gg), *Roddgerus* (1 gg), *sinn* gen. sg. pers. pron. (1 gg), *synni* dat. sg. av *son* (1 gg), och troligen även i *latta* „låta“ (1 gg). I det sistnämnda skulle dock möjligen förkortning i svagtonig ställning *lata* > *lāta* kunna ha ägt rum, varefter förlängning vore att bedöma i enlighet med Noreen Altisl. gram.³ § 271.

125. Förkortning av konsonant.

1. I icke huvudtonig stavelse står kort konsonant för äldre lång:

a) i pres. ind. sg. *piker* i det enda fall, där ordet förekommer. Jfr ovan 75.1 a a.

b) i avledningsändelser: a) *r* < *rr* i de 2 enda fall, som förekomma: *noçkur* (1 gg), *valdamar* (1 gg); β) *s* < *ss* i gen. sg. av neutr. *ia*-stammar: *rikis* (1 gg), *aleidis* adv. (1 gg); γ) *lj* i *eljest* sällan: *mikil* nom. sg. m. (1 gg), *skipana* gen. pl. (1 gg), i dessa fall troligen blott grafisk onöjaktighet.

c) i senare sammansättningsled: *huorertuegiu* (1 gg), *huarertuegiu* (1 gg); *almakan* (< *almakkan* < *almātkan*) (1 gg), *ðrepsot* (1 gg).

2. I huvudtonig stavelse står enkel konsonant:

a) i legr pres. ind. sg. (1 gg), *legia* (2 ggr), *legit* 2dra pl. pres. imper. (1 gg), *hygia* (1 gg). Med dubbelt *g* däremot: *leggia* (1 gg), *leggia* (2 ggr), *leggia* (2 ggr); osäkert är *legia* (1 gg). Jfr ovan 75.2 b.

b) *r* < *rr* < *rr* i *her* nom. sg. (1 gg), *kyr* nom. sg. m. (1 gg), *fer* pres. ind. sg. (1 gg), *fyr* adv. (1 gg); *dyr* nom. sg. m. (1 gg); — däremot: *huerr* (2 ggr), *gerr* pf. p. (1 gg), *ferr* pres. ind. sg. (3 ggr), *fyr* adv. (1 gg). Jfr ovan 75.2 a.

c) slutjudande *t* efter lång vokal (jfr Noreen Altisl. gram.³ § 276) i eit n. sg. (2 ggr), *skiot* adv. (2 ggr), *þot* (< *pó at*)¹⁾ (2 ggr). I intet av dessa fall kan, såsom med Noreen a. st. för liknande enkelskrivningar i äldre isl. skrifter kan antagas, förkortningen bero på analogi-inverkan från former med enkel konsonant.

d) *t* mellan vokaler, av vilka den första är lång: *mati* pret. ind. sg. (1 gg), *mæti* pret. konj. (1 gg), *reytu* pret. pl. av *reyta* (1 gg), *sotin* (1 gg).

e) mellan vokaler, av vilka den första är kort: *bioguz* (1 gg), *Klaka* nom. propr. (1 gg), *skama* adj. (1 gg), *sanyndi* (1 gg), *sinar* gen. sg. f. (1 gg), *fyrum* (1 gg), *inesur* f. pl. (1 gg), *visu* pret. pl. (1 gg).

f) framför nom.-*r* (under förutsättning av uttalet *-ur* eg. att räkna till d, resp. e): *skrydr* pf. p. (1 gg), *setr* pf. p. (1 gg).

g) i slutet av ord eller stavelse efter kort vokal: *set* pf. p. nom. f. sg. (1 gg), *sit* n. sg. (1 gg), *sanligt* (1 gg).

I de under d) anförda fallen synes mig möjligheten av verklig förkortning icke alldeles utesluten. Dialektiskt kunde väl förkortning av *t* ha inträtt efter lång vokal icke blott i slutljud (jfr c), utan även mellan vokaler. I de under e—g omtalade fallen åter

¹⁾ Då formen, att döma av Noreen Altisl. gram.³ § 270.1, dittills uppvissats endast från fnor. skrifter, bör nämnas, att den antecknas av Kälund Alfr. isl. XV från den fisl. AM 194 8° hand I.

¹⁾ I detta har dock förkortningen möjligen inträtt i svagtonig ställning. Se Kock Arkiv 7: 344.

torde den enkla konsonanten, såsom ofta i unga hskr., vara blott en otillfredsställande beteckning. Dessa oriktiga skrivningar göra det naturligtvis något tvivelaktigt, i vad mån de ovan 1 och 2 anförda skrivningarna över huvud äro uttryck för verklig konsonantförkortning.

126. Beträffande växlingen upp (4 ggr): up (2 ggr) jfr ovan 76 cit. litt.

127. Bortfall av konsonant.

a) mellan två konsonanter har *t* bortfallit i huorki (1 gg); jfr Noreen Altisl. gram.⁸ § 281.10.

b) i andra ställningar saknas konsonant: *α*) *ð* framför *f* i stafestiz (1 gg); däremot: stadfesti s. f. (1 gg), stadfastr (1 gg). Jfr Noreen a. arb. § 282; *β*) 3 framför *n* i iarteinum (2 ggr); däremot: iarteigna (1 gg). Jfr Noreen a. arb. § 283.8.

128. Beträffande handskriften A:s ålder framgår av den ovan gjorda utredningen, att denna hskr. är skriven efter c. 1350. Bevisen härför ligga i den genomförda övergången *vā > vō* (25), den konsekventa användningen av *d* som tecken såväl för *ð*- som *d*-ljud (56), sammanblandningen av *kn* och *hn* (64), den nästan konsekventa användningen av *st* i mediopassivet (73). Den sistnämnda torde å andra sidan vittna om att handskriften ej är yngre än c. 1450 (jfr Noreen Altisl. gram.⁸ § 534.4), varpå f. ö. dess i det hela goda och regelbundna ortografi också bestämt tyder. Inom de nämnda gränserna är det svårt att närmare fixera tiden för nedskrivningen. Åtskilliga ortografiska förhållanden synas mig dock tyda på att hskr:n inom de nämnda tidsgränserna är jämförelsevis sen, dvs. att den snarare bör sättas till efter c. 1400 än före. Sådana äro bl. a.: den konsekvent genomförda övergången *va > vō* (jfr strax ovan), användningen av *u* i ändelserna överallt (51), den stora frekvensen av

utskriven svarabhaktivokal (52.1), den konsekventa användningen av *d* i st. f. *t* i sådana former som pf. p. n. *nad*, *sied* o. d. (69.1), förlängningen av *n* i sådana former som *allann*, *annann* o. d. (74.4), förkortningen *rr > r* (75.1 b, 75.2 a) och *ss > s* (75.2 a), den konsekventa användningen av enskilda, med nyisl. överensstämmande former, såsom *hun* (37), *ur* (39).

129. Hskr:n B visar så gott som genomgående i ortografi och ljudlära en äldre ståndpunkt än A. Följande kan härvid förtjäna att framhållas. I A är övergången *vā > vō* konsekvent genomförd (25), i B växla *ua* och *uo* (81). I A motsvaras äldre *ē* vanligen av *ie* (29), i B nästan aldrig (84.1). Diftongeringen *ē > ie* (A 30) betecknas icke i B (84.2). A har i ändelser vida oftare *er* än *ir* (50), B har oftare *ir* än *er* (101). A har i ändelser alltid *u* (51), B bevarar i ett par fall *o* (102). Svarabhaktivokalen, som i A mycket ofta betecknas (52.1), är i B ytterst sällan utsatt (103). B använder oftare *þ* än A (jfr 56 och 105.2). Övergången *k > 3* i svagtonig ställning har A vida oftare än B (jfr 62 och 110). B skriver för äldre *ft* konsekvent *pt* (115), under det att i A den nyisl. övergången *pt > ft* satt spår i ortografien (65.1). A har assimilationen *rs > ss* vanligen betecknad (67.2), B däremot aldrig (117.1). I A har *rr* konsekvent förkortats till *r* i slutljud även i betonad stavelse (75.2 a), i B växla *rr* och *r* (125.2 b). Mediopassivmärket är i A normaliter *st* (73), i B *s* (122).

Att även hskr:n B är yngre än c. 1350 är emellertid tydligt, och mycket äldre än A behöver den, såvitt jag kan se, icke vara. Snarast torde man träffa det rätta, om man sätter den till slutet av 14de århundradet.

130. I hskr:n A förekomma i ett par fall skrivsätt, som, såvitt jag kunnat finna, åtminstone vid den ifrågavarande tiden icke anträffas i islandska skrifter, men väl i fornnorska. Sådana äro: användning

av *j* som tecken för vokaliskt och konsonantiskt *i* (33, 59) och användningen av *u* i ett par fall som tecken för *v*-ljud (71). Till dessa „norvagismer“ kan troligen läggas formen *hliupu* (48.2). Mera oviss är däremot, om hit skall räknas skrivningen *ea* för *ja* (jfr ovan 46).

I hskr:n **B** kan till former av detta slag med större sannolikhet räknas endast *hlupu* (98). Jfr dock även 103.

I detta sammanhang bör emellertid nämnas även formen *Rodgeir* utan begynnande *h* i **A**. Denna forms förekomst även i **C** och **D** (**B** har den latiniserade formen *Rodderus*) liksom den omständigheten, att *h* eljest aldrig saknas framför *r* i hskr. **A**, synes visa, att formen utan *h* tillhört redan sagans original.

III. Sagans ålder, källor, trovärdighet, författare m. m.

131. Av det föregående har framgått, att av de bevarade två äldsta handskrifterna i varje fall ingen är äldre än senare hälften av 1300-talet. Då ingendera är original, måste författandet av sagan naturligtvis sättas något längre tillbaka i tiden. Men det är lätt att se, att sagan åtminstone i sin nuvarande form icke är mycket äldre, att dess avfattning efter all sannolikhet ej faller utanför det nämnda århundradet.¹⁾

¹⁾ I *Göngu-Hrólfs saga* (Fa S. 3: 239) citeras YS på ett sätt, som möjligen förutsätter den nuvarande avfattningen. Då nämnda saga av F. Jónsson Lit.-hist. 2: 825 sättes till kort efter 1300, skulle YS vara ännu något äldre. Dock är möjligen G.-Hr:s saga ej fullt så gammal.

Detta framgår först och främst av de rent efterklassiska motiv, som fylla större delen av sagan från och med Yngvars avresa från Ryssland (12.16 ff.) till och med slutet av kap. 14 (47.7): Ketils, Y:s följeslagares, äventyr med en jätte, från vilken han lyckas röva hanken till en silverkittel (12.24—13.22); Valdemars, en annan Y:s följeslagares, äventyr med ormar eller drakar, av vilka en genom det etter han utspyr blir ödesdiger för två skepp med deras besättningar (14.4—14.23); ett nytt äventyr med en jätte, som överlistas och dödas (19.15—20.20); en strid med „vikingar“, som bl. a. beskjuta Y:s skepp med „grekisk eld“, men som till sist besegras, därigenom att Y. skjuter på dem med „vigd eld“ (20.20—21.18); ett äventyr med en drake, som genom list frånrövas en mängd guld (21.19—23.1); Sotes, Y:s följeslagares, äventyr vid näset „Siggeum“ med en djävul, som dels berättar om en konung Siggeus och hans tre döttrar, som till straff för sin ondska blevo uppätta av drakar, samt om en svensk konung Harald, som för länge sedan farit samma väg och omkommit i „Röda havets virvel“, dels förutsäger Yngvars och Sotes död (23.2—24.22); ett äventyr med hedniska kvinnor, som i Y:s läger införa en sjukdom, för vilken större delen av hans här och slutligen även han själv dukar under (26.11—27.8); Svens, Y:s sons, strid med „hedningar“, som anfalla honom med 90 skepp, i vilken strid Sven efter bön till Gud vinner seger och stort byte (32.12—33.10); ett äventyr med „cykloper“, vilka med lätthet besegras och frånrövas en mängd dyrbarheter (33.10—34.13); ett äventyr med ett obekant folk, vars språk man ej förstår, vilket äventyr inledes med fredlig handel med det ifrågavarande folket, men på grund av tvist om ett „skinnköp“ slutar med en blodig strid (34.15—36.13); ett mycket fantastiskt äventyr med en flock svin och en man med fågelnäbb, som kastar förtrolade, skadegörande äpplen (36.15—37.14); ett äventyr

med en elefant (37.¹⁵—39.¹¹); ett nytt äventyr med „hedningar“, vilket börjar med vänskaplig köpenskap de båda parterna emellan, men på grund av hedningarnas förargelse över att se Svens män göra kors-tecknet slutar med att hedningarna överfalla de kristna, varpå en allmän strid uppstår, i vilken hedningarna som fälttecken bära en „blodig man“, de kristna ett krucifix (39.¹²—41.²¹); ett nytt äventyr med de förut omtalade ormarna eller drakarna, av vilka den fruktansvärdaste av Sven dödas genom skott med „vigd eld“ (41.²²—43.⁴).

Även där motiven icke i och för sig äro karaktäristiska i detta hänseende, ligger det i detta parti av sagan alltid något typiskt efterklassiskt i själva framställningen av händelseförloppet eller i åtföljande smådrag o. d. Exempelvis kan nämnas den stereotypa skildringen av striderna, som alltid, såsom i de yngre äventyrssagorna, slutar med väldig seger och stort byte för hjälten; de jämna (och stora) siffrorna för skeppens antal o. d.: Y. seglar åstad med 30 skepp (s. 11), Sven anfallas av 90 skepp (s. 32) osv., ett för de yngre sagorna typiskt drag; de tre åren, som Sven stannade hos Silkisif (jfr F. Jónsson Lit.-hist. 2: 800 not).¹⁾

I likhet med åtskilliga yngre ohistoriska sagor (jfr F. Jónsson Lit.-hist. 2: 804) visar vår saga i här omtalade parti en mycket stor torftighet i uppfinningen och därav följande enformighet i motivvalet och upprepning eller variation av samma motiv. Det har redan av andra anmärkts (t. ex. av F. Jónsson Lit.-hist. 3: 93, F. Braun i Fornvännen 1910, s. 101), att hela historien om Yngvars son Sven och hans färd

¹⁾ Kanske bör här särskilt erinras om hur Örvar-Oddr stannade tre år hos prinsessan Olvör (Boer Örvar.-Odds s. 83 f.). Jfr nedan s. LXXX.

uppför „floden“ till Silkisifs rike i det hela intet annat är än en variant av faderns saga från och med dennes avfärd från Ryssland (12.¹⁶ ff.), och detta är ju tydligt nog. Men även i detaljerna visa sig dessa upprepningar eller variationer. Så är berättelsen om Yngvars första vistelse hos Jolf (16.²² ff.) till stor del blott en variation av Silkisifsepisoden 14.²⁴ ff., t. o. m. delvis med upprepande av samma ordalag, under det å andra sidan berättelsen om Yngvars ingripande i striderna mellan bröderna Jolf och Bjolf är en påtaglig upprepning av Emunds deltagande i striderna mellan Jarizleif och Burizleif i sagans tidigare del (4.¹⁵ ff.). Två gånger (16.¹⁷ ff., 19.¹ ff.) kommer Y. till ett ställe med stora forsar och trånga klyftor (förloppet av episoden dock varierat). Två gånger (35.² ff., 39.¹² ff.) inlåter sig Sven i köpenskap med ett obekant folk, i båda fallen slutar den fredliga samfärdseln med överfall av hedningarna och en blodig strid, i vilken Sven och hans män vinna stor seger och rikt byte, båda gångerna med särskilt betonande av Guds hjälp åt de kristna. Två gånger varierar motivet med etter-spyende ormar eller drakar (14.⁴ ff., 41.²² ff.). Två gånger förekommer motivet att skjuta med eld ur „vigda“ eldtyg (Y. mot „vikingarna“ 20.²⁰ ff., Sven mot en drake eller orm 41.²² ff.). Icke mindre än fyra ggr användes det motivet, att en person kan eller lär sig många främmande språk¹⁾ (Yngvar 12.⁴ ff., Silkisif 15.¹¹ ff., Jolf 17.² f., Sven 32.² ff.).

Även de flesta namnen i nämnda parti av sagan vittna om vår sagas unga avfattningstid.

Som Y:s följeslagare på hans färd nämnas *Ketill* med tillnamnet *Garda-Ketill*, *Sóti*, *Hjálmvígr* och *Valdimarr*. Av dessa namn skulle endast det sista möjligen kunna göra anspråk på trovärdighet (jfr nedan s. XC).

¹⁾ Jfr nedan s. LXXXII.

Garda-Ketill är lånat från Eymundar þáttir Hringssonar (jfr nedan s. XCII f.). *Sóti* är ett typiskt namn i ohistoriska sagor för bärsärkar, vikingar, trålar osv. (F. Jónsson Lit.-hist. 2: 797, Lind Norsk-isl. dopn.). Av ingen betydelse torde det därför här vara, att namnet *Soti* enligt svenska runstenars vittnesbörd förekommit som verkligt namn i Sverige på Ingvars tid (t. ex. Liljegren Runurk. 232, 1122 och flerst.). Möjligen har det i YS, liksom ett par andra namn (jfr nedan), sitt ursprung närmast från Qrvar-Odds saga, där en viking med detta namn omtalas (Boer Qrv.-Odds s. 57).¹⁾ *Hjálmvigi* — ett namn, som i sig själv bär klangen av sen tillkomst — är ej känt från annat håll (Lind Norsk-isl. dopn.).

Silkisif, namn på drottningen i ett land hinsidan Gardaríke, är troligen, såsom F. Jónsson Lit.-hist. 3: 93 framhåller, ehuru detta väl ej kan bevisas, lånat från Qrvar-Odds saga, där det tillkommer en dotter till Herraud Húnakonung i Húnaland (Boer Qrv.-Odds s. 141 ff.), ett land, som likaledes tänktes ligga bortanför Ryssland. Namnet är (jfr Lind Norsk-isl. dopn.) eljest känt blott från Hemmingsþáttir (Flateyjarbók 3: 400), där det oriktigt uppges som namn på Harald Hárdrådes ryska gemål (jfr strax nedan). *Silkisif* är till sin senare del säkerligen bildat efter *Ellisif* (Elisabet), tidigast bekant som namn på Harald Hárdrådes nyssnämnda gemål (dotter till den ryske fursten Jaroslav och hans svenskfödda gemål, Ingegerd, Olof Skötkonungs dotter)²⁾, och detta namns samband med

¹⁾ Inflytande från den typiska användningen av *Sóti*-namnet om illasinnade bärsärkar, vikingar o. d. är det också, då *Sóti* (24.14) helt omotiverat karaktäriseras som „rang-látr ok trúlauss“. Detta framgår ej av sagan för övrigt.
²⁾ *Sif*, gudinnenamnet, och *sif* poet. „gudinna“, spelar näppe-ligen in.

Ryssland förklarar väl också, att *Silkisif* är knutet till östliga länder. En annan bildning efter samma mönster är *Hildisif* i Sagan af Hjalmtér ok Ólvir (Fa S 3: 514—16).

Från samma källa som *Silkisif* stammar troligen *Jólfr* (*Julfr*), namn på en konung i ett land öster om Gardaríke, ehuru den person, som i Qrv.-Odds s. bär detta namn, f. ö. ingen annan likhet har med YS:s *Jólfr* än den, att han tillhör samma östliga trakter. Namnet *Jólfr* är eljest känt blott i omskrivningen *Jólfs smíði* = pilar (Sn. Edda I: 570, II: 478; med syftning på just det, som berättas i Qrv.-Odds s., Boer s. 134 ff.). *Bjólfr* som namn på *Jólfs* broder har väl det därigenom uppkomna rimmet att tacka för sitt upptagande i sagan och är således i sagan icke äldre än det förra.¹⁾

Jólfr och *Bjólfr* kallas i sagan också med andra namn *Hrómundr*, resp. *Splmundr*. Det förra av dessa namn förekommer — troligen genom inflytande från den säkert vida bekanta och ofta berättade Hrómundar saga Greipssonar — flerstädes i yngre sagor som namn på diktade personer (jfr Lind Norsk-isl. dopn.). *Splmundr* synes ha varit vanligt, i något senare tid särskilt i Norge (Lind a. st.). Att alla fyra namnen äro omöjliga som namn på österländska furstar, säger sig själft.

Slutligen är i detta sammanhang att nämna *Siggeus*, tydligen bildat av *Siggeum*, det ställe där *Siggeus* säges ha varit konung (18.7, 23.8 ff.).

På sagans relativt sena avfattningstid tyder till sist ytterligare det förhållandet, att den, ehuru i jämförelsevis ringa mån, i vissa episoder eller smådrag förutsätter de romantiska sagornas föreställ-

¹⁾ Av intresse är det måhända, att namnet *Bjólfr*, om man undantager en landnamsman, icke synes ha varit använt på Island, utan blott i Norge (Lind Norsk-isl. dopn.). Jfr nedan s. CI.

ningsvärld. Emund, Y:s fader, håller (5.25 ff.) på samma sätt som romanernas furstar hof, omgiven av sina riddare. Ädelstensprydda hjälmar (6.10) och förgyllda sadlar (7.18) höra väl snarast hemma i de romantiska sagorna, liksom ju säkert de „pansrade“ hästarna (6.14). I striden med *Bjolf* (25.8 ff.) kastas „härsporrar“ för fiendernas fötter (jfr F. Jónsson Lit.-hist. 2: 800 not). Ett romantiskt drag är troligen också det flera gånger (jfr ovan s. LXXIX) upprepade motivet att en person kan eller lär sig många främmande språk (jfr F. Jónsson Lit.-hist. 3: 109, *Kölbing Flóres saga* ok *Blankifúr* s. 14 anm. till r. 12—18). Motivet användes emellertid också i „fornaldarsagor“ (t. ex. Boer *Qrv.-Odds saga* s. 7, Olsen *Völs. saga* s. 31).

132. Det har ovan framhållits, att de motiv, som fylla större delen av YS från och med kap. 5 (12.16 ff.) till och med slutet av kap. 14 (47.7) bära en oförtydlig efterklassisk prägel. Dessa motiv äro emellertid dels i sig själva av så allmän natur, så vanliga och spridda, dels i vår saga vanligen så allmänt och abstrakt framställda, att det i regel är omöjligt att konstatera bestämda lån. Det enda, som med någon större grad av sannolikhet i detta hänseende kan anföras, är det redan ovan (s. LXXX f.) omtalade lånet av två (möjligen tre) namn från *Qrv.-Odds saga*, vartill möjligen kan läggas, att berättelsen (34.15 ff.) om köpenskapen med ett obekant folk, vars språk man ej förstår, vid vilken handel skinn synes spela en viktig roll, påminner om en liknande episod i nämnda saga, Boer *Qrv.-Odds* s. 27 (jfr dock nedan s. XCI). För övrigt synas historierna dels vara uppfinningar av författaren, dels variationer på allmänt gängse äventyrsstoff. I några fall ha de berättade episoderna sin bakgrund i författarens naturliska vetande.

De båda äventyren med jättar (12.21 ff., 19.15 ff.

ha sålunda, såvitt jag kunnat finna, ingen direkt motsvarighet bland de många jättehistorier, som förekomma i de yngre sagorna. Då jätten på det senare av de anförda ställena antydes vara människoätare, kan nämnas, att människoätande jättar omtalas t. ex. även i *Ketils saga hængs* och *Sörla saga sterka* (Fa S 2: 114, 3: 412 f.). Att jätten på det anförda stället i vår saga genom list dödas, påminner ju också något, ehuru onekligen blott ytligt, om den flerstades i den yngre isl. sagolitteraturen förekommande Polyfem-historien (varom i synnerhet Nyrop i Nord. tidskr. f. fil. NR 5: 216 ff., Hollander i Journ. of engl. and germ. phil. 11: 61 ff.).

På liknande sätt förhåller det sig med de orm- och drakäventyr, som förekomma i vår saga (14.4 ff., 21.10 ff., 41.22 ff.). Cederschiöld har i *Forns. suörl.* s. CXLIX ff. jämfört dessa episoder dels med den historia om ormar, som förekommer i *Konrads* s. kap. 10, dels med ett äventyr med en drake i *Pátrr Þorsteins forvitna* (*Flateyjarbók* 3: 431—2) och menar, att de nämnda framställningarna stå i samband med *Konr.*, som emellertid icke kan vara den låntagande, då enligt Cederschiöld dessa äro yngre än *Konr.* Likheterna mellan YS och dessa källor äro emellertid ringa — med den förra blott några f. ö. rätt naturliga uttryck såsom att draken „reser sig på stjärten“, „lägger sig i ring“ o. d., med den senare blott den, att draken narras, medan han är borta och dricker — och i varje fall alltför osäkra för att därpå skulle kunna byggas några slutsatser beträffande dessa tre källors inbördes förhållande. — Det i de nämnda ormeepisoderna förekommande *jaculus* som beteckning för den fruktansvärdaste bland ormarna kan f. ö. här förtjäna att nämnas som ett vittnesbörd om författarens intresse för och, visserligen rätt bristfälliga, kunskaper i naturalhistorien. *Jaculus* som namn på ett visst ormsläkte omtalas t. ex. hos Lucanus *Pharsalia*

9: 822 och Isidorus Origines 12: 4. Från dessa båda stamma direkt eller indirekt de gamla isländarnas kunskaper i detta stycke (jfr Kälund Alfr. isl. XXV, Meissner Rómveriasaga 225 ff.). Vår sagoförfattare synes emellertid icke ha haft föreställningen om *jaculus* som ett släkte, utan snarare som ett slags „höfding“ eller „konung“ bland ormarna.

Från naturhistorisk-geografiska källor har författaren av YS troligen sin inspiration till äventyret med cykloperna (38.10 ff.), ehuru den för dessa karaktäristiska enögdheten här icke nämnes och episoden f. ö. är ett mycket allmänt hållet „jätteäventyr“. Om cykloperna förekomma notiser i Alfr. isl. s. 34, Hauksbók s. 156, Rymbegla s. 346 (närmast efter Isidorus; jfr Kälund Alfr. isl. XXV). Möjligen har författaren narrats att ge detta namn åt sina jättar helt enkelt därför, att de nämnda källorna förlägga cyklopernas land till „Sithia“ (dvs. Scythien), således de trakter, åt vilka Yngvars och Svens resor gingo.

Från liknande källor härröra väl också episoden med elefanten 37.15 ff. (ehuru, såvitt jag kunnat finna, elefanten icke beskrives i de bevarade isl. naturvetenskapliga skrifterna), samt även historien om mannen med fågelnäbb (jfr män med hundhuvuden o. d. Alfr. isl. 34 f., Rymbegla 342 ff., Hauksbók 165—7).

En plats för sig intager den ovan antydda episod, i vilken en djävul uppenbarar sig för Sote och bl. a., efter att ha berättat om konung Siggeus och hans tre döttrar, som till straff för sin ondska efter döden blevo uppätta av drakar, förutsäger Yngvars och Sotes snara död. Denna historia ser snarast ut att vara en otympligt berättad medeltida legend med moralisk syftning, och detta intryck förstärkes än mer därigenom, att ett par här förekommande latinismer, som eljest icke tillhöra sagans stil, rent av tyda på översättning från en latinsk källa.

133. Det har i själva verket redan därav, att i

den föregående framställningen nästan endast kap. 5 (12.16 ff.) till och med slutet av kap. 14 (47.7) av vår saga kommit till omtalande, indirekt framgått, att väsentliga olikheter förefinnas mellan denna del av sagan och början av densamma, från kap. 1 till och med början av kap. 5 (12.16) — om slutet av kap. 14 och kap. 15 talas längre ned i annat sammanhang.

Denna skiljaktighet mellan sagans förra del (inledningen) och dess senare (själva kärnan av sagan) visar sig först och främst däri, att de för sagans senare del så utmärkande efterklassiska motiven alldeles saknas i sagans förra del. Denna del bär, fränsett en eller annan betydelslös detalj, i händelseförlopp såväl som framställningssätt en rent historisk prägel och innehåller ingenting, som från yttre synpunkt sett strider mot allmän trovärdighet. I och för sig kunde emellertid denna olikhet mellan sagans olika delar tänkas bero helt enkelt därpå, att olika stoff stått till sagoförfattarens förfogande. Viktigare för bedömandet av sagans tillkomst blir därför ett par andra, icke mindre påtagliga och genomgående skillnader.

I sagans huvudparti framträda mycket starkt två för författaren utmärkande personliga intressen. Det ena, det geografiskt-naturvetenskapliga, har delvis ovan berörts (s. LXXXIII f.). Till vad där nämnts kan här läggas, att i själva verket hela YS från och med kap. 5 (12.16 ff.) göres till en upptäcktsfärd i trakterna öster om Gardarike.¹⁾ Det andra intresset, det krist-

¹⁾ Tydligt nog är intresset hos författaren betydligt större än kunskaperna. Vilken rysk flod han än tänkt sig såsom den, på vilken Yngvars färd företogs, så är det ju lika orimligt att till dess stränder förlägga *Heliopolis* (tydligt identiskt med *Heliopolis*, nuvarande *Baalbek* i Syrien) och *Citopolis*, var. *Scitopolis* (säkerligen = *Scythopolis*, nu *Baisan* i Palästina; jfr J. B. d'Anville Handb. der alten

ligt-kyrkliga, är ännu mera betecknande för författaren av vår saga. Redan i berättelsen om Yngvars färd framträder detta intresse mycket starkt. Y. talar för Silkisif om „guds allmakt“ och omvänder henne till mer än hälften till kristendomen (15.10 ff.); Y:s män sjunga psalmer, lova fasta och böner före striden med jätten (19.18 ff.); djävulen i äventyret vid Siggeum (28.8 ff.) förutsäger Sotes fördömdelse och Y:s frälsning; Y. håller före sin död (27.11 ff.) ett helt av kristen tro genomandat avskedstal och gör ett testamente, i vilket huvudparten av hans egendom tillfaller kyrkan och de fattiga; Silkisif önskar (30.8 ff.) att få kristna lärare till sitt land och lovar bygga en kyrka åt Y:s minne osv. I Svens saga blir detta kristna intresse t. o. m. helt det bärande motivet: hela denna avdelning är helt enkelt en med efterklassiska äventyr uppblandad missionshistoria, handlande om huru Sven åtföljd av en biskop och en mängd präster drager ut och kristnar Silkisifs land. Att även detaljerna här ännu mera än i Yngvars-delen äro färgade av det kristna intresset, är därför naturligt: striderna föregås nästan alltid av böner till Gud, och det betonas, att segern vinnes med Guds hjälp, Svens män göra korstecknet, då de sätta sig till bords (40.8), använda krucifixet som fälttecken (40.17 ff.) etc.

Av dessa så karakteristiska intressen finnes i sagans förra del ingenting. Särskild vikt synes man mig böra lägga vid att den kristliga grundtonen där så helt och hållet saknas.

Erdbeschr. 3: LX, Mannert Geogr. d. Griechen u. Römer VI. 1: 299, 308) eller till dess mynning (18.8 f.) näset *Siggeum* (tydligt att identifiera med udden *Sigeum* (*Sigeion*) på asiatiska sidan vid ingången till Hellesponten (jfr t. ex. Mannert a. arb. VI. 3: 476), liksom att låta ifrågavarande flod mynna ut i *Röda havet* (18.8 f.). Rena fantasier synas namnen *Lindibellti* (18.4.8) och *Gafi*, var. *Gapi* (18.7) vara.

Av icke mindre betydelse är det, att olikheten mellan de båda delarna av sagan sträcker sig även till stilen och till framställningssättet i det hela. Stilen är i sagans förra parti i stort sett den vanliga klassiska sagostilen. I sagans huvudparti bär däremot stilen en avgjort mera efterklassisk prägel; den är omständligare, mindre klar, i det hela lägre och utmärker sig framför allt genom enformighet och stereotypi i uttryckssättet, i det liknande situationer ofta framställas i samma eller nästan samma ordalag.¹⁾ I framställningssättet i det hela röjer sig en helt annan psyke i sagans förra del än i den senare. För att blott framdraga ett exempel, är det en ofantlig skillnad mellan den älskvärda, verkligt nått och med nästan epigrammatisk tillspetsning berättade historien om Yngvar, Anund och deras fäder, Emund och Olof i kap. 3 (6.8—9.28) och de enfaldiga och otympligt framställda äventyren i sagans senare del.

De nu nämnda skiljaktigheterna mellan sagans inledande parti och dess huvuddel synas mig vara alltför djupgående, för att de skulle kunna förklaras blott genom det olika stoff, som stått till förfogande. Enligt min mening visa de, att sagans redaktör är att betrakta som egentlig författare endast till sagans huvudparti, under det den inledande delen i huvudsak förelegat färdig för honom, så att här ingenting väsentligt är av honom uppfunnet.²⁾

¹⁾ En sådan stereotypi synes ha en viss motsvarighet i några romantiska sagor (Cederschiöld Forn. suörl. XXXII), men är naturligtvis något helt annat än dessa sagors allmänna stereotyper, varom Cederschiöld a. arb. XXII ff. ²⁾ Till stöd för en sådan uppfattning kan, utom vad redan sagts, anföras en liten ojämnhet i kompositionen: 11.10 ff. (således i det parti, som enligt min mening är äldre än det följande) uppgives motivet för Y:s färd vara, att han vill

I detalj kan emellertid förhållandet enligt denna uppfattning tänkas på olika sätt. Den antagna källan för sagans inledande del kan ha varit blott muntlig, eller den kan ha varit skriftlig (för det senare talar onekligen mest den nämnda stilolikheten). Det är icke ens alldeles nödvändigt, att det funnits en enhetlig sammanhängande berättelse om Yngvar och hans förfäder; sagoförfattaren kunde ju tänkas ha ur olika källor sammansatt sin framställning. Snarast tänker jag mig dock förhållandet så, att för den nuvarande sagans redaktör förelegat en äldre Yngvars-saga (muntlig eller skriftlig), som om Yngvars förfäder, barndom och ungdom hemma i Sverige berättat det samma som vår saga, men som om hans senare öden vetat ytterst litet. Denna saga har han i den del, som han med viss rätt ansåg vara den viktigaste, historien om Yngvars färd i österländerna, kompletterat på sin tids sätt och med sin tids material till det resultat, som den nuvarande sagan framvisar.

134. Del är på grund av det redan sagda tydligt, att vi i sagans huvudparti (kap. 5 — slutet av kap. 14) icke kunna vänta att finna mycket, som kan bero på en verklig tradition om Yngvar och hans färd till österländerna. Från den del, som handlar om Sven kunna vi (jfr ovan s. LXXVIII f.) helt och hållet bortse, möjligen om man undantager själva namnet Sven och ännu ett namn, om vilket strax nedan.

I fråga om den del, som handlar om Yngvar, möta vi den säkert på tradition beroende uppgiften om Yngvars död 1041 (30. s ff.), som stämmer med de isl. annalernas (Storm Isl. annal. 108, 250, Flateyjar-

söka sig ett rike att erövra, senare har sagan alldeles glömt bort detta motiv för att i stället göra Y:s färd till en geografisk upptäcktsfärd.

bók 3: 507) och som icke motsäges av de svenska runstenars ålder, som handla om Yngvar (jfr särskilt v. Friesen i Uppland 2: 474).

F. ö. komma här väsentligen i betraktande uppgifterna om riktningen av Yngvars färd. Det synes allmänt och säkerligen med rätta antagas, att den verkliga Yngvars krigståg gått utför Volga och slutat i trakterna av Kaspiska havet (jfr t. ex. Höjer i [Sv.] Hist. tidskr. 3: 352 f., Kolmodin i Hist. stud. tillägn. Hjärne s. 24, v. Friesen i Uppland 2: 473), vilket också bekräftas av de fyra svenska runstenar (jfr Bihang nr 13, 15, 16, 20), som omtala, att Yngvar dött i Serkland, saracenernas land, det vill här sannolikt säga de av tatariska stammar bebodda länderna kring Volgas nedre lopp (jfr om befolkningsförhållandena här under ifrågavarande tider Thomsen Ryska rikets grundläggning s. 9). Härav har sagan emellertid bevarat minnet blott däri, att även enligt sagan färden gick längs en stor flod hinsidan Gardarike, och möjligen däri, att sagan omtalar flera obekanta folk, som här påträffas (väsligare trakter voro ju av nordborna väl kända på Yngvars tid). Sagans uppgift, att denna flod var den mellersta och på samma gång den största av de floder, som genomskära Gardarike (12. s ff.), tillåter strängt taget icke identifikationen med Volga, men får naturligtvis ej pressas för hårt. Av berättelsen om forsar, av vilka en var omöjlig att passera med hästar, skulle man eljest snarast komma att länka på de berömda forsarna i Dnjepern (jfr Thomsen Ryska rikets grundl. s. 50 ff., Pipping Stud. i nord. fil. II: 5). Men bakom detta kunna ju ligga dunkla och förvirrade reminiscenser av nordbornas färder åt detta håll i allmänhet, utan att det härrör just från traditionen om Yngvars tåg.

Höjer har på a. st. sökt att närmare bestämma tiden för krigståget och dess förlopp genom att ställa det i samband med en härfärd, som enligt Nestlé och

Cedrenus¹⁾ på uppdrag av fadern år 1043 företogs av konung Jaroslavs son, Vladimir, mot Konstantinopel. På detta krigståg skulle Yngvar ha varit Vladimirs bundsförvant (ett minne härav skulle sagan gömma däri, att *Valdimarr* är namnet på en av Yngvars följeslagare), och han skulle efter tåget mot grekerna ha företagit ett plundringståg bort mot trakterna av Kaspiska havet, liksom flera gånger förut ryska krigståg mot bulgarer eller greker åtföljts av dylika plundringståg. Denna kombination kan väl icke anses innebära mer än på sin höjd en möjlighet att ha träffat det riktiga. Om den gjort det, kunde man kanske vara djärv nog att se ett gammalt minne av Yngvars verkliga färd även i den i episoden med „vikingarna“ 20.30 ff. förekommande, tämligen korrekta beskrivningen på den grekiska elden: enligt Cedrenus (se Höjer, Smith a. st.) blev Vladimirs flotta anfallen av en byzantinsk och till stor del förstörd medelst grekisk eld. Det måste emellertid fasthållas, att den gjorda kombinationen vilar på mycket svaga grunder, och i betraktande därav synes man mig ej få bortse från den bristande överensstämmelsen i kronologiskt hänseende (Vladimirs tåg ägde rum först 1043, Yngvar dog enligt annalerna 1041), även om naturligtvis det mycket väl kan vara annalerna, som här ha orätt.

En möjlighet för att gammal tradition gömmer sig i uppgifter, som tillhöra denna del av sagan, ha vi ytterligare i blott några få fall.

Märkligast av dessa är det sammanträffande, som äger rum däri, att namnet *Rodgeir*, i sagan namn på den biskop, som åtföljer Sven på hans färd, förekommer på en sörmländsk runsten (se Bihaget nedan nr 21) som namn på en av Yngvars följeslagare på

¹⁾ Jfr Nestors russiske krönike overs. av Smith 115 f., 296 f.

hans krigståg österut. Ingen antydning ges dock på stenen, att denne *Rodgeir* var en andlig, om man ej får finna en sådan däri, att hans namn (av vördnad?) nämnes före faderns.¹⁾

En starkt förvanskad tradition torde dölja sig i berättelsen om att Yngvars och hans följeslagares död förorsakas av hedniska kvinnor (26.15 ff.). Icke otroligt är nämligen, att detta ytterst går tillbaka till vad Adam av Bremen berättar om den svenske prinsens Anund Emundssons död bland amazonerna. Här om liksom om förväxlingen mellan Yngvar och Anund jfr nedan s. XCIV ff.

Högst ovisst, men ej alldeles omöjligt är, att episoden med „skinneköp“ 35.11 ff. kan gå tillbaka till minnet av verkliga Volgafärder. Vid dessa spelade handel med pälsverk en viktig roll (Kolmodin Hist. stud. tillägn. Hjärne s. 14). Jfr emellertid även ovan s. LXXXII.

Slutligen kan nämnas, att Kolmodin a. arb. s. 24 not i uppgiften (24.3 ff.) om en Harald Sveakonung, som för länge sedan farit samma väg som Yngvar och omkommit i „Röda havets virvel“, är benägen att se ett minne av svenskarnas tidigare Volgafärder. Något skäl mot denna uppfattning kan icke anföras, men den kan naturligtvis ej bli mer än en gissning.

135. Som ovan nämnts, har det inledande partiet av vår saga, kap. 1 till och med början av kap. 5,

¹⁾ På Island är det motsvarande *Hróðgeirr* som verkligt namn icke känt efter landnamstiden, i Norge har det, om än sparsamt, fortlevat ända till efter 1500 (Lind Norskisl. dopn.). Detta jämte den egendomligheten, att namnet i hskr. A, C, D stavas utan h (i B står det i latinsk form), kunde antyda, att det vore i anslutning till det norska namnet som detta *Rodgeir*, om det är fritt uppfunnet, tillkommit. Dock förekommer namnet stundom som diktat namn även på Island (jfr t. ex. *Rodgeir* jarl i Konrads saga, Ceder-schiöld Forn. suörl. 43).

erövrat bland annat Estland och Kurland och att först Olof skötkonung låtit dessa skattländer gå ifrån sig. Då Yngvar enligt sagan var född 1016 och Olof dog redan 1022¹⁾, så kan emellertid det här omtalade tåget till Kurland icke ha ägt rum i Olofs tid, utan först i hans efterträdares, Anunds, och denne kan ej gärna själv ha varit med. Emellertid kan traditionen här ha stött sig på en annan uppgift, enligt vilken Olof dött först betydligt senare. Enligt Adam av Bremen c. 107 dog Olof i biskop Alebrands sjätte regeringsår, dvs. 1040.²⁾ På samma uppgift om Olofs död vilar i så fall tydligen sagans framställning, då den låter Yngvars avresa österut ske redan under Olofs livstid (11.5—12.4). Denna avresa ägde enligt sagan rum, då Yngvar var 20 år gammal, det vill enligt sagans kronologi säga 1036.

För det som f. ö. berättas i den nu omhandlade delen av sagan sakna vi, såvitt jag kunnat finna, isländskt material för jämförelse. Det är emellertid på grund av vad förut framhållits tämligen säkert, att detta icke är uppfunnet av sagans författare. Därtill saknade han fantasi och säkerligen även de nödiga historiska kunskaperna. (Att sagans författare t. ex. icke kan vara fader till den om en älskvärd fantasi, människokännedom och psykologiskt sinne vittnande episoden om Emunds och Olofs förlikning (6.6—9.28), sagans bästa parti, har redan ovan s. LXXXVII framhållits).

Störst intresse tilldrager sig här frågan om Yngvars härstamning. Enligt sagans första kapitel är Yngvar son till Emund, som åter är son av en mäktig svensk hövding vid namn Åke och en dotter till Erik segersäll, som den nämnde Åke med våld gjort

¹⁾ Hildebrand Sveriges hist. 2: 84. ²⁾ Alebrand blev ärkebiskop 1035 (jfr Laurent-Wattenbach Adam's von Bremen Hamb. Kirchengesch. registret, Fr. Nielsen Kirkelex. 1: 288). En annan uppgift hos Brocman s. XII.

till sin hustru. I slutet av sagans 14 kap. omtalas emellertid en helt annan uppgift om Yngvars härstamning, enligt vilken Yngvar skulle vara son till Emund¹⁾, Olof skötkonungs son. Sagan avvisar emellertid själv denna mening och söker ge en förklaring av hur ett sådant rykte kunnat uppkomma, nämligen dels därigenom att „man tyckt att det vore större heder för Yngvar att vara konungason“, dels därigenom, att Emund haft en son, vars öde varit mycket likt Yngvars.²⁾

I en längre uppsats i Fornvännen 1910 s. 99 ff. har F. Braun sökt visa, att den senare versionen om Yngvars härkomst i själva verket är den riktiga. Han stöder sig därvid särskilt på två svenska runstenar, Liljegren 601 och 605 (se Bihang 7 nedan nr 6 och 7), på vilka han, sannolikt med rätta, vill finna

¹⁾ Hskr. B, C, D (A har här en lakun) ha *Anund*, men de strax efteråt följande raderna i sagotexten visa, att detta tydligen är fel för *Emund*. ²⁾ Sagan citerar för dessa uppgifter en eljest okänd skrift „Gesta saxonum“: „fertur quod Emundus rex sueonum misit filium suum Anundum per mare balzonum, qui [postremo ad amazones ueniens] ab eis interfectus est“. Redan Brocman s. LX har hänvisat på att ett nära liknande citat av detta innehåll förekommer hos Adam av Bremen (3: cap. 15; jfr även schol. 119 till 4: cap. 19, där sonen emellertid kallas *Emund*), och säkert är detta yttersta källan (enligt Maurer Die Ausdrücke etc. s. 69 och Mogk Grundriss der germ. phil.² II: 829 not 2 är „Gesta saxonum“ ej Adam själv, utan en källa, som använt honom). Att Adam här begått ett misstag, då han förlägger Anund Emundssons död till „terra feminarum“, har redan av andra anmärkts. Redan Brocman pekar (s. XLI) på likheten mellan *Kænugarbr* (= Kiew) och *Kvennaland* (det isländska namnet på Amazonernas land) och menar, att personen i fråga, som Brocman anser ha varit Yngvar, fallit på ett hårtåg till Kiewska riket. Härtill sluter sig Braun a. st. Anmärkas kan emellertid, att likheten är ännu större mellan *Kvennaland* och *Kvenland* (*Kænland*), dvs. kväernas (finnarnas) land (jfr v. Friesen i Fornvännen 1910, s. 207).

namnen på vår Yngvar och hans bröder: Anund, Erik, Håkan, Ragnar, i det han på grund av vissa av dessa namns sällsynthet anser sig berättigad att göra deras bärare till medlemmar av den svenska konungaslåkten, inom vilken ett par av dessa namn bevisligen, ett par andra enligt Brauns mening sannolikt förekomma. Bl. a. vill han i Anund se den av Adam av Bremen 3: cap. 52 omtalade „Amunder a Ruzzia“, vilken efter Halsten Stenkilsson en kort tid synes ha varit konung i Sverige. På en annan sten, L. 959 (se Bihang 2 nedan nr 15), som på starka sannolikhets-skäl kan hållas för en Ingvars-sten, förekommer namnet på dessa bröders fader, Emund, och denna är då enligt Braun identisk med Emund, Olof skötkonungs son.

Mot denna kombination, som Braun söker stödja med en del andra skäl, hämtade ur en kritisk granskning av Sveriges historia vid mitten av 1000-talet, har emellertid v. Friesen i samma årgång av Fornvännen, s. 199 ff. riktat en enligt min mening avgörande kritik. v. Friesen visar bl. a., att de på L. 601 och 605 omtalade brödernas fader måste ha varit död, då dessa stenar restes. Yngvar nämnes här som levande, men då i själva verket Emund, Olof skötkonungs son, överlevde Yngvar,¹⁾ kan deras fader icke ha varit denne Emund. Han framhåller också, att då L. 605 efter all sannolikhet är rest av Yngvar och hans övriga bröder åt minnet av brodern Anund, som sålunda dött före Yngvar, denne Anund icke kan vara identisk med den Anund, konung Emunds son, om vilken Adam av Bremen berättar, att han dog i amazonernas land

¹⁾ Emund anses i allmänhet ha blivit konung först in-
emot 1050 (jfr emellertid Hildebrand Sveriges hist. 2: 84 f.).
I varje fall överlevde Emund Yngvar, då det under hans re-
gering gjorda överlåtandet av Blekinge till Danmark kan ha
ägt rum först efter 1047 (jfr Hildebrand a. st.).

(jfr ovan s. XCV not 2), ej heller med den „Amunder a Ruzzia“, som inkallades till Sverige efter Halsten (jfr ovan).

På dessa fakta faller det påstådda sambandet mellan Yngvar och det svenska konungahuset. I själva verket kan versionen om Yngvars härstamning från Olofs son, Emund, mycket väl tänkas ha uppkommit ungefär på det sätt, som sagan i sitt 14 kap. antyder. Att en förväxling i traditionen verkligen ägt rum mellan Yngvar och Anund Emundsson antydes sannolikt av uppgiften i YS om Yngvars och hans mäns död genom hedniska kvinnors förvällande. Efter all sannolikhet är nämligen detta, såsom redan ovan (s. XCI) antytts, i grunden blott en förvanskning av vad som av Adam av Bremen berättas om Anund Emundssons död i „terra feminarum“ (jfr ovan s. XCV not 2).

En väsentlig anledning till sammanblandningen av Yngvar och Anund har naturligtvis varit det gemensamma namnet på deras fäder, Emund; (att Yngvars fader verkligen burit detta namn, såsom YS i sitt första kap. uppgiver, bekräftas av den ovan nämnda runinskriften, L. 959). En annan anledning kan ha varit den, att traditionen rörande Yngvars fader vetat mycket litet. Härigenom kunde sammansmältningen med den mera bekante Emund, Olof skötkonungs son, så mycket lättare gå för sig. Samma brist på en fylligare kännedom om Emund, Yngvars fader, har helt visst också varit anledning till, att han i vår saga fått låna drag av en annan Emund, Emund Hringsson (jfr ovan s. XCII f.).

I detta sammanhang skall blott tilläggas ännu en sak, som för valet mellan de bägge versionerna om Yngvars härkomst kan ha någon betydelse, den nämligen, att uppgiften i slutet av kap. 14 säkerligen härrör från en bearbetare av sagan och ej ursprungligen tillhört densamma. Finnur Jónsson har (Lit.-

hist. 3: 93) antagit, att slutet av kap. 14 och hela kap. 15 äro en yngre tillsats. Häre synes han mig obetingat ha rätt. Detta förhållande är tydligt redan därav, att sagan med orden „Enn Ketill fór til Jslands a fund frænda sinna ok stadfestest þar ok sagde firstur fra þesso“ (47.5 ff.) har en naturlig avslutning, och därav, att det följande är tillfogat på ett synnerligen oskickligt sätt — särskilt är att observera det otympliga inskottet (Suo segia . . . 48.4 ff.) av en episod i Yngvars resa mellan resonnemangen om Yngvars härstamning och källuppgifterna. Hårtill kan läggas, att den, som i kap. 15 uppräknar sagesmännen för sagan och därvid ytterst leder den tillbaka till en köpman, som hört den i den svenske konungens hird, ej synes ha haft i minnet, vad redan i kap. 14 säges, att Garda-Ketill förde sagan om Yngvar till Island. Slutligen kan framhållas, att det betänksamma och kritiska resonnemanget om möjligheten av att Yngvar färdats två veckor i mörker icke gärna kan härröra från den, som utan att blinka skrivit ned de vidunderliga historierna i det föregående.

136. Sammanfattas det föregående, så torde analysen av sagan kunna sägas ha givit det resultat, att sagan visserligen till största delen är en värdelös produkt från sen tid, men att dess uppgifter, särskilt naturligtvis i dess förra del, dock måhända förtjäna något mera beaktande än som man i senare tid i allmänhet velat tillerkänna dem. En uppgift, den om namnet på Yngvars fader, bekräftas direkt av en svensk Ingvarssten. Åtskilliga andra stå i överensstämmelse med från annat håll känd (i synnerhet isländsk) tradition eller strida åtminstone icke mot vad man från annat håll känner om förhållandena på Ingvars tid. Det föreligger då en viss sannolikhet för att den även i en eller annan punkt, som ej kan kontrolleras, kan vara trovärdig inom ramen för sin tids kunskap.

137. Om författarskapet till YS heter det i kap.

15: „Denna saga ha vi hört och skrivit efter den boks utsago, som Odd munk den vise hade låtit göra efter berättelser av kunniga män, vilka han själv nämner i det brev, som han sände Jon Loptsson och Gizur Hallsson . . . Denna saga säger sig Odd munk hava hört berättas av en präst, som hette Isleif, och en annan vid namn Glum Thorgeirsson, och den tredje har hetat Thore. Av deras berättelse upptog han det, som syntes honom märkligast. Men Isleif sade sig ha hört Yngvars saga av en köpman, men denne sade sig ha hört henne i Sveakonungens hird. Glum hade lärt den av sin fader, men Thore hade hört sina förfäder berätta den“. Dessa ord ha i nyare tid vunnit föga tilltro, och detta naturligtvis med full rätt. Ty uppgiften, att den i tolfte århundradet levande Odd munk skulle författat sagan, är alltför uppenbart oriktig för att ens behöva komma under diskussion. Likväl kan jag icke med P. E. Müller Sagabibl. 3: 178 f. och Finnur Jónsson Lit.-hist. 3: 93 tro, att här till alla delar föreligger ett rent och medvetet falsarium. Åtskilliga uppgifter i sagans förra del stamma, såsom redan Maurer Die ausdrücke etc. s. 68 antagit, säkert från Odd munk (jfr ovan s. XCII). Här är det särskilt av betydelse, att själva början av sagan (om Erik segersälls och Sigrid storrådas skilsmässa etc.) efter all sannolikhet gör det, i varje fall stämmer precis med vad Odd berättar. För en läsare av sagan, som känt Odd som hemulsman för detta, men f. ö. såsom 1300-talets isländare (jfr F. Jónsson Lit.-hist. 2: 372) haft dåligt reda på äldre författare, har denna omständighet säkerligen varit tillräcklig, för att han skulle på god tro kunna tillskriva Odd hela sagan. Att märka är nämligen här, vad nyss framhållits, att detta stycke om Odd munk tvivelsutan härrör från en senare bearbetare, en man med, såsom visas av resonnemanget om Yngvars härstamning, lust för historiska kombinationer, men såsom också detta rätt för-

virrat framställda stycke visar, utan verklig kritisk begåvning.

Kan sålunda uppgiften om Odd egentligen anses syfta på dennes Olafssaga, så kan man däri också söka källan för det besynnerliga påståendet, att Odd i ett brev till Jon Loptsson och Gizur Hallsson omtalat sin Yngvarssaga. Enligt Torfæus Series dynastarum et regum Danie p. 41 (jfr Brocman s. III) har Odd tillägnat eller visat¹⁾ Jon Loptsson sina historiska arbeten²⁾, och enligt ett tillägg till cod. AM 310 4° av Odds Olafssaga skulle författaren ha rättat sin bok efter anmärkningar av Gizur Hallsson³⁾. Det är tydligen dessa relationer till Jon och Gizur, som i förvanskad skick gå igen i vår sagas slutkapitel.

Vad åter de anförda sagesmännen beträffar, så kan författaren av stället i fråga knappast fritagas från att här ha åtminstone delvis fritt diktat. Särskilt är namnet Klacka Samsson misstänkt, då Klacka på Island eljest synes förekomma blott som tillnamn (Lind Norsk-isl. dopnamn).⁴⁾

138. Om den verkliga författaren av YS — det vill, enligt vad ovan framhållits, säga redaktören av hela sagan och författaren i mera egentlig mening av dess huvudparti — veta vi icke mycket. Det enda, som med säkerhet kan sägas, är att han varit en andlig, vilket otvetydigt framgår av hans starka kristliga och kyrkliga intressen (jfr ovan s. LXXXV f.). Att hans kristna tro stundom betänkligt närmar sig till övertro, att den stundom synes bestå mer i fruktan

¹⁾ Det lat. uttrycket är: *scripta sua obtulit*. ²⁾ Torfæi källa är mig obekant. ³⁾ Att detta stycke i själva verket (jfr Maurer Die ausdrücke etc. s. 67, Olafssaga Tryggv. ed. Munch s. VIII, F. Jónsson Lit.-hist. 2: 402) härrör från Gunnlaug munk, har här ingen betydelse, då stället säkert tidigt missförståtts som gällande Odd. ⁴⁾ Om *Þorir*, *Klacka* och *Glámr Þorgeirsson* jfr f. ö. Maurer Die ausdrücke etc. s. 67.

för trolldom och onda makter än i gudsfruktan, äro förhållanden som han delar med sin tid och sitt land. Anmärkningsvärd är i motsats härtill den sunda uppfattning han (46.1 ff.) låter Silkisif uttala rörande järtecken, den nämligen, att dessa intet betyda gentemot en sann kristlig tro och sann kristlig kärlek.

Till författarens karakteristik kan till sist erinras om det ovan (s. LXXXIII f., LXXXV) berörda intresset för främmande länders geografi, deras människo- och djurvärld.

139. Var Yngvarssagan författats, kan ej med absolut säkerhet sägas. Måhända är det riktigast att, såsom det ligger närmast till hands, endast tänka på Island. Man bör dock kanske icke alldeles förbise några omständigheter, som kunna peka på Norge. En sådan är namnet *Bjólfr* (jfr ovan s. LXXXI not), en annan är namnet *Röðgeirr* (jfr ovan s. LXXVI och s. XCI not), en tredje de i bägge huvudhandskrifterna förekommande norvagismerna, som kunde tyda på ett norskt original (jfr ovan s. LXXV f.). Härtill kan möjligen läggas uttrycket s. 47, rad 5—6: „Ketill för til Jslands . . . ok stadfestes þar“ (så B, C; D: hier), som ju åtminstone kan tolkas i denna riktning.

Innan jag nedlägger pennan, är det mig en kär plikt att framföra ett hjärtligt tack till dem, som på ett eller annat sätt befordrat detta arbete.

Detta tack riktar jag då först till Styrelsen för Samfundet til udgivelse av gammel nordisk litteratur, som benäget åtagit sig att i sin skriftserie publicera min bok, och framför allt till dess sekreterare, Bibliotekarien Dr Kr. Kälund, som med aldrig svikande välvilja bistått mig under arbetets gång; vidare till cheferna för Kungl. Biblioteket och Universitetsbiblio-

teket i Köpenhamn, Kungl. Biblioteket i Stockholm och Universitetsbiblioteket i Lund, som godhetsfullt medgivit utlåning till mig av handskrifterna, samt till Överbibliotekarien och tjänstemännen vid den sistnämnda institutionen, vilka välvilligt förmedlat dessa lån.

I största tacksamhetsskuld står jag beträffande Bihaget till den kände runforskaren, lektor E. Brate, som med en sällsynt välvilja ställt till mitt förfogande sina genom egna undersökningar vunna, ännu icke publicerade läsningar av nästan alla Ingvarsinskrifterna (nr 4, 9—16, 18—21, 23—25). En läsning (nr 22) har Brate vunnit genom undersökning tillsammans med Professor F. Braun i Petersburg och en (nr 2) har genom förmedling av Brate välvilligt meddelats mig av Professor Braun, varför jag även till denne fram-bär mitt förbindligaste tack. På dessa läsningar grunda sig mina transskriptioner och tolkningsförsök. I några fall meddelas även meningar, som privat meddelats mig av Brate.

I detta sammanhang bör till sist nämnas, att Lektor Th. Hjelmqvist för åtskilliga år sedan med tanke på en edition av Yngvarssagan tog avskrifter av hskr. A, B och C, delvis med varianter ur andra hskr. Dessa avskrifter har han välvilligt ställt till mitt förfogande, och jag har på ett och annat tvivelaktigt ställe kunnat använda dem till kontroll av egna läsningar.

Förkortningslistan är uppgjord av Biblioteksammanuensen Bert Möller.

48^v [E]IRekur hiet kongr, er ried fyrir Suipiodu. Hann uar kalladr Eirikur hinn sigrsæli. Hann atti Sigridi hina storradu ok skildi við hana saker ohæginda skapsmuna hennar, þuiat hun var kuenna stridlynduzt vm allt þat, er uid bar. Hann gaf 5 henni Gautland. Þeira son uar Olafur suenski. J þann tima ried Hakon jarl fyrir Norigi ok atti margt barna. En fra einni hans dottur munu uer nokkut segia, þeiri er Audr hiet. Eirekr kongur atti ok dottur, er eigi er nefnd. Hennar bad sa hof- 10 þingi af Suipiod er Âki hiet, en kongi syndizt uar-bodit at gipta otignum manni dottur sina. Litlu sidar bad hennar einn fylkiskongr austan ur Gardariki, ok syndizt kongi at gipta honum meyna, ok for hun med honum austur j Gardariki. Nockuru 15 sidar kom Aki þar a ouart ok drap konginn, en hafdi j burt med sier kongs dottur ok heim j Suipiod ok giorer brudkaup t/il/ hennar. At þessu rædi bunduzt atta hofþingiar med Âka, ok sitia þar um hrid under reidi kongs, þuiat kongr villde ecki 20 beriazt uid þa edur giora so micit mannsPELL

1. [E]IRekur; tom plats för initialen. hiet: hefur kongur heitit D. 5. allt saknas i D. 6. suenski: sænske D. 10. er (eigi): sem D. 11. af Suipiod saknas i D. 12. manni saknas i D. 14. meyna: hana D. 17. j burt saknas i D. 19. bunduzt—Âka: með Aka bunduzt viij höfðingiar D. 20. um hrid; D tillägger: med Aka.

jnnan lanz a sinum monnum. Þau Aki attu son, er Eymundur hiet. Epter þetta hydr Aki kongi sættest fyrir þetta bradræði. Kongr toc þui vel, ok nu, er so war komet, bidur Eirikur kongur Audar dottur 5 Hakonar jarls ur Norigi. Var þeim malum uel suarad, ok liet jall sier þo pikia betra, ef hann liet eigi naudmág sinn sitia jafnhatt sier j Suipiod. Nu uar konunni heitit ok akuedin brullaupstefna, ok nu fara ord af nyiu j millum þeira Aka ok kongs, ok 10 hydr Aki kongi sialfdæmi fyrir utan sekter, ok sættast at þui. Kongr byzst nu uid brudkaupi sinu ok hydr til hofpingium innan lanz ok nefner fystann til Aka mág sinn ok þa atta hofpingia, er honum fylgdu.

15 [A]t anefndum degi kom Hakon jarl af Norigi til Suipiodar, ok verdr þar micit fiolmenni at Uppsaulum, þuiat þar voru aller hiner bezstu menn ur Suipiod. Þar uoru marger skalar ok storer, fyrir þui at þar uoru marger hofpingiar fiolmennar 20 saman komner, þo at Aki uæri fiolmennastur, þegar leid Eirik kong ok Hakon jarl. Þui war Aka sa skali buinn, er mestur uar annar. Ecki uar dotter kongs þar ne son þeira, þui at otrulligt potti uera bod kongs. Nu sitia menn at bodi um hrid 25 med micilli gledi ok kæti. | Aunduerda veizluna 49r hafdi Aki micil uardhaulld a sier, en þui minni,

1. jnnan—monnum: á monnum synum jnnan landz D. Aki saknas i D. son: einn son D. 4. war saknas i C. 5. ur: i D. 6. ef: ad C, D. 6—7. eigi naudmág sinn: i nánd mág sinn(!) D. 9. af nyiu: ad niju D. 11. brudkaupi: Brullaup D. 12. fystann: fyrz D. 15. [A]t; tom plats för initialen. 16. þar saknas i C och D. 17. ur: af D. 19. fiolmennar saknas i D. 20. þo at: þo D. 22. sa: sier(!) D. 25. kæti; ti av utrymmesskäl över raden i margen. ok kæti saknas i D.

sem meir leid a brullaupit, þar til at ein nott uar epter ueizlunnar. Þa kemur Eirikur kongur þar at þeim aullum ouorum ok drap þa alla atta hofpingiana, er at motgangi hofdu uerit uid kong, ok einnueg Aka. Epter þetta sleit ueizluna; for Ha- 5 kon jarl til Norigs ok huer til sinna heimkynna. Þessi rad kenna sumer menn Hakoni jarli, enn sumer segia, at hann væri sialfr at drapi þeira. Nu kastar kongr sinni eigi a allar jarder ok lausafe þat, er þeir atta hofpingiar hofdu att. Hann hafdi 10 heim til sin Eymund ok modr hans. Eymundur uegs upp med kongi j godri uirdingu, þar til at Eirikur kongur anndadizt. Sidan toc Olafur rikit ok hieilt hinni somu uirdingu uid Eymund, sem fader hans hafdi giort. En er Eymundr uar rosk- 15 inn, þa minntizt hann harma sinna, þuiat hann sa huern dag sinar eigur fyrir augum sier ok þottizt suiptur allri sæmd, þuiat kongr toc alla skatta af eignum hans. Olafur kongr atti dottur er Ingi- gerdr hiet. Þau Eymundr unnuzt micit fyrir frænd- 20 semi saker, þuiat hun uar uel at sier um alla hluti. Eymundr uar micill madur uexti ok ramur at afli ok hinn bezsti riddari. Eymundr hugsar nu sitt mal ok potti seinlig leidretting sinna harma ok potti betra at bida bradan dauda enn lifa uid skemd. 25 Uerdr nu þat hans rad, at þa er hann uard uar

1. framför brullaupit ett felskrivet blu. brullaupit saknas i D. 3. þar saknas i D. 4. hofpingiana: hofdingia C, hofdingia D. uerit uid kong: vit hann verit D. 5. D tillägger „ok“ före Epter. 7. Hakoni jarli: Håkone Hladajarle D. 8. at(1) saknas i D. at drapi þeira: ad þvi at drepa þa D. 9. eigi felskrivning för eigu eller eign; eigu C, eign D. 12. uegs: óx D. 15. uar: vard D. 19. eignum: eignum C. 20—21. frændsemi: frændsemis C, D. 22. madur saknas i C. 24. ok(1) saknas i D. 25. dauda: bana C.

uit, at xij menn af hird kongs hófdu farit epter
skatti j þau hierut ok ríki, er fader hans hafði
att, þa fer hann með xij menn a þann skog, er
leid þeira la kongs manna; ok baurduzt þeir þar
5 ok uard þat harðr bardagi með þeim. Þenna dag
hinn sama for Ingigerdr epter þeim skogi ok fann
þa alla liflatta nema Eymund, ok uar hann þo
miog sar. Sidan liet hun leggja hann j uagn sinn
ok ok honum með sier ok liet græða hann a laun.
10 Enn þa er Olafur kongur fra þessi tidinde, kuaddi
hann þings ok giordi Eymund sekann ok utlægán ur
aullu sinu ríki; ok er Eymundr uar heill ordinn,
þa feck Ingigerdr honum skip a laun, ok legzt hann
j hernat, ok uerdr gott til fiar ok manna.
15 [N]ockurum vetrum sidar bad sa kongr Jngi-
gerdar, er Jarizleifur hiet ok ried fyrir Gard[aríki].
Hun uar honum gefin, ok hun for austur með hon-
um. En er Eymundr spurdi þau tidindi, þa fer
hann austur þangat, ok tecur Jarizleifur kongur
20 uel uid honum ok þau Ingigerdr, þuiat þa uar ofridr
micill j Gardaríki, þuiat Burizleifur, broder Jariz-
leifs kongs, geck a ríkit. Wid hann atti Eymundr
v bardaga, en j hinum sidazta var Burizleifur
handtecinn ok blindadr ok færdr kongi. Þar feck
25 hann of fiar j gulli ok silfri ok margskonar ger-

4. la; D tillägger: um. 5. þat saknas i C och D. 8.
miog sar: sár miðg C. j uagn sinn: á sinn vagn D. 10.
þa er: þa D. 11. sekann ok utlægán: utlægán ok sekan D.
ur: af C. 14. uerdr; C och D tillägga: honum. 15. [N]ock-
urum; tom plats för initialen. 17. hun for: för hun C, for
hon D. 18. spurdi þau tidindi; ordställningen genom rättelse
av avskrivaren från: þau tidindi spurdi. fer: för C, for D.
19. hann i margen med invisningstecken. tecur (nästan
oläsl.): tok D. kongur saknas i D. 21. þuiat: því C, D.
25. of: ofur C, D. D saknar „ok“ framför silfri, C och D
framför margskonar.

simum ok godum gripum. Þa sendi Ingigerdr menn
a fund Olafs kongs, faudr sins, ok beiddi, at hann
gæfi upp jarder þær, sem Eymundur atti, ok væri
þeir satter helldr enn hann ætti hers uon at hon-
um; ok matti suo kalla, at þat lof fengiz. A þvi 5
meli uar Eymundr j Holmgardi ok hadi opt bar-
daga ok hafði sigr j aullum ok uann aptur micit
skattland under konginn Þa fysti Eymund at
uitia eigna sinna ok hefer micit lid ok vel buit,
þuiat huorki skorti til fie nie uopn. Nu for Ey- 10
mundur ur Gardaríki með micilli sæmd ok uird-
ingu af allri alpydu ok kemur nu til Suiþiodar ok
sezt at ríki sinu ok eignum, ok bratt aflar hann
sier kuonfangs ok fær ríks mannz dottur, ok gat
hann uid henni einn son, er Ynguar hiet. Þetta 15
fra Olauur sua kongr, at Eymundr var uid land
kominn með myclu lidi ok nogum fiarhlut ok hafði
sezt j þau ríki, er att hafði hans fader ok þeir atta
hofþingiar, ok þotti honum micils um uert, en
treystizt þo eigi at at giora, þuiat huer dag heyr- 20
er hann morg storraede [fra] Eymundi saugd; ok
sitia nu huorer um kyrt, þuiat huorgi uill tilhneigia
uid annann. Eymundur situr nu j ríki sinu, skip-
ar þvi ok styrer, sem kongar eru uaner, ok æxlar
ríki sitt; þuiat hann giordizt fiolmennur, Hann 25

3. sem: er D. atti: ætte D. 4. satter: sætter D.
5. kalla: kallast C, kallaz D. þat saknas i D. fengiz
z av utrymmesskäl ovanför raden. 5—6. fengiz—uar: feing-
est (feingiz D) á því mæle, var C, D. 6—7. opt bardaga:
margar orrostur D. 8. skattland: skattgialld D. 10. þuiat:
þvi D. 15. hann saknas i C. 18. att—fader: fader hans
hafde átt D. hans fader: fader hans C. 19. honum:
þad D. 20. huer skrifel för huern; huorn C, D. 21. stor-
raede: störvirke D. 22. huorer: huorutvegger C, hveru-
tveggio D. 24. kongar—uaner så gott som oläsl. eru:
voru C, D. D tillägger so efter æxlar.

liet reisa sier haull micla ok bua uegliga ok helldur þar bord huern dag með myclu fiolmenni, því at hann hafði marga riddara ok nogan | skipaher. 49v
Situr hann nu um kyrt. Vex Ynguar nu upp
5 heima með fodr sinum, þar til at hann uar niu uetra gamall. Þá bad Ynguar fodr sinn at fara a fund kongs ok annara hofpingia j Suipiod. Hann leyfði honum at fara ok bio ferd hans með sæmd. Ynguar toc hialm fodur sinn, er hann atti beztan
10 — hann uar gullrodinn ok settur gimsteinum —, ok suerd gullbuit, ok margar hafði hann adrar gersimar. For Ynguar nu með fimtanda mann fra fedr sinum, ok uoru aller þeira hestar brynader ok so þeir sialfer ok skialldader, ok hofdu
15 gyllta hialma ok oll uopn gulli buin ok silfri; ok uid so buit lid fer hann austan efter Suipiod. Spyrzt nu uida til ferdar hans, ok sækia hofpingiar vida j môt honum ok bida honum til ueizlu. Hann þeckizt þat, ok gefa þeir honum godar giafer, en
20 hann þeim. Nu fer Ynguars frægd uida um Suipiod ok kemur til eyrna Olafi kongi. Hann atti þann son er Aunundr hiet ok uar hit uænzla mannz efni ok eigi fiarri jafnalldri Ynguars. Hann

1. haull; D tillägger: eina. ok bua ue nästan oläsl.
2—3. þvíat: því D. 4—5. upp heima: heima upp D; upp saknas i C. 5. með: hiä D. at saknas i C och D. uar: er C. 6. uetra: ära D. gamall saknas i D. bad: bidur D. at fara: ad hann mätte fara D. 7. ok annara—Suipiod saknas i C. 9. sinn skrifvel för sins; sijns C. syns D. 10. gimsteinum: geim- D. 11. ok margar hafði hann: margar hafði hann ok C. 12. nu saknas i D. 13. lid saknas i C. och D. fer: for: D. austan: ästur D. 17. Spyrzt: ok spyrst D. uida saknas i D. ferdar: ferda C, D. 18. Hann: enn hann C. 19. en: ok C, D. 20. Ynguars frægd: frægd Ingvars D. 23. fiarri: fiærre C, fiærre D.

bad fodr sinn at fara a môt Ynguari, frænda sinum, ok fagna honum með sæmd; ok þá hann þat, er hann bad, ok for j môt Ynguari með micilli sæmd, ok vard þar fagnafundr micill. Sidan fara þeir til kongs fundar, ok geck hann j môt þeim 5 ok fagnadi þeim vel ok Ynguari ok leider hann j holl sina ok setti hann hit næsta sier ok bad hann lengi með sier uera uelkominn ok allt hans forneyti. Hann kuezst þar mundu duellazt um hrid. Sidan ber hann fram þá gripi, sem fyrr uar getit: 10 hialminn, suerdit, ok mællti suo: „þessar giafer sendi fader minn þier til styrks fridar ok fastrar uinattu.“ Kongur toc þacksamliga uid gripunum, enn kuad Eymund eigi sier sent hafa. Þar uar Ynguar þann uetur allann ok uar bezt uirðr allra 15 manna af kongi. At uore biozt Ynguar til heimferdar ok Aunundur með honum. Þá gaf kongur Ynguari godan hest ok saudul gylltan ok skip fagurt. Nu fer Ynguar ok Aunundur a burt með gödu yferlæti af Olafi kongi ok fara nu til Ey- 20 mundar. Ok er þeir koma a bæ Eymundar, þá uar honum sagt, huerer komner voru; en hann liet eigi, sem hann heyrdi. Nu koma þeir at hollinni, ok uilldi Aunundur af baki stiga, enn Ynguar bad þá rida j hollina. Þeir giora suo, at þeir 25

1. Ynguari saknas i C. 4. fagnafundr: fagnadarfundur C, D. Sidan: Sijdar C. 6. þeim vel ok Ynguari: vel Ingvarer C, vel Ingvarer D. leider: leiddi C, leidde D. 8. allt saknas i D. 9. kuezst: qvadz D. mundu: munde C, D. 10. ber: bar D. sem: er C, D. 11. suerdit: ok suerdid C, D. 12. styrks: sterks D. 13. gripunum: giöfunum D. 14. enn: ok D. 18. „ok“ framför saudul saknas i C och D. 21. Eymundar: hans D. 22—23. hann—heyrdi: hann let sem hann heirde eckj D. 25. C, D tillägga nu efter giora. 25—8, 1. at þeir rida: ok rjda D.

rida allt innar fyrir hasæti Eymundar. Hann heilsar þeim vel ok spyr tíðinda, edur þui þeir dirfdizt at fara með suo myklum styr, at rida j holl hans. Þa suarar Ynguar: „þa eg kom til 5 Olafs kongs, geck hann j móti mier með alla hird sina ok fagnadi mier uel ok uirduliga, en þu uillt nu aunga sæmd giora hans syni, er hann sækur þik heim. Nu uittu, at fyrir þetta reid eg j holl þina.“ Þa spratt Eymundur upp ok toc Aunund 10 j fang sier af hestinum ok kysti hann ok setti nidr ok kuad alla skylldu honum þiona innan hallar. Sidan f/ær/di Ynguar gíafarnar fodur sinum, þær er hann sagði, at Olafur kongur hafði sent honum til fastz fridar. Er þat hestur ok saudull ok 15 skip. Þa sagði Eymundur, at Olafur kongur hafði eigi honum sent, en þo lofadi hann miog, at hann hafði suo uirduligar gíaffer gefit Ynguari. Var Aunundur þar þann uetur. At uori biozt hann heim at fara ok Ynguar með honum. Þa gefr Ey- 20 mundur Aunundi hauk þann, at gullz litur uar a fiodrum; ok fara þeir burt uid suo buit ok koma a fund Olafs kongs, ok fagnar hann þeim uel ok uerdr feginn þeira apturkuomu. Þa færði Aunundur honum haukinn ok kuad Eymund hafa hann

1. innar: jnn C, inn D. hasæti: sæte D. 2. þui: hvij C. 3. dirfdizt: dyrfiz D. myklum: micenn D. 4. holl hans: hans höll D. þa suarar Ynguar: Ingvar sagde D. 6. „ok“ framför fagnadi saknas i D. 10. af hestinum saknas i D. setti nidr; C tillägger: hiá sier. 13. hafði: hefde C, D. sent: gefit D. 14. C och D sakna „ok“ framför saudull. 15. hafði: hefði C, hefde D. 16. eigi honum: honum ei D. 17. hafði: hefði C. uirduligar: stórar D. 18. At uori: enn vmm vorid C. 19. heim: burt C. 20. at: er C, D. 21. þeir saknas i D. 22. ok fagnar—uel saknas i D. 23. uerdr; D tillägger: hann. 24. hafa hann: hann hafa C, D.

sendan honum. Þa rodnadi kongur ok kuad Eymund hafa mátt nefna sic, þa hann gaf haukinn. „Enn þo kann uera, at hann hafi þat hugat.“ Nockuru sidar kallar hann til sin Aunund ok Ynguar ok mællti: „nu skulu þit fara aptur ok 5 færa Eymundi þat, er eg gef honum; enn þat er merki, þuiat eg hefi eigi suo adrar dyrdligar gíaffer at gefa honum, sem þessi er. Þat fylger þui, at sa mun jafnan synt sigr hafa, er þat er fyrir borit, ok skal þetta uera sattarmerki uor a milli.“ Nu 10 fara þeir aptur ok færdu Eymundi merkit með uingiarnligum ordum kongs. Eymundur toc þack- 50r samliga uid gíof kongsins ok kuad þa skiott skylldu aptur fara ok bioda Olaui kongi til sin ok mæla suo: „Eymundr þion þinn bydr þier til ueizlu með 15 goduilia ok kann þauck, at þu farer.“ Þeir foru ok fundu Olaf kong ok saugdu honum bod Eymundar. Þa uard Olafur kongur hardla feginn ok for með myclu fiolmenni. Eymundur toc vel uid honum ok með micilli sæmd, ok mælltu þeir 20 til fastrar uinattu með sier ok hielldu vel. Sidan for kongur heim með godum gíofum, ok uar Ynguar jafnan með kongi, þuiat hann unni honum eigi minna enn sinum syni. Ynguar var micill 25 madur uexti, uænn ok sterkr ok biartlitadur, uitur ok málsmiallr, milldr ok storgíofull uid sina uini, enn grimmur uid sina ouini, kurteis ok hinn hradligzsti j aullu uidbragði, suo sem uitrer menn

1. sendan: sendt D. 2. þa: þa er D. 4. Nockuru; N i margen. 7. suo adrar: adrar so C, D. 9. synt möjligen överstruket av avskrivaren, ehuru strecket över det samma nu är mycket svagt; saknas i C och D. 19. myclu saknas i D. 19—20. toc vel—sæmd: „ok“ saknas i C, vel och „ok“ i D. 23. jafnan með kongi: med konge jafnan D. þuiat: þvi D. 27—28. hradligzsti: hardligaste C, hardaze D.

hafa honum til jafnat um atgiorfi uid Styrbiorn, frænda sinn, edur Olaf kong Tryggvason, sem fræg-azstur maður hefer uerit ok mun vera a nordur-laundum um alldr ok æfi, bædi fyrir gudi ok 5 monnum.

[P]A er þeir frændr uoru frumuxta, Aunund-ur ok Ynguar, uar su þiod j missætti uid Olaf kong, er Seimgaler heita, ok hofdv ecki skatt golldit um hrid. Þa sendi Olafur kongur Aunund ok 10 Ynguar med þrimr skipum at heimta skatt. Koma þeir uid land ok stefna þing uid lanzmenn ok heimtu þar skatt af kongi þeira. Syndi Ynguar þar micla atgiorfi j sinni malsnilld, suo at kongi ok morgum audrum hofpingium syndizt ecki annat 15 rad enn giallda skattinn, sem til uar kallat, fyrir utan iij hofpingia, þa er ægi uilldu fylgia kongs radi ok haunnudu at giallda skattinn ok drogu lid saman. Enn er kongrinn heyrdi þeira tilteciur, bad hann þa Aunund ok Ynguar beriazt uid þa, 20 ok feck þeim lid. Þeir baurduzt, ok uard þar micit mannsfall, adr þeir flydu hofpingiarner. J þeim flotta uar sa tecinn, er mest hafdi j moti stadit, at skattinn skyllði giallda, ok festu þeir hann upp; en ij kuomuzt undan. Þeir tocu þar miclar eigur 25 at herfangi ok heimtu ut skatta alla ok fara uid suo buit aptur til fundar uid Olaf kong ok færdu

1. til: vit D. 2. sinn saknas i C. sem: er C, D.
4—5. bædi—monnum saknas i D. 6. [P]A; tom plats för initialen. frændr: fostbrædur D. 8. Seimgaler: Semi-galer C, Semigaler D. 9. D tillägger þa framför Aunund.
10. skatt: skattinn C, D. 12. heimtu: heimta C, D. skatt: skattinn D. 13. micla: micit D. 14. morgum och hofpingium saknas i D. 15. rad saknas i D. 19. beriazt uid þa: vit þa beriaz D. 21. adr saknas i D. 22. uar: vard C, D. j moti stadit: mótstadit C. 23. giallda: eij giallda C, ei greida D.

honum micinn fiarhlut j gulli ok silfri ok godum gripum; ok hafdi micit aukizt uirding Ynguars j þessi ferd, suo at kongur setti hann yfer adra hofpingia j Suipiod. Ynguar toc sier frillu ok gat uid henni son þann, er Sueinn hiet. Med þessi 5 uirdingu var Ynguar med Olafi kongi, þar til at hann var xx. Þa ogladdizt hann, so at hann kuad alldri ord fra munni. A þui þotti kongi micit mein ok spyr, huat uelldr. Ynguar suarar: „ef þier þiker mein at ogledi minni ok þu uillt mier 10 suo uel, sem þu lætur, þa gef mier kongs nafn med tign.“ Kongur suarar: „hueria hluti adra, sem þu beider, j tign edur fiarhlutum, mun ek giora; enn þetta ma ek eigi, þuiat ek er eigi uitrari uorum frændum, ok eigi kann ek betur ok 15 uorer fyrri frændur.“ Þessi hlutur uard þeim til sundrþyckis, þuiat Ynguar bad jafnan kongs nafns ok feck eigi.

[P]A biozt Ynguar ur landi at leita sier vt-lenzs rikis ok valdi sier lid ur landi ok þriatigi 20 skipa aull alskiput. Þetta fra nu Olafur kongur, at Ynguar var ferdar buinn, ok sendi menn a fund Ynguars ok bad hann dueliast ok þiggia kongs nafn. Ynguar kuadz þat mundu þegit, hafa, ef þess hefði fyrr kostur verit, enn kuezt nu, buinn 25

2. uirding: frægd D. 6. þar til at: þar til D. 7. xx: tvíjtugur C, xx ára D. so at: so D. 9. suarar: sagde C. 12. suarar: mællte D. 13. sem: sem ad C. 15. ok (2): enn C, D. 17. kongs nafns: vm (um D) kongs nafn C, D. 18. ok: enn C. 19. [P]A; tom plats för initialen. 19—20. vtlenzs: útlandsks C, utlandsks D. 21. nu saknas i C. 22. ferdar buinn: ferdbuinn C; albuenn D (möjligen har ferdar stått i margen och skurits bort). 23. Ynguars: hans D. 24. mundu: munde C, mundi D; D tillägger: fyrir löngu. 25. fyrr saknas i D.

at sigla, þegar byr gefur. Litlu sidar sigldi Ynguar ur Suipiod með xxx skipa, ok logdu eigi fyrr seglin, enn þeir kuomu j Gardariki; ok toc Jarizleifur kongur uid honum með micilli sæmd. Þar 5 uar Ynguar iij uetur ok nam þar margar tungur at tala. Hann heyrdi umræðu a þui, at iij ár fiellu austan vm Gardariki, ok uar su mest, sem j midit uar. Þa for Ynguar uida um austurriki ok fretti, ef nockur maður uissi, huadan su a fielli; 10 enn engi kunni þat at segja. Þa bio Ynguar ferd sina vr Gardariki ok ætlladi at reyna ok kanna, lengd ar þessarar. Hann liet biskup uigia sier boliarn ok tinnu. Fiorer menn eru nefnder með Ynguari til ferdar: Hialmuigi ok Soti, Ketill, er kalladr 15 uar Gardaketill — hann uar jslenzkur —, ok Uallimar. | Epter þat hielldu þeir j ana með [xxx] skipa ok snyr Ynguar staufnum j austur ok lagdi rigt uid, at eingi skyllde a land ganga utan hans leyfi. En ef nockur færi, þa skylldi sa lata haund 20 edur fót. Maður skylldi uaka um nott a hueriu skipi. Þa er þeir höfdu farit nockura hrid epter anni, er fra þui sagt, at Ketill atti vord at hallða eina nott, ok þotti honum langt, þa er alpydan suaf, ok foruittnadi hann a land at ganga at seazl 25 vm, ok vard gengit lengra en hann ætladi. Hann nam stadar ok hlyddizt um. Hann sa fram fyrir

2. ur Suipiod: i burt D. logdu: lægdu D. 3. seglin: segl D. kuomu: koma C. 5. iij uetur: i iij vetur D. þar saknas i C och D. 6. Hann heyrdi heirde hann D. umræðu: vmmrædur C, umrædur D. a þui: um þad D. 9. maður saknas i C. 13. Fiorer: 10 D. 14. Ketill: ok Ketill C, D. 16. [xxx]: xxx C, D. 19. leyfi. En næstan öldst.; leyfis C, leifis D. 24. seazt; a (ursprungligen uteglömt?) ovanför raden. 25. vard gengit: vard honum geingit C. 26. um: a D.

sic hus eitt hatt ok geck þangat til ok inn j husit, ok þar sa hann silfurketil yfer elldi, ok þotti þat undarligt. Hann toc ketilinn ok rann a leid til skipa, og er hann hafði farit um hrid, sa hann a bac sier ogurligan risa hlaupa epter ser. Ketill 5 gæddi þa ferdinni, ok dro þo saman með þeim. Hann setur nidr ketilinn ok toc ur haudduna ok hleypur þa, sem hann ma, ok sier þo aptur stundum. Hann sier, at risinn nemur stadar, er hann kemur at katlinum. Gengr hann stundum at hon- 10 um, enn stundum fra; toc þo upp loksins ketilinn ok geck til hussins. En Gardaketill geck til skipa ok braut sundr hodduna ok lagdi j fótakistu sina. Enn um morguninn, er menn uoknudu ok gengu a land, þa sau menn slod liggja fra skipunum, 15 þuiat daugg hafði fallit, ok sogðu Ynguari. Hann bad Ketil segja, ef hann hafði þar farit, þuiat hann kuad aunguan annan til, ok kuezst eigi mundu drepa hann, ef hann segði hit sanna til. Hann sagði ok bad sier liknar fyrir ohlydni ok 20 syndi honum hodduna. Ynguar bad hann eigi optar suo giora, ok sættuzt at þui. Sidan sigldu

1. til saknas i C och D. 2. „ok“ saknas framför þar i C och D. 5. Framför risa ett såsom felaktigt underprickat h. 6. gæddi þa ferdinni: greiddi þa ferdina C, greiddi þa ferdina D. 8. þa sem hann ma: nu með hana D. ok sier: enn leit C, ok leit D. 9. nemur: nam D. 10. kemur: kom D. hann saknas i C. 10—11. honum saknas i D. 13. „ok“ saknas framför braut i C och D. lagdi: let D. fótakistu: fatakistu C, fata kizu D. 14. Enn; E i margen. 15. sau; möjligen svaga spår av aksent över a. 17. hafði: hefði C, hefde D. þar farit: farid þar C. 18. kuezst: qvadz D. 18—19. ok kuezst—sanna til saknas i C (skrivaren har hoppat från til r. 18 till til r. 19). 19. mundu: munde D. til saknas i D. 20. fyrir ohlydni saknas i D.

þeir marga daga ok um morg hierut ok þar til, at
þeir sau annann sid ok lit a dyrum; ok af því
skildu þeir, at þeir fiarlægduzt sin hierut edur
laund. Einn aptann sau þeir langt fra sier, sem
5 halft tungl stædi a jordunni. Vm nottina epter
hiellt Ualldimar uord. Hann gengur a land a leit
þess stadar, er þeir haufdu sied. Hann kom at,
þar sem upphæd uard fyrir honum, su er gullz-
litur uar a; ok sa hann, huat því olli, þvíat þar
10 uar allt þakit ornum. Enn fyrir því at þeir suouo,
þa rietti hann spiotskepti sitt þar til, sem einn
gullhringr var, ok dro hann at sier. Þa uaknadi
einn yrmlingr ok uakti sa þegar adra hia sier,
unnz iakulus var uaktur. Þa skundar Valldimar
15 til skipa ok sagdi Ynguari hit sanna allt. Nu bad
Ynguar menn uid buazt orminum ok leggja skip-
unum til annarar hafnar vm þuera ana; ok suo
giora þeir. Sidan sea þeir hræðiligan dreka fliuga
þangat yfer ana. Marger fáluzt fyrir hræzlu saker.
20 Ok er iakulus kom yfer skip þat, sem prestar ij
styrdu, þa spio hann so eitri, at bædi tynduzt skip
ok menn. Sidan flo hann apptur yfer þuera ana
til sinna staudua. Sidan fer Ynguar marga daga
epter anni. Þa hofuzt upp borger ok storar bygd-

1. „ok“ framför um saknas i D. 1—4. ok þar til—
hierut edur laund saknas här i D; i stället har denna hand-
skrift efter ordet jordunni r. 5: þeir sau ok annan sid ok
lit a dijum, af því skyldu þeir ad þeir fiarlægduzt syn
lönd og heröð. 4. sem: sem ad C. 7. haufdu sied;
C inokjuter före sied ordet þetta, D ordet tungls mynd-
ena. 7—8. kom at, þar: for þangad D. 11. spiots-
kepti: spiotskapt D. 12. var: lá C, D. 15. allt: til D.
16. menn: menn syna D. orminum: ormunum C. 17.
annarar hafnar: annara hafna D. 19. Marger fáluzt: ok
fálust (fáluz D) þa marger C, D. 20. kom; D tillägger:
yfer ana. sem: er C, D. 21. eitri; förkortningstecknet
otydligt. 23. Sidan; S i margen.

er, ok þa sea þeir agæta borg. Hon uar gior af
huitum marmarasteinum. En er þeir nalguduzt
borgina, þa sau þeir micinn fiolda kuenna ok kall-
manna. Þeim þotti micils um uert fegurd þa, sem
þar uar, ok kuenna kurteisi, þvíat margar uoru 5
agætligar synum; þo bar ein af aullum bædi fyrir
búnadar saker ok fegurdar. Su hin uirduliga kona
teiknadi þeim Ynguari, at þeir sækti fund hennar.
Þa geck Ynguar af skipi ok a fund þeirrar hinnar
tiguligu konu. Hun spurdi, huerir þeir væri, edur 10
huert þeir giordizt. En Ynguar suarar augu,
þviat hann uilldi freista, ef hun kynni fleire tungr
at tala; ok suo reyndizt, at hon kunni at tala rom-
uersku, þyuersku, donsku ok girszsku ok margar 15
adrar, er gengu um austurueg. En er Ynguar
skildi hana þessar tungr mæla, þa sagdi hann
henni nafn sitt ok spurdi hana at nafni, ok huerr-
ar tignar hon uæri. „Eg heiti Silkisif,“ sagdi hun,
„ok em ek drottning þessa lanz ok rikis.“ Þa baud
hun Ynguari til borgar med sier ok ollu lidi hans. 20
Hann þa þat. En borgarmenn taca skip þeira med
51r aullum reida ok baru upp under borgina. | Ynguar
bio eina haull aullu lidi sinu ok lugti hana uann-
liga, þvíat fullt uar af blotskap allt umhuertis.

2. nalguduzt: nalgæduzt D. 5. þvíat: því D. 7. hin
saknas i D. 8. fund hennar: hennar fund D. 9. þeirar
saknas i C. 9—10. þeirar—konu: hennar D. 10. edur:
ok D. 12. þvíat: því D. 14. þyuersku: þysku C, þysku
D. donsku: ok dönsku C. Framför girszku ett felskrivet
þi, understruket av skrivaren såsom felaktigt. girszsku:
grisku C, D. 15. adrar: adrar tungur C. 16. þa saknas
i D. sagdi: seiger C. 19. ek saknas i D. 20. til
borgar: i borg D. 21. taca: tóku D. þeira: hans D.
23. aullu: med öllu D. 24. af: med C. allt umhuertis:
umhverflz allt D.

Ynguar bad þa uíð uarazt allt samneyti heidinna manna, ok ollum konum bannadi hann at koma j sina haull utan drottningu. Nockurer menn gafu litinn gaum at hans mali, ok liet hann þa drepa; 5 ok sidan treystizt engi at briota þat, er hann baud. Þann uetur var Ynguar þar j godu yferlæti, þuiat drottning sat huern dag a táli uíð hann ok hennar spekingar, ok sagdi huort þeira audru morg tidindi. Jafnan sagdi Ynguar henni af al- 10 mætti guds, ok liell henni uel j skap su trua. So unni hun micit Ynguari, at hun baud honum at eignazt allt rikit ok kongs nafn, ok sialfa sic gaf hun at lyktum j hans valld, ef hann uilldi þar stadfestazt. Enn hann kuezst fyst uilia rannsaka 15 leingd arinnar ok þiggia þann kost sidan. Þa er voradi, biozt Ynguar brutt, en bad drottningu heila sitia med sinu folki. Ynguar for þar til epter anni, at hann kemur at fossi myclum ok þraungum gliufrum. Þa uoru hafer hamrar, suo at þeir 20 drogu upp j festum skip sin. Sidan drogu þeir þau aptur a ana ok foru suo lengi, at þeir urdu uíð ecki uarir. En er a leid sumarit, sau þeir fiolda skipa roa j mót sier. Þau uoru aull kringlótt ok umhuerfiss árar fyrir bordum. Þeir laugdu suo 25 j mót, at Ynguar atti einskis kost nema bida j stád; þuiat suo foru skip þeira, sem fugl flygi. En

1. uíð saknas i C och D. 4. hans mali: måle hans D.
6. þar saknas i D. 9. henni: þeim C. 9-10. almætti
guds: gudz almætte D. 11. micit Ynguari: Ingware micit
C, Ingware micit D. baud; d av utrymmesskäl över raden.
baud honum: bad hann C. 13. at lyktum—valld: i hans
valld ad liktum D. 14. kuezst: qvadt C, qvadz D. 15.
Þa; Þ i margen. 16. heila: heima D. 19. Þa: þar C, D.
20. skip sin: skipenn D. 25. bida: ad bida D. 26. þeira:
þesse C, þesse D.

adr en þeir funduzt, reis einn maður up vr þessu lidi. Sa uar skryddr kongsskruda ok mællti marg- ar tungur. Ynguar þagdi við. Þa mællti hann 5 nockur ord a girdzsku. Ynguar skildi, at hann hiet Iulfur ok uar ur borginni Hieliöpolim. Ok er kongr uissi nafn Yngvars, ok huadan hann uar kominn, edur huert hann giordizt at fara, þa baud hann honum med sier til sinnar borgar uetur- langt. Ynguar liet sier eigi hæfa at dueliast ok 10 neitadi. Kongr skyldi hann þa til þaruistar þann uetur. Ynguar kuad suo uera skyldu. Þa foru þeir til med lid sitt til hafnar ok gengu a land ok til borg[ar]innar; ok er þeim uard aptur litit, 15 sav þeir, at borgarmenn baru skip þeira a herdum sier upp under borgina, þar er læsa mátti. Þar sau þeir um aull stræti micinn blotskap. Ynguar bad sina menn uera bænækna ok trúfasta. Eina haull gaf Iulfur þeim, ok þann uetur geymdi Ynguar suo sina menn, at engi spilltizt af kuenna 20 uidskiptum edur audrum heidnum domi. En þa er þeir foru naudsynia sinna, gengu þeir aluopn- ader ok læstu haullina a medan. Engi maður skyldi þar inn koma nema kongr. Hann sat huern dag a tali uíð Ynguar, ok sagdi huor þeira

1. Framför reis ett felsekrivet li, överstruket av skrivaren.
2. skryddr: kläddur C, D. 3. Ynguar: enn Ingvar C. 4.
girdzsku: grisku C, D. Ynguar skildi: ok skilde Ingvar C.
5. Hieliöpolim: Hieriopolim D. 8. med sier; D tillägger:
at fara. 8-9. ueturlangt: vetrar- C, D. 9. dueliast; C
tillägger: þar. 9-10. ok neitadi saknas i D. 10. hann
þa til þaruistar: hann til þarvistar þa C. 12. til saknas
efter þeir i C och D. „ok“ saknas i C och D. 13. „ok“
framför til saknas i D. uard: var D. aptur litit: litit
aptur D. 14. at saknas i D. þeira: sitt C, D. 17.
sina menn: menn syna D. 22. C tillägger so framför Engi.
24. þeira saknas i D.

audrum morg tidindi vr sinu landi, ny edur forn.
 Ynguar spurdi, ef hann uissi, huadan â su fielli;
 enn Julfur kuezst þat uita með sannleik, at hon
 fiell ur uppsprettu þeiri, „er uær kaullum Lindi-
 5 bellti. Þadan fellr ok aunnr til Raudahafs, ok er
 þar micill suelgr, sa er Gafi er kalladr. A milli
 siofar ok árinna er nes þat, er Siggeum heitir.
 Ain fellr skamt, adr hon fellr af biargi j Rauda-
 haf, ok kaullum uer þar enda heims. Enn i þessi
 10 ainni, er þu hefer farit epter, liggia uti illgiorda
 menn a storum skipum ok hafa aull skipin hulin
 reyri, suo at menn hyggia þat eyiar, ok hafa allz-
 konar uopn ok skotelld, ok meir eyda þeir monn-
 um með elldi en uopnum.“ Enn borgarmonnum
 15 þotti kongr sinn enskis gâ þess, er þeir þurftu,
 fyrir Ynguari, ok heitduzt at reka hann af rik-
 inu, en taca sier annann kong. Ok er Ynguar
 heyrdi þetta, bad hann kong giora uillia lyds sins.
 Hann giordi suo. Kongr bad Ynguar, at hann
 20 ueitti honum lid at beriazt uid brodr sinn. Hann
 uar þeira mattkare ok veitti micinn oiafnad brod-
 ur sinum. Ynguar hiet lidueizlu, er hann færi
 aptur.

[A]t lidnum uetri helldr Ynguar lidi sinu
 25 aullu heilu ur riki Iulfs; ok er þeir hofdu farit vm

1. edur: ok D. 2. spurdi: spyr D. 3. kuezst: qvadst
 C, qvadz D. sannleik: sannleika D. 4. fiell: fielle C,
 felle D. 5. „ok“ framför aunnr saknas i D. 6. þar: þad
 D. Gafi: Gape C, D. 7. þat: eitt C. Siggeum: Sygen
 D. 9. þar: þad C, D. i (urspr. uteglömt) tillagt över raden.
 10. uti: marger C, D. 13. „ok“ framför skotelld saknas i C,
 þeir saknas i D. 14. Enn; E i margen; ordet saknas i C.
 15. þess—þurftu saknas i D. 16. heitduzt; heitduzt vid
 C, heitduzt vit D. 20—21. Hann uar; C och D tillägga þvi
 före Hann. 22. Ynguar hiet: ok hiet Ingvar honum C, ok
 het Ingvar honum D. 24. [A]t; tom plats för initialen.

stund, kuomu þeir at fossi einum myclum. Af
 honum stod stormur so micill, at þeir [urdu] at
 landi at leggja. En er þeir kuomu at landi, sau
 þeir spor ogurligs risa; þat uar atta feta langt.
 Þar uoru so hafer hamrar, at þeir mattu eigi j 5
 51v festum uppdraga skipinn. Þeir laugdu fram með
 biorgunum skipum sinum, þar sem af sueif anni
 ok strauminum. Uar þar hlid litit a biorgunum,
 ok gengu þeir [þar] a land, ok uar þar slettent ok
 blautlent. Ynguar bad þa fella uid ok giora grap- 10
 töl, ok suo giordu þeir; tocu [si]dan at grafa, enn
 mælltu dypt ok breidd dikissinn þadan fra, er ain
 skyllði a hlaupa. At þessu uoru þei[r] suo, at
 at manudum skipti, adr þeir mattu þar skipum
 fara. Ok er þeir hofdu lengi farit, sa þeir hus 15
 eitt ok h[ræ]diligan risa hia suo illiligan, at þeir
 hugdv, at fiandinn væri. Þeir urdu miog hrædder
 ok badu Gud sier myskunnar. Þa bad Ynguar
 Hialmuiga syngia salma Gudi til dyrdar, þuiat
 hann uar klerkr godr, ok hietu sex dægra fustu 20
 með bænahalldi. Sidan geck risinn burt fra hus-
 inu annann ueg með anni. Enn er hann uar
 burtu, þa gengu þeir til husins ok sau þar ram-
 ligt uirki. Ok er þeir gengu j husit, sau þeir, at

1. stund: hrijd C, D. kuomu: koma D. 2. [urdu]
 överhoppat av avskrivaren; ordet finns i C och D. 5. j sak-
 nas i D. 7. biorgunum: biorgum D. 7—8. anni ok
 strauminum: äinn or strauminum C; äenn i strömenum D.
 9. [þar] saknas i D. „ok“ framför uar saknas i C och D.
 slettent: þettlent D. 11—13. enn mælltu—a hlaupa saknas
 i C och D. 12. dikissinn skrivfel för dikissins. 15. lengi: ei
 leinge D. 15—16. hus eitt: eitt micit Hus D. 17. at fiand-
 inn væri: þad fiandann vera C, þad fiandann vera D. miog
 saknas i D. 20. dægra: daga C, D. 22. Enn; E i margen.
 23. burtu: j burt geinginn C, i burtu geingenn D. þa saknas
 i C och D. gengu: foru D.

einn stolpi hieilt þui upp; hann uar smidadr ur leiri. Sidan tocu þeir at hoggua stolpann vm-huerfis allt uid jordina, þar til at husit skalf, þegar þeir hristu. Ynguar bad þa taca stora steina ok bera til hussins. Þeir giordu suo. En e[r] appnadi, bad Ynguar þa ganga j uirkit ok fela sic j reyr. Ok er a leid kuelldit, sau þeir risann koma, [ok] hafdi marga menn under bellti sier festa. Hann byrgdi vannliga uirkit ok suo husit; sidan matadizt hann. En er stund leid, for-uitnuduzt þeir, huat hann hafdzit at, ok heyrdur til hans hryt micinn. Þa bad Ynguar þa j burt taca steina þa, sem þeir hofdu þangat borit, ok baurdu stolpann, so at ofan fiell husit. Risinn brauzt um fast, suo at undan komzt annar fotur hans. Þa geck Ynguar til ok hans forunautar ok hiuggu af risanum fotinn med boloxum, þuiat hann uar suo hardr sem tre; ok er þui uar lokit, skildu þeir, at [hann] uar daudr. Þeir drogu fótinn til skips ok solltudu j huitasallti. Þeir foru nu þar til, at anni skytur j sundr, ok sea þeir v eyiar hrærazt ok fara a mót þeim. Ynguar bad menn sina uidbuazt. Hann liet taca elld med uigdu ellzuirki. Bratt kom at þeim ein eyin ok ueitti þeim harda griot- hrid; enn þeir hlifdu sier ok skutu j móti. En er

2. leiri: leirr D. at: til ad C, til ad D. 3. allt uid jordina, þar til: vid Jördina allt þar til C, vit Jördena, allt þar til D. 5. D tillägger enn framför Þeir giordu. 5—6. en e[r]: þegar D. 7. reyr: reyre D. 12. Ynguar þa genom rättelse av avskrivaren själv från þa Ynguar; þa saknas i C och D. 13. steina: steinana D. sem: er D. 14. Risian; R i margen. 17. risanum: honum D. þuiat: þvi C, D. 20. solltudu; D tillägger: hann. huitasallti: hueijtesallte C. 22. menn sina: syna menn D. 23. uigdu: niju C. 25. En er: ok er D.

vikingar fundu, at fast uar fyrir, þa tocu þeir at blasa smidbelgium at ofni þeim, sem elldr uar j, ok uard af þui micill gnyr. Þar stod ok ein eirtrumba, ok ur henni flo ell[dur] micill a eitt skip-it, ok brann þat a litilli stundu, suo at allt uard at faulska. En er Ynguar sa þetta, harmadi hann skada sinn ok bad færa sier tundr med uigdum elldi. Sidan bendi hann upp boga sinn ok lagdi or a streing ok liet koma a auruaroddinn tundrit med uigdum elldi. En su ör flo af boganum med elldinn j trumbuna, þa er stod ur ofninum; ok snyzt eldrinn a sialfa heidingia, ok bran a litlu augbragdi eyi[n med au]llu saman monnum ok skipum. Ok eru adrar eyiarnar at komnar. Enn þegar Ynguar heyrer smidbelgiablásturinn, skaut hann uigdum elldi ok eyddi suo þui diofulsfolki med Guds fulltingi, at þat vard at aungu utan faulska. Litlu sidar kom Ynguar til þeirar upp-strettu, er ain fiell af. Þar sau þeir dreka þann, at slikann hofdu þeir eigi fyrr sied fyrir uaxtar saker, ok micit gull liggia under honum. Þeir lendv þar skamt jfra ok gengu aller a land upp ok kuomu þar at, sem drekin uar uanur at skrida

1—2. at blasa: til ad blása C. 2. smidbelgium: sund-(l) D. 3. þui: þeim D. 3—4. ein eirtrumba: Eijrtrumba ein C. 4. „ok“ saknas framför ur i D. 5. suo at: so C. 6—7. sa þetta—skada sinn: sa skada sinn harmade hann D. 8. „ok“ framför lagdi saknas i C. 9. tundrit: tundur D. 10. En: sva C. 11. j trumbuna; C tillägger „ok“ framför j. 13. augbragdi: auga- C, aga- D. 13—14. eyi[n]—skipum: allt saman menn ok skip C; Eyenn ok allt saman skipit D. 14. eru; C och D tillägga: nu. 15. smid-: sund-(l) D. 16. hann; C och D tillägga: á þa. 18. kom: komst C. 18—19. til—uppstrettu (skrifvel för -sprettu): þar ad uppsprettunne C, þar ad uppsprettunne D. 20. eigi fyrr: alldrei D. 22. skamt saknas i D. upp saknas i D.

tíl uazs. [Su gata] uar hardla breid. Þá bad Ynguar, at þeir sædi sallti epter gautunni ok draga þangat risafotinn, ok kuezst þat ættla, at þar mundi drekinna at duellazt um hrid. Þeir uoru
 5 hliodlater ok leitudu sier hælís. En er su tid uar komin, at drekinna uar uanur at skrida til uazs, ok er hann kom a gotuna, sa hann, at sallt uar a gotunni fyrir honum, ok toc hann at sleikia; ok er hann kom þar, sem risafoturinn la, sualg hann
 10 hann þegar. Hann uar nu lengr a ueginum, enn hann atti uanda til, þuiat þrysuar huarf hann aftur at drecka, þa hann uar midleidis. Enn Ynguar ok foruneyti hans foru til bælis drekans ok sau þar micit gull ok so heitt sem nyrunnit j afli.
 15 Sidan hiuggu þeir af staupinu með bolauxum, ok uar þat of þar, er þeir fengu þar. Þa sau þeir, at drekinna nalgadizt. Sneru þeir a burt með micit fie ok fálu þat. Þar uar reyri uaxit. Ynguar bad | 52r þa ecki foruitnast vm drekan. Þeir giordu, sem
 20 hann baud, utan faer menn stodu ok sau, at drekinna vard jlla uid skada sinn. Hann reistizt a spordinn ok liet, sem þa madur blistrar, ok sner-

1. uazs: vatns C, D. 2. sædi: sáde C, sáe D. epter gautunni: á gótuna D. draga: drage D. 3. kuezst: qvæst C, qvæz D. 4. D tillägger nu efter uoru. 5—6. uar komin: kom D. 6. uazs: vatns C, D. „ok“ saknas i D. 7—8. a gotunni fyrir honum: á sád D. 9. þar: þar ad D. 10. þegar saknas i C och D. Hann; H i margen. 11. uanda: vana C, vana D. 12. midleidis; D tillägger: komin. 13. foruneyti: forunatar D. 14. „ok“ framför so saknas i D. j: af D. 16. of: ofur C, D. 17. nalgadizt: nælgædz D. a burt; D tillägger: með flyte. 18. Þar uar: þar sem var D. 19. Efter drekan ett utskrapat ord, tydligen felskrivet. 20. sau: sáu á C.

izt j hring a gullinu. Þeir sogdu sligt, er þeir sau, ok fiellu sidan dauder nidr.

[E]pter þenna atburd foru þeir Ynguar a burt ok kaunnudu nes þat, er þeir uoru uid komner. Þeir fundu þar einn kastala ok sau þar j standa 5 micla haull; ok er þeir kuomu j haullina, sau þeir hana vel innan buna ok fundu þar micinn fiarhlut ok margar gersimar. Þa spurdi Ynguar, ef nockr uildi þar epter uera um nottina ok vita, huerra tidinda hann kynni uis at uerda. Söti kuezst 10 þat eigi spara. En er apnadi, for Ynguar með lid sitt til skipa, enn Söti fal sik einhuerstadar. En er sýd uar ordit, syndizt honum diofullinn mannz asionu ok mællti: „Siggeus hiet madur styrkr ok mattugur. Hann atti þriar dætur. Þeim 15 gaf hann micit gull. En er hann dö, uar hann þar grafinn, sem nu sau þier drekan. Epter hann daudan fyrirmunde hin ellzta sinum systrum gullz ok gersima. Hun spillti ser sialf. Hennar dæmi hafði aunnr systerin. Hin þridia lifði 20 þeira lengzt ok toc arf epter fodr sinn ok forrædi þessa stadar, eigi at eins medan hun lifði. Hon gaf nafn nesinu ok kalladi Siggeum. Hun skipar hueria nôt hollina með fiolda diofla, ok em ek einn

1. C tillägger nu efter sogdu. sau; möjligen svaga spår av akcent över a. 3. [E]pter; tom plats för initialen. þenna atburd: þetta C. 7. þar: þar j C. 9. vita i margen með invisningstecken. 10. kuezst: qvæst C, qvæz D. 11—12. með—skipa: j burt til skipa með lid sitt C. 13. diofullinn: diofullinn koma j C, diöfullen koma i D. 15—16. Þeim gaf hann: ok gaf hann þeim D. 17. Epter: enn efter C. 18. ellzta; D tillägger: systerenn. 18—19. sinum systrum: systrum synum D. 20. C tillägger „ok“ framför aunnr.

af þeim, sendur at segia þær tíðindi. En drekar
 atú hræ kongs ok dætra hans, enn sumer menn
 ætla, at þau se at drekum ordin. Þat skaltu uita,
 Söti, ok segia kongi ydrum Ynguari, at Haralldr
 5 Suiakongr for fyrir longu þessa leidd, ok forst
 hann j Raudahafs suelg med sinu foruneyti, ok
 er hann nu kominn hier til forráða; ok til uitnis
 [sa]lugu minnar er hier uardueitt merki hans j
 haullinni, ok skal Ynguar þat med sier hafa ok
 10 senda þat til Su[il]þjodar, til þess at þær gangi
 eigi dulder, huat af kongi þæra er ordit. Þat
 skaltu ok segia Ynguar, at hann mun j þessi
 deya med myclum hluta lids sins. En þu, Söti,
 ert ranglatur ok trvlaus, ok þu skaltu med oss
 15 epter dueliast; enn Ynguar mun hialpazt af tru
 þæri, er hann hefer til Guds.“ Þa þagnadi diof-
 ullinn, er hann hafði þetta mæltt. Alla nattina
 uar þar þys micill ok kall. En er mornadi, kom
 Ynguar þar, ok sagði Söti honum þat, er hann
 20 [hafði] sied ok heyrð. Ok er Söti hafði lokit sinni
 frasogn, at þeim ollum aseandum fiell hann daudr
 nidr. Nu tecur Ynguar merkit, er stod j hollinni,
 ok fer til skipa sinna sidan med lidi sinu. Snur
 hann nu aptur staufrum ok gaf nafn þeim hinum
 25 micla forsi ok kalladi Belgsöta. Þa giorduzt eingi tíð-

1. at segia: til þess ad seigia C. 5. leidd: ferd D.
 11. dulder; D tillægger: ad. 12. mun: mune C. j þessi:
 j þessare (þessare D) ferd C, D. 14. ok trvlaus saknas i
 D. 18. kall: köll D. En; E i margen, næstan alldeles
 utplånat. 19. honum saknas i D. 20. [hafði] överhoppat;
 ordet finns i C och D. Söti: hann D. 21. þeim ollum:
 ollum þeim C. 23. lidi sinu: sijnú lide C. 24—25. nafn—
 forsi: hinum micla foze nafn D.

indi, adr enn þær kuomu j ríki Hromundar kongs,
 er Iulfur hiet audru nafni. Ok er þær sigla at
 borgi j annat sinn Hieliopolim, þa lagði Iulfur
 kongur j mot þeim fiolda skipa, ok bat Ynguar þa
 lægia seglin, „þuiat nu skaltu ueita mier lid j móti 5
 Biolfi, brodr minum, er Saulmundur er kalladr
 audru nafni; þuiat hann sialfur ok syner hans
 atta uilia ræna mic ríkinu“. Þa for Ynguar til
 borgarinnar, ok biugguzt til bardaga. Ynguar liet
 reisa stór hioi ok aull sett utan med huossum tindum 10
 ok broddum; þar med liet hann sla herspora. Nu
 safna kongar bader lidi ok koma til þess stadar,
 er þær hofðu akuedit sin a millum; ok er Yngu-
 ar hafði um buizt, uar Biolfi sinni fiolmennari.
 Iulfur kongr fylgti lidi sinu j móti brodr sinum. 15
 En er huorutueggiu uoru buner, æptu þær heröp.
 Þær Ynguar hleyptu a þa hioiunum med aullum
 herbunadi, ok uard af þu micit mannsPELL, ok
 raufzt fylkingin. Þa kom Ynguar þeim j opna
 skioioldu ok drap [al]la sonu Biolfis kongs, enn hann 20
 sialfur flyði undan. Iulfur kongur sötti epter fast
 ok rak flottann, enn Ynguar bad sina menn epter
 dueliast ok fara eigi suo langt fra skipum sinum,
 „at ouiner [uorer] megi þeim na. Helldr tacit hier

1. adr enn: þar til D. 2—3. sigla—Hieliopolim: sigldu
 i annat sinn ad Borgine Hieriopolim D. 3. borgi: borg-
 inne C. 4. fiolda skipa: a morgum skipum D. bat
 Ynguar þa: þa bad Iulfur D. 5. þuiat: þvi D. 7—8.
 hann—atta: hans syner viii ok sialfur hann D. 10—11.
 huossum—broddum: störum tindum ok hvözum broddum D.
 13—14. Ynguar: Iulfur D. 14. um: nu D. sinni: sijnú
 C, synu D. 15. lidi sinu: lide C, lidenó D. 18. „ok“
 framför uard saknas i C och D. 19. þeim saknas i C. 20.
 Biolfis: Biölfa C.

fiarhlut micinn af ouinum uorum, þeim uær hof-
um hier [dre]pit! Par tocu þeir margskonar ger-
simar ok micinn fiarhlut ok baru til skipa. Þa
kom Julfur | með herinn ok fyker lidi sinu ok 52r
5 lystur upp herôpi, enn Ynguari kom þetta a ouart
ok lætur hefiazt undan. Þa liet hann kasta her-
sporum fyrir fætur þeim. Þat kunnu þeir eigi at
uarazt ok hlupu þar a, ok er þeir kendu huassleik
broddanna, hugduzt þeir ordner fyrir flokyngi. En
10 Ynguar uar epter uid herbuder, ok kioru þar ôf
gersima. Þa sau þeir micinn kuenna flock ganga
til herbudanna, ok tocu at leika fagurt. Ynguar
bad þa suo uarazt konurnar sem hina uersta eit-
urorma. En er apna toc ok herinn biozt til suefns
15 at fara, geck ku[enn]folkit j herbuder til þeira,
enn su, er tignuzt uar, skipadi sier reckiu hia
Ynguari. Þa reiddizt hann [ok toc] tygilknif ok
lagdi til hennar j kuennskaupin. En er lidit sa
hans tiltekiur, tocu þeir at reka fra sier þessar
20 ouendiskonur, ok þo uoru nockurer þeir, at ei stod-
uzt þeira blidlæti af diofuligri flokyngi ok lagu hia
þeim. En er Ynguar heyrði þetta, þa snerizt fagn-
adur silfurs ok gleði uýns j micinn harm, þuiat
um morguninn lagu átian menn dauder, þa er þeir

1. fiarhlut micinn: micenn fiarhlut D. þeim: þeim
er C, D. 4. fyker (sic!): filkte C, filker D. 5. enn sak-
nas i D. a saknas i C. 6. lætur: let D. liet:
lætur D. 10. herbuder: herbudernar C. kioru; C til-
lægger: þeir. þar saknas i D. 10—11. ôf gersima: af
gierseme(!) C, af gerseme(!) D. 12. tocu: taca C. 13.
suo saknas i D. konurnar: konur D. uersta (sic!):
vestu C, mezu D. 15. herbuder: herbudirnar C. 16.
tignuzt uar; C tillægger: af þeim. hia: með D. 17.
hann; C tillægger: miog. „ok“ framför toc saknas i C
och D. tygilknif; D tillægger: sinn. 20. ok: enn D.
21. diofuligri: diôfullegu D. 22. En: Nu D.

kaunnudu lid sitt. Sidan bad Ynguar jarda þa,
sem dauder uoru.

[E]N epter þetta byzt Ynguar af skyndingu j
burt með aullu lidi sinu, ok snua nu aleidis ok
fara nu daga ok nætur, suo sem þeir mega uid 5
komazt. En so tecur sôtt at uaxa j lidi þeira, at
do allt hit bezta folk þeira, ok meiri hlutur uar
fallinn enn lifdi. Ynguar toc ok sôttina, ok voru
þeir þa komner j riki Silkisiflar. Hann heimti þa
til sin lid sitt ok bad þa jarda þa, sem dauder 10
uoru. Þa kalladi hann til sin Gardaketil ok adra
uini sina ok sagdi: „eg hefi sôtt tecit, ok get ek,
at hun leidi mic til bana, ok hefi ek þa þann stad,
sem eg hefi til unnit. Enn með Guds myskunn
uænter ek, at Guds son ueiti mier sitt fyrirheit, 15
þuiat af aullu hiarta fel eg mic Gudi a hendi a
hueriu dægri, sâl mina ok likama; ok eg gætta suo

1. lid sitt saknas i C. 2. jarda: ad jarda C, D. 3.
[E]N; tom plats för initialen; ordet saknas i C. 3—4. af
skyndingu j burt: i burt af skindingu D. 4. nu aleidis:
i burt D. 5. nu framför daga saknas i C. Framför daga
ett felskrivet, av skrivaren överstruket aleidis. suo saknas
i C och D. 6. lidi þeira: lideni D. 7. do: deijr C, D.
8. Med ordet Ynguar börjar handskriften B. toc ok saknas
i B (ordföljden har här varit en annan). sôttina: sôtt B.
8—9. voru—komner: uar þa komin B. 9. Silkisiflar: Silke-
sifar C, D. þa(2) saknas i B. 10. bad þa jarda: bad at iarda
B, bad jarda C. sem: er B. 11. Þa kalladi: siþan heimti B.
Efter hann ett felskrivet, underprickat þa. 12. sagdi: seger suo
B. eg hefi: Nu hefi ek B. ek saknas i D. 12—13. ok get
—stad: ok mun sia sôtt mik til bana leida ok þann stad
hafa B. 14. sem: er D. 14—15. Enn með—fyrirheit:
med Guds iniskun þat er sonr Guds veitti mer fyrirheit sit B.
16. Gudi: almatkum Gudi B. a hendi: a hendur C,
D. eg gætta suo: get sua B; so giætta eg C.

þessa lyds, sem ek kunna bezt. Enn þat uil ek, at þier uitit, at af rettum Guds domi eru uær lostner þessi drepsoðt, ok allra mest er sea drepsoðt ok flokyngi til min gior, þuiat þegar sem ek
 5 em daudr, þa mun huerfa af sottin. Enn þess uil ek bidia ydr ok allra hellzt þic, Ketill, at þier færir likama minn til Suipiodar ok latir jarda at kirkium. Enn fjarhlut minum, þeim er ek hefi hier j gulli ok silfri ok dyrligum klædum, þui uil ek skipta
 10 lata j iij stadi. Einn þridiung gef ec kirkium ok kennemonnum, annann gef ec fataekum monnum; hinn þridia skal hafa fader minn ok sonur minn. Berir Silkisif drottningu kuediu mina! Enn fyrir allra hluta saker uil ek bidia, at þier seit sam-
 15 pycker. En ef ydr skilir a, hueria stefnu hafa skal, þa latir Gardaketil råda, þuiat hann er yduar minnigastur.“ Sidan bad hann þa uel lifa ok flinnast a fegins degi. Hann mælltist marga uega uel

1. lyds—bezt: lids at þat (resten nu olásligt) B. 2. rettum; möglichen spår av akcent över e. Guds saknas i D. af rettum Guds domi: eigi af krapti Guds B. 8. þessi: m[ed] þessi B. mest: hellz D. sea: su C, D. 3—4. sea—flokyngi: þessi flokyngi B. 4. þegar saknas i C och D. sem: er B. 5. em daudr: andumz B. huerfa af sottin: af huerfa sotin B, sötten hverfa af D. 5—6. uil ek bidia: bid ek B. 6. Ketill: Gardaketill D. 8. er saknas i D. 8—9. gulli—þui: gulli eda silfri uapnum ok klædum dyrligum B. 10. stadi: parta D. þridiung: hlut B. kirkium: helgum kirkium B, kirkju D. 11. kennemonnum: kenneimanne D. gef ec saknas i B och D. 12. B tillägger en före hinn. hafa fader minn: fader minn hafa D. 14. allra hluta saker: alla hluti fram B. bidia; D tillägger: ydur. 14—15. samþycker: samlioder D. 15. En: ok B, D. ydr: yckur D. hafa skal: þer uilit hafa B. 16. þuiat: þvi C, D. 17. minnigastur: uiltraster? B. 18. degi: dægre C. 18—29. 1. Hann mælltist—fyrir saknas i B.

fyrir ok lifdi sidan fa daga. Þeir bua uannliga um likam hans ok laugdu j kistu ok sneru sidan aleidis um ferd sina ok lendu uid borgina Citopolim. En er drottningin kendi skip þeira, geck hon j moti þeim med myclum soma. Ok er hon sa þa a land ganga, 5
 ogladdizt hun, ok syndizt henni sem micit mundi at ordit, ok þann matti hon eigi sea, henni uar meira at en um alla adra. Hon spurdi þa tidinda ok inniliga fra atburdum um lyflát Yngvars, ok huar þeir lietu likama hans. Þeir kuoduzt hann 10
 j iord grafit hafa. Hon sagdi þa liuga ok kuezst mundu lata drepa þa, ef þeir segdi eigi hit sanna til. Þa sogdu þeir henni, hueria meðferd at Yngvar baud þeim at hafa med sinn likama ok fjarhlut.

1. fa daga: eigi eitt dægr B. 2. likam: lik B. „ok“ framför laugdu och framför sneru saknas i C. laugdu: leggja B, leggja þad D. 2—3. ok sneru—sina: Sipa snua þeir ferd sinn aleidis B. um ferd sina: ferd sinne C, ferd sinne D. 3. lendu: lenda B. 5. soma: sœmd B. 6. B tillägger þa framför ogladdizt. ogladdizt—henni sem: gladdiz hon lytliga, af því henne syndiz D. 6—7. sem—ordit: mikill þurdr a hafa ordit lidinu B. 7. ok þann—sea: j þann máta, ad hun þötttest ej siá þann, er C, i þann máta, hon þöttiz eckj siá þann er D. 7—8. henni uar—adra: er henni þötti meiri sultir at enn at ollum ædrum B, henne var meir vm enn alla adra C, henne var meira umhugad enn alla adra D. 8. Hon spurdi þa: þa spurdi hon B. 9. ok inniliga: jnnelega ok hellst C. atburdum: þeim atburdum D. fra—Yngvars: fra atburdum þeira Yngvars B. lyflát: lát D. 10. likama: lik B. 10—11. hann—hafa: hafa grafit lik hans i iord B. 11. sagdi: suarar ok kuad B. kuezst: qvadst C, qvadz D, lezt B. 12. mundu: munde C, munde D. lata saknas i B. drepa þa; B tillägger: eda meida. 13. til saknas i B. sogdu þeir: sagdi Ketill B. hueria: kynia(?) B. 13—14. at Yngvar—likama: hon bad þeim at hafa til sin likama hans (sic!) B. 14. at framför hafa saknas i C. med: um D. fjarhlut: fjarhulti(?) B.

Sidan fengu þeir henni likama Yngvars. Hon liet bera hann til borgarinnar með [myc]lum soma ok með dyrdligum smyrslum til graptar bua. Þá bad drottning þá fara j Guds frid ok Y[n]guars. „Er 5 sa minn Gud, sem yduar er. Bidit heila frændr Yngvars, er þier komit til Suipiodar, ok bidit nockurn þeira hinngat koma með kennimonnum ok kristna þenna lyd, ok þá skal hier kirkiu giora, þá er Ynguar skal huila at.“ Enn þá er Ynguar 10 andadizt, uar lidit fra burd Jhesu Christi mxl ok einn uetur. Þá uar hann halfþritugr, er hann do. | Þat uar niu uetrum efter fall Olafs kongs 53r hins helga Harallz sonar. Þeir Ketill biugguzt a burt ok badu drottningv vel lifa. Sneru nu aleidizs 15 ok hofdu xij skip. Ok er þeir hofdu farit um hrid, skildi þá a um ueginn, ok skilduzt þeir, með þui at engi uilldi epter audrum fara. Enn Ketill

1. C tillägger enn före Hon liet. 1—2. Hon liet—soma: hon let hann með mikilli sēmd bera til borgarinnar B. 2. borgarinnar: borgar D. 3. dyrdligum: dyrum B. graptar: grafrar C, greptrunar D. 4. drottning: Silkisif B. Guds—Y[n]guars: fridi guds Yngvars B. 4—5. Er sa: ok sa er B, ok er sá C, D. 5. sem yduar er: sagdi hon B. 6. til Suipiodar: i Suidiod B. 7. hinngat: hier B. 8. þá framför skal saknas i B. 9. þá er: er C, D. huila at: at huila B. Enn saknas i B. 10. burd: hingadburd B, hijngadburdi C. Jhesu Christi: kristz at alþydu tali B. 10—11. mxl—uetur: MXLI vetur C, D; M uetra ok xl uetra B. 11—12. Þá uar—do: þá hafði Ynguar lifað xxx uetra B. 12. Þat uar: En þat uar B. niu: xi B. 13. hins saknas i C. 13—15. Þeir—hofdu: Þá er Ketill ok þeir uoru a burt buner ok sneru á leid, þá höfdu þeir B. 16. B tillägger þá framför skildi. ueginn: stefnuna B. skilduzt þeir: skildu þeir ad D. með saknas i B och D. 17—31, 1. epter—hafði: til annars uēgia. Hafði Ketill B.

hafði retta stefnu ok kom j Garda, enn Ualldimar kom einskipa út j Miclagard. Þá uitum uær eigi uist at segia, huar aunnur skip hafa nidur komet, þuiat menn hygja flest farizt hafa; ok kunnu uer ecki at segia af Ynguari fleira. Enn þó uitum 5 uer, at morg störuirki hefer hann giort j þessi ferd, þau at froder menn munu micit hafa fra sagt. Ketill, er uer saugdum fra, uar um ueturinn j Gardariki ok for epter um sumarit j Suipiod ok sagdi þau tidindi, sem giorzt hofdu j þeira ferd, 10 ok færði þangat fiarhlut Yngvars syni hans, er Sueinn hiet, ok bar honum kuedu drottningar ok ordsending. Sueinn uar a ungum alldri ok uar micill uexti. Hann uar sterkr maður ok hinn likazti fodur sinum. Hann reizt j hernat ok uilldi 15 reyna sic fyst; og er nockurer uetur uoru lidner,

1. Garda: Gardaríke C, Gardaríke D. enn saknas i C. Ualldimar: Valdamar B. 2. Þá: enn þá C. uitum: munum C, D. 3. uist: greiniliga B. aunnur skip: hin önnur skipinn (skipenn D) C, D; fleiri skip B. hafa nidur komet: nidur komu C, hafa stadar numit B. 4. ok: Nu B. 5. ecki—fleira: eigi fleira fra Ynguari at segia B. Enn saknas i B. 6. uer; förkortningstecknet otydligt, möjl. interl. æ: uær. 7. þau at: er C, D, þæ er B. froder—sagt: nockurer frodir menn hafa fra sagt ok [i] mini lagt B. 8. uer saugdum fra: fyrr sogdu uer fra B. 10. sem: er B, C, D. þeira: þessare D. 11. fiarhlut—hans: fiarhlut mikinn syni Yngvars B. 12. kuedu (sic!): kuediu B, qvediu C, D. 13. ordsending: sua ordsending hennar B. Sueinn; S i margen. 13—14. uar micill: uar þó mikil B; uar saknas i C och D. 14. sterkr: stirkur C. Hann—maður: ok in sterkasti B. maður: miög D. 15. sinum; B tillägger: Ynguari a maga (skrifvel för marga) vega. reizt: reijste C, reize D, lagdiz (nästan oläsl.) B. 16. reyna sic: sua freista sinn B. uoru lidner: lidu B.

kom hann með myglu lidi j Garda austur ok sat þar um ueturinn.

[E]N er sagt, at þann uetur geck Sueinn j þann skôla, at hann nam margar tungur at tala, þær er menn uissu um austurueg ganga. Sidan bio hann xxx skipa ok kuezst hallda uilia þui lidi a fund drottningar. Hann hafdi með ser marga kennimenn. Uar þeira æztur biskup sa, er Rodgeir hiet. Biskup uigdi þrysuar hluti ok hlut-
10 adi þrysuar, ok hlutadizt suo til j huert sinn, at Gud uilldi, at hann færi. Biskup kuezst þa feginn fara uilia. Nu byriar Sueinn ferd sina ur Gardariki. En er þeir hofdu farit ij daga epter anni, kuomu heidingiar a þa ouara með niutigi skipa; þat
15 kalla nordmenn galeidar. Heidingiar buazt þegar til bardaga ok suo huorertueggiu; enn huoriger skildu, huat adrer saugdu. Enn a medan þeir her-

1. kom—lidi: byst hann með miklu lidi ok ferr B. sat: sitr B. 2. um ueturinn: uetrin. Þar er j ferd með honum Gardaketill ok skal leid segia B. 3. [E]N (tom plats för initialen): Sva C, Svo D. 3—5. [E]N—þær: Sueinn uar iij uetr j gardum ok nam þar allar tungur at mæla B. 3. þann uetur: vm weturinn C, um veturenn D. 4. at(1): er C. 5. er: ad D. um austurueg: i æstruegi B. 6. kuezst: qvadz D, lezt B. hallda uilia: vilia hallda D. 7. drottningar; C tillägger: Silkisifar. Hann hafdi: ok hafdi hann B. með ser saknas i D. 8. Uar: ok uar B. 8—9. biskup—hiet: så er Rodgeir het, ok var sa biskup D. 9. Rodgeir: roddgerus B. 9—10. hlutadi—sinn: hlutadi hann þrim sinnum ok hlauz suo hueriu sinni B. 11. at efter uilldi saknas i C och D. 11—12. Biskup—uilia saknas i B. 11. kuezst: qvadz C, qvadz D. 12. fara uilia: vilia fara D. Nu: þa B. 13. En: ok D. ij: iij D. epter anni saknas i B. 14. kuomu—skipa: þa kom(!) ð þa ouara lxxx skipa B. 15. galeidar: galeidur B, galeijdur C, galeidur D. Heidingiar buazt þegar: ok heidingiar bioguz B. 16. enn: þuiat B. 17. saugdu: mæltu B. Enn a medan: ok medan er B.

klædduzt, skaut Sueinn sinu mali til Guds ok liet hluta, huort Guds uili se, at þeir berizt edur flyi uid so micit ofurefli. Enn hluturinn baud þeim at beriaz, ok hiet Sueinn at leggja nidur hernat, ef Gud gæfi honum þa sigur. Epter þetta tocu þeir at beriaz, 5 ok drapu þeir Sueinn suo heidingia, sem þeir uilldu, ok at lyktum flydu heidingiar undan a xx skipum. Enn allt annat uar drepit, ok feck Sueinn litit manntion, enn fie so micit, sem mest uilldu þeir hafa j gulli ok allzkyns gripum. Sidan foru 10 þeir leidar sinnar, þar til at þeir komu uid land, þar sem Ketill hafdi nâd hauddunni. Þa bad Sueinn mestan hluta lids sins herklædazt, ok suo giordu þeir; ok skamma stund foru þeir, adr þeir sau bæ micinn ok þar hia micinn mann, ok sa 15

1. skaut: þa skaut B. mali; B tillägger: öllu. liet: lætr B. 2. hluta; C och D tillägga: vm (um D). berizt: berduz D. berizt edur flyi: flye eda beriz B. 3. so micit: soddan D. Enn—at: ok bidr hlutrin þa B. 4. beriaz; t av utrymmesskäl över raden. ok hiet—nidur: Sueinn hiet nidr at leggja B. Sueinn; C tillägger: þa, D: þvi þa Gude. 5. honum: þeim D. þa saknas i B och C; den förra tillägger efter sigur: at þvi sin. D tillägger efter beriaz: ok het Sveinn þeim þa gödu, er vel geinge fram. 6. „ok“ saknas i D. þeir Sueinn saknas i B. Sueinn suo: sijdan nidur D. heidingia: heidingiana C. 7. ok: en B. lyktum: lockum B. 8. Enn; E i margen. uar saknas i B. ok feck Sueinn: En Sueinn feck B. Sueinn; D tillägger: þar. 9. manntion: manspell B. 9—10. enn fie—þeir: þar fengu þeir sua mikit fe sem þeir uilldu B. 10. allzkyns gripum: i allskonar gersimum B. 11. þar til at: vnz B. at: er D. 11—12. komu uid land, þar: legia þar uid land B. 12. nâd hauddunni: vörd halldit B. 13. lids sins: sijns lids C. herklædazt; B tillägger: ok a land ganga. 14. „ok“ framför skamma saknas i B. ok skamma—adr þeir saknas i D. 15. bæ micinn: bæ ein B. micinn mann: ein mikin mann B. „ok“ framför sa saknas i C och D. 15—34, 1. sa kalladi: kalladi sa B.

kalladi hræðiligri rauddu. Sidan dreif at huadan æfa lid. Þess kyns lyd kalla menn cikoples. Þeir hofdu lurka stóra j hondum, sem ásar uæri. Þeir baullruduzt saman ok hofdu huorki hlýfar ne uopn.
 5 Þa bad Sueinn, at bogmenn skyldu skiota a þa sem huafligazt, ok kuad þeim eigi hæfa at bida ur stad, „þuiat þeir eru suo sterker sem hit oarga dyr ok háfer sem hus edur skogar.“ Sidan skutu þeir a þa ok drapu marga, enn særdu suma.
 10 Þa uard undarligr atburdr, þuiat þa flydu þeir, sem meira mattu. Sueinn bannadi þeim epter at hlaupa ok kuad eiga mundu hæli. Sidan runnu þeir j bæinn ok ræntu þar myclu fie j skinum ok klædum ok silfri ok aullum dyrum malmi ok foru
 15 nu til skipa sinna ok sneru aleidis. Þa er þeir hofdu lengi farit, þa sa Sueinn, at fiordur skarzt

1—2. huadan æfa: hvaðnæfna D; mikít B. 2. Þess: enn þess B. kalla menn: kollum uer B. cikoples: kikoples B, Cyclopes C, Syclopes D. 3. stóra j hondum: i höndum stóra B. Þeir; Þ i margen. 4. baullruduzt: boldruduz B, höllruduz D. hlýfar: hlíf D. hlýfar ne uopn: uopn ne hlifar B. 5. skyldu skiota: skyti B. 6. huafligazt: akafast B. 7. eru: uoru B. 7—8. þuiat—skogar saknas i D. hit oarga dyr: ein óargadír C, in óargu dyr B. 8. skutu: skiota B. 9. drapu: drepa B. særdu: sára B. suma: fleiri B. 10. þuiat: þvi C. þeir; D tillágger: mez. 11. sem meira mattu: er matkari uoru B. 11—12. Sueinn—hæli: þa bad Sueinn sína menn epter sækia ok kuad þa eiga mundu sier hæli B. 12. kuad; C och D tillägga: þá. mundu: monde (eller munde) D. 13—14. þeir—malmi: þeir Sueinn a bæin ok fundu þar mikín fíarhlut i skinanda klædum ok silfralmi B. 14. „ok“ framför silfri saknas i C och D. aullum saknas i D. Efter aullum ett felskrivet, av skrivaren överstruket klædum. „ok“ framför foru saknas i B, C och D. 15. nu—aleidis: síþan með mikín fíarhlut til skipa ok sneru a leid ferd síni B. sneru: helldu D; sva C. C tillägger enn framför Þa er þeir. 16. þa saknas framför sa i B, C och D. Sueinn: þeir Suenn um dag B.

inn j landit. Hann bad þa þangat legia skipunum. Þeir uoru þess fúser, þuiat þar uoru marger unger menn, ok er þeir nalguduzt landit, sau þeir kastala ok marga bæi. Atta menn sau þeir renna ok unndruduzt ferd þeira. Einn þeira lanz-
 5 manna hafdi fiordur j hendi ok retti fiadurstaflinn ok sidar sialfa fiodrína. Þetta syndizt þeim fridarmark. Þa giordi Sueinn ok fridarmark af sinni hendi. Sidan laugdu þeir at landi, enn lanzmenn flyktuzt saman under einum
 10 hamri með ymsum kaupskap. Sueinn bad sína [menn] a land ganga, ok keyptuzt þeir uid ok lanzmenn, ok skildu j þo huoriger, huað adrer mælltu.
 53v A audrum degi gengu menn Sueins en til kaupa uid lanzmenn, ok keyptuzt uid um hrid. Þa uildi 15

1. inn saknas i B. Hann: ok B. 1—2. skipunum saknas i B. 2. fúser: flíoter B. 3. unger menn: æskumenn B; unger saknas i D. landit saknas i B. 4. marga bæi: bæe marga D. Atta: ok atta B. 5. unndruduzt: vndraz B. 6—7. retti—fiodrína: retti til þeira fyrst fiadrstaflinn en síþan sialfa fiodrína B, rein fiadurstaflinn vid sialfa fiodrína C, rein fiadurstaflenn vit sialfa fióðrena D. 8. þeim—giordi: Sueini sem ueri fridarmark af þeira hendi. Gerdu þeir B. 8—9. Þa giordi—hendi: af þeira hende D. 9. þeir: þeir Sueinn B. 10. landi; B tillágger: ok gengu af skipum. 11. Sueinn bad: þa bad Sueinn B. 12. [menn] óverhoppat av skrivaren; ordet finnes i B, C, D. 12—13. ok keyptuzt—lanzmenn: ok fara til fundar vid lanzmenn, „þuiat þeir vilia vid oss kœp eiga“, sagdi hann. Þa er þeir Sueinn fínaz ok lanzmenniner, þa kœpaz þeir uid B. 12. keyptuzt: keiptu D, i samband varmed „ok“ i denna hskr. saknas framför lanzmenn. 13. „ok“ framför skildu saknas i C. þo saknas i B. 14. A—degi: Annan dag B. gengu: ganga B. menn Sueins en: enn menn Sveins (Sveins D) C, D. Sueins en saknas i B. 15. uid lanzmenn saknas i C. keyptuzt; B tillágger: þeir. 15—36. 2. uildi—nykeypt: bad ein geirzkr madr at aptr gengi kœp þat, er þeir höfdu keypt þa nýligaz vid B.

einn girdzskur maður skina kaup þat, er þeir
hofðu nykeypt. Þá reiddizt heidinginn ok laust
knafa sinum a naser honum, suo at blod stauck a
jorð. Þá brá hinn girzki suerdi ok hio heidingiann
5 j tuo hluti. Þá hliupu lanzmedur a burt med
myclu ôpi ok kalli, ok þui næst kom saman her
oufgur. Þá bad Sueinn sina menn herklædazt ok
ganga a mot þeim, ok toczt med þeim hardr bar-
dagi ok akafur, ok fiell fiolde heidingia, þuiat þeir
10 voru aller hlifarlausar. En er þeir sau sic ofurlidi
borna, þa flydu þeir undan, en þeir Sueinn tocu
þar micinn fiarhlut, er hiner hofðu fra hlaupit,
ok baru til skipa. Enn epter þenna atburd halda
þeir Sueinn j burt þadan ok lofudu Gud fyrir sig-
15 ur sinn. Þeir fara nu um hrid, þar til at þeir
sau suinaflock micinn a einu nesi vnder gnipu einni
uid ána, ok hliupu nockurer menn a land ok uilldu
drepa þau; ok suo giordu þeir. Þá tocu þau at
hrina hátt, sem undan kuomuzt, ok hliupu a land

1. einn girdzskur maður: sá girske maður C, hin griske
maður D. skina kaup: skinnakap D; ripta skinnakap
C. 3. honum—stauck: hinum sua hartt, at blod fell þegar B.
suo at: so C. stauck: fiell C. 4. girzki: geirski B, griske D.
5. hliupu: hlupu B. 6. ôpi: hrôpe C, D. ok þui: En
þui B. 8. toczt: þegar er þeir funduz, þa tokz B. med
þeim: þar D. 8—9. hardr—akafur: bardagi akafr B, hard-
ur ok akafur bardage D. 9. fiolde; 1 (ursprungligen ute-
glömt) tillagt över raden. 10. aller saknas i B. 11. und-
an saknas i B. 12. hiner: heidingiar B. 13. Enn—at-
burd: Sidan B. 14. i burt saknas i D. þadan: skipum
sinum B. 14—15. fyrir sigur sinn saknas i B. 15. fara:
föru C. at saknas i C; er D. 15—16. Þeir fara—sau:
ok er þeir höfdu farit um hrid, sa þeir B. 16. sau: sia
D. a einu nesi saknas i B. gnipu einni: einni gnipu
B. 17. ok(1): þa B. 18. þau: suixin B. ok suo giordu
þeir saknas i B. 19—37, 1. sem—upp: ok hlæpa á land upp
sem undan komust C, ok hlæpa á land upp sem mez kom-
uz D.

upp. Enn þui næst sau þeir micinn her fara af
landi ofan til skipanna, ok for einn maður nockut
suo fra lidinu fram. Sa hafði iij epli ok uarp
einu j lopt upp, ok kom þat nidur fyrir fætur
Sueini, ok þegar audru epter; þat kom ok j sama 5
stad. Þá kuezst Sueinn eigi mundu bida hinn
þridia eplissins: „þessu fylger nockur diofuligur
krapptur ok rammur atrunadr.“ Sueinn lagði aur
a streing ok skaut at honum. Aurin kom a nef
honum. Þá uar þui likazt at heyra, sem þa horn 10
brestur j sundr, ok uatt hann upp uid hofdinu,
ok sau þeir, at hann hafði fugls nef. Sidan æper
hann hatt ok hliop j môt lidi sinu ok suo huer a
land upp, sem fara matti, þa er þeir sau sidazt til.

[E]pter þetta snyr Sueinn til skipa sinna, ok 15

1. micinn her: her micinn C, her micenn D. 1—2. af
landi ofan: ofan af lande D; orden saknas i B. 2. maður
saknas i B. 3. suo—fram: fram fra lidinu B. lidinu:
landeno D. Sa—epli: ok hafði i hendi ser epli iij B. 4. j
lopt upp: fra ser B. nidur saknas i B. 5. epter sak-
nas i D; C tillægger: þad. þat kom ok: þad kom C, ok
kom þad D. 5—6. audru—stad: skiot adru ok kom i sama
stad nidr B. 6. stad saknas i C. kuezst: quaz
B, qvadt C, qvad D. mundu: munde C, munde D.
6. hinn (skrivfel): hinns C, hins D. 6—7. mundu—epliss-
ins: bida vilia ins þridia, þuiat B. 7. fylger: filgde C.
nockur: ok C; nockurskonar D. 7—8. diofuligur krapptur:
flandaligr mattr B. 8. rammur: rangr B. Sueinn lagði:
ok legr B. 9. skaut—kom: skytr til hans ok kemr B.
10. Þa uar: ok þa var C. B tillægger til framför at heyra.
þa(2): þa er B. 11. brestur: spratt B. ok uatt—hofd-
inu: En hann uatt up höfdi uid B. 12. þeir; B tillægger:
þa. at saknas i D. nef; B tillægger: en eigi manz. 13.
hliop: hleypr B. suo huer: þa hleypr huerr þeira B. 14.
fara saknas i B. til saknas i B. 15. [E]pter; tom plats
för initialen. [E]pter þetta: Siþan B. Framför snyr
ett felsskrivet ord (syom eller sydm) utan motsvarighet i de
övriga hskr. sinna: með sitt lid B.

fara nu leid sina. Og er þeir hófdu skamma stund farit, þa er fra þui sagt, at þeir sau um daginn, at x menn leida epter sier kuikindi nockut. Þat þotti þeim nockut undarligt, þuiat micinn turn af uidum giorfan sau þeir standa a baki dyrinu. Þa gengu a land l manna, þeira er mest foruitni uar a, hueria nattu dyrit hafði. En er þeir sau skipalidit, er dyrit leiddu, faluzt þeir ok fyrirlietu dyrit. Enn Sueins menn gengu til dyrsins ok uilldu leida 10 epter sier; enn [þat] drap hófdinu nidr, so at þat geck ei ur stad, þo at þeir tæki aller at toga þær tauger, er æ uoru hófdinu dyrsins. Þa hugdu þeir, at með nockurum uelum mundi um buit, þeim er þeir skildu ecki, at þeir x gatu leitt dyrit. 15 Þa leitudu þeir sier ráds ok gengu fra dyrinu ok faluzt j reyri, suo at þeir mattu sea aull tidindi

1. fara—sina: ferr leidþar sinar B. 1—3. Og er—daginn, at: En nockuri stundu sipar sa þeir B. 3. kuikindi nockut: eitt mikit kykuendi B. 4. nockut: micit D. 4—5. micinn—standa: mikill turn af uidum gerr stod B. 5. uidum: vide C, D. giorfan: giordan D. standa: sitia C. Þa: Þar B. 6. þeira: þeim D. mest saknas i B. 7. hueria—hafði: naturu dyrsins B. hafði: hefde C, hefde D. 7—8. skipalidit—leiddu: er dyrit leiddu skipalidit, þa B. 8. faluzt þeir: B tillægger: i reyri. 9. Enn: En er C, Enn er D (jfr næsta anm.). 10. enn [þat] drap: þá drap þad C, D. [þat]: dyrit B. so at: so D. 10—11. hófdinu—ei: nidr hófdinu sua fast, at eigi geck B. 11. þo at (o över raden): þó C, D. tæki: tæki æ B. at toga: á; ok togudu C, D. 11—12. þær—hófdinu: margar tauger uoru a hófdi B. 12. hófdinu: hófde D. hugdu: skildu B. 13. nockurum uelum: vælum nockrum C. mundi: være C, være D. mundi um buit: var B. 14. skildu: littu B. at: er B. x; B tillægger: menn. gatu: hafa B. dyrit: er adr foru með dyrit B. 15. leitudu þeir: leita Sueins menn B. „ok“, framför gengu saknas i D. gengu: ganga B. 16. faluzt: felaz B. mattu: mættu C, D.

til dyrsins. Ok nockuru sidar risu lanzmenn upp ok gengu til dyrsins. Þeir tocu togit ok laugdu tueggia uegna aptur með halsinum ok so j gegnum eitt þuertre, er stod j turninum, ok heimta suo upp hófut dyrsins, þui at leikandi uar j borunni. En 5 er Sueins menn sau dyrit rétt standa, hlaupa þeir pangat til sem huatazt. Þeir tocu þa ok leiddu dyrit pangat, sem þeir uilldu. Enn með þui at þeir uissu ei natturu dyrsins, ok huat þui þurfti til matar at ættla, þa laugdu þeir dyrit spiotum, 10 til þess at þat fiell dautt. Sidan foru þeir ofan til skipa ok tocu þa rodrarleidi. Enn þui næst sau þeir fiolda heidingia a landit upp, ok ganga fram a straundina ok giora þeim Sueini fridarmark. Enn þeir legia þegar at landi skipunum. Þar uar 15 haufn god. Ok nu leggja þeir môt sin a millum, ok keypti Sueinn þar margar gersimar. Þa budu

1. „Ok“ saknas i B. risu—upp: risa þeir upp lanzmenn B. 2. gengu—Þeir saknas i D. gengu: ganga B. Þeir; Þ i margen. 2—3. Þeir—aptur: ok leggja aptr tæginar tueggia vegna B. 4. eitt þuertre, er stod j: eithuert tre, er i stod B. heimta: heimtu C, D. 5. borunni: gatinu B. 6. hlaupa: hlupu C, D. 6—7. Sueins menn—leiddu: dyrit stod ret, hlupu þeir up ok pangat til, en hiner a burt sem hardast. Þa taca þeir Sueins menn ok leida B. 7. pangat saknas i C och D. 7—8. ok leiddu dyrit: dijrit ok leiddu C, D. 8. uilldu: uilia B. þui at: þui er B; þui C, D. 9—10. ok huat—ættla: eda huat til fædzlu þui þurfti at leggia B. 10. dyrit: þat B. 11. til þess at: vnz B. fiell dautt; C och D tillægga: nidur; fell ok do B. foru: fara B. ofan saknas i B, D. 12. tocu: taca B. þa saknas i D. 12—14. þui næst—giora: er þeir hófdu leingi farit, þa sa þeir mikin fiolda heidingia ganga a strönduni; þessir heidingiar gera B. 13. landit: lande D. „ok“ framför ganga saknas i C och D. 15. Enn: ok B. skipunum saknas i B. B tillægger þuiat framför Þar. 16. Ok nu: Sipan B. 16—17. môt—Sueinn: kápstefnu a milli sin um hrid, ok keyptu þeir Sueinn B.

heidingiar sinum kaupunautum j eitt hús til veizlu,
ok þat þau þeir. En er þeir kuomu j husit, sau
þeir allzkonar kraser fram settar ok nogt hins
bezta dryckiar. En er Sueins menn settuzt under
5 bordit, signdu þeir sic; en er heidingiar sau þa
giora krossmark, þa ærduzt þeir ok hliupu at þeim.
Sumer baurdu þa med hnefunum, enn sumer reitu
þa, ok kaulludu þa huorertueggju sier til lids. Ok
er Sveinn heyrdi kall sinna manna ok sa uid-
10 skipti þeira, þa mællti hann: „huer ueit, nema sea
samkunda snuizt oss j

[micla üglede?“ Sijdan giördest hann efter 19r
þeim ok bidur alla sijna menn herklæðaz. Enn er
Sveinn hafde filkt lidi sijno, þa sáu þeir ok, hvar
15 heidingiar höfdu sijnu lide filkt, ok ad þeir báru
mann blöðgan firerlidinu ok höfdu hann fyrermerke.
Þa rädgast Sveinn vm vid Rodgeir biskup, hvad
til räda skyllði taca. Biskup mællte: „ef heidingi-
ar vænta sier sigurs af likneskiu nockurs vonds

1. sinum kaupunautum: kaupunautum sinum B. eitt:
eithuert B. 2. ok þat þau þeir saknas i B. En: ok
B. 2—8. sau þeir: þa sa þeir þar B. 3. nogt: gnokt
B, gnögt D. 4. En: ok B. settuzt; C tillägger: nidur.
5. bordit: börd B, bord C, bord D. 6. þa saknas framför
ærduzt i C och D. ærduzt: æddu B. 7. hnefunum:
hnefum D. enn framför sumer saknas i D. 8. „ok“
framför kaulludu saknas i C. þa efter kaulludu saknas
i B. huorertueggju; B tillägger: hatt. 8. Ok: EN
B. 9. kall sinna manna saknas i B. sinna
manna: manna sinna D. 10. þa saknas i C. hann;
B tillägger: sua. sea: su C. D. 11. samkunda:
samkoma C. Efter sam- lakun i B till ordet tulk s. 43
r. 18. Efter j den stora lakunen i A till ordet Olafssonar
s. 47 r. 16; det mellanliggande efter C (jfr inledn.). 12.
micla üglede: öglede micla D. 14. „ok“ saknas i D. 15.
sijnu lide filkt: filkt synu lide D. 15. ad þeir saknas i D.
17. vm saknas i D. 18. mællte: svarar D. 19. likn-
eskiu: likneske D.

manns, hýggium þá ad, hve skilldugt oss er ad
vænta fulltingis af himne, þar er siälfur Christur
drottinn lifir ok lijknar; sä er höfdinge allrar
christne ok geimande allra lifendra ok daudra.
Firerbere pier sigurmark Christs vors hinns kross- 5
festa firer lidinu med äkalle hans nafns, ok vænt-
umm oss þadan sigurs, enn heidingiumm alldur-
tila!“ Efter þessa äeggju biskups toku þeir hei-
lagan kross med lijknesciu drottinns ok höfdu þad
firer merke ok báru firer lidinu. Þa geingu þeir 10
öhrædder j möt heidingiumm, enn lærder menn til
bænar; ok er saman læst lidinu, vrdu heidingiar |
19v blinder ok marger felmsfuller ok fljdu brätt und-
an, ok hliöp sinn veg huor, sumer j äna, enn sum-
er j fen edur sköga. Þar förust marger þusunder 15
heidingia. Enn er flöttinn var rekinn, þa liet
Sveinn jarda lijke þeira, er þar höfdu fallid; enn
þa er þetta var giört, bad Sveinn lid sitt þad var-
ast ad forvitnast heidinna manna sidu, „þviat meir
hefur,“ sagde hann, „aflast j þessare ferd mann- 20
tiöns enn aavaxtar.“

11. Cpt.

Sijdan för Sveinn ä brott ok allt þar til þeim
sijndest, sem hälft tungl stæde ä jördu. Þar leggja

1. ad, hve: hvad D. 2. fulltingis: oss sigurs D. 3.
höfdinge; D tillägger: er. 4. geimande: geimare D. 5.
Firerbere pier: Firer þvi bere pier D. 7—8. enn heidingi-
unum alldurtila saknas i D. 9. þad saknas i D. 10—
12. Þa geingu—bænar: enn lærder menn til bænar, geingu
sijdan i möte heidingum D. 16. heidingia: af heidingum D.
17. enn saknas i D. 18. lid sitt: syna menn D. þad:
ad D. 20. sagde—ferd: oss þad, sagde hann, aflad D. 22.
för: heilt D. D tillägger for efter „ok“. þar til: til
þess er D. 23. jördu: jordunne D.

þeir ad landi ok ganga þar á land. Þá seiger Ketill Sveine þar tíjðinde, sem giorst höfdu, þá er þeir Ingvar voru þar. Sijðan bad Sveinn lid sitt fra skipum drijfa til fundar vid drekan. Sijðan 5 fara þeir ok koma j skög einn micinn, er stöð vid drekabælid, ok fälust þar. Sijðan sender Sveinn nockra unga menn til drekanns ad forvitnast, hvad þar være tíjtt. Þeir säu, ad ormarnar svafu ok voro harla marger; þö lä jaculus j hrijng umm þá 10 alla adra. Þá toc einn þeira ad | rietta spiötskaft 20r sitt til gullhrijngs nockurs, ok kom skaftid vid eirn jrmling; enn er sä vaknar, þá vakte sä adra hiä sier, ok því næst vaknade huor ad odrum, vnnz jaculus reijstest upp. Sveinn stöð vid eik eina 15 micla ok lagde or ä streing, enn tundur var sett ä orvar oddinn so micid sem mannshöfud med vjgdum um elde. Enn er Sveinn sä, ad jaculus færdest ä loft ok hann stefnde ä skip þeira ok flæg med gapanda munne, skjitur Sveinn orinne med elld- 20 inum vjgda j munn orminum, ok rann so til hiartanns, ad ä einne svipstundu fiell hann dædur nidur. Enn er þeir Sveinn säu það, þá lofodu þeir Gud med fagnade.

12. Cpt.

25 Efter þenna atburd bad Sveinn, ad þeir hvötuðu j burt fra dæn þeim ok fjflu, er af vard. Sijð-

1. ä land: upp D. 2. sem: er D. 4. fra skipum saknas i D. 4—5. Sijðan fara þeir: fara þeir sijðan D. 6. fälust: felaz D. 7. til drekanns saknas i D. 8. Þeir säu: säu þeir D. 9. þö: þá D. j hrijng umm: i kring um D. 10. adra saknas i D. þeira saknas i D. 11. nockurs saknas i D. 12. sä(2): hann D. adra: hina adra D. 18. hann saknas i D. 19—20. elldinum vjgda: vjgdum elde D. 20. orminum: drekanum D. rann: renner D. 21. fiell: fellur D. 25. ad saknas i D.

an snua þeir til skipa hvaðlega ä brät; ok giordu so flester aller firer utan vj menn, er til drekanns geingu firer forvitnis saker, ok fiellu þeir nidur dæder. Þö ängradi enn nu marga menn miög sä dæn, þö ad ei feinge fleijre lijflät þar af. Þá biöst 5 Sveinn þaðan hvaðlega, ok fer, vnnz hann kemur 20v j rijke Silkesifar drottningar. | Hun geingur j möte þeim med micille sæmd. Enn þegar þeir Sveinn ganga af skipum, þá geingur Ketill þeira firstur j möt drottningu, enn hon gaf eckj ad honum gaum 10 ok snere ad Sveine ok villde kissa hann; enn hann hratt henne fra sier ok qvadt eij vilia kissa hana heidna konu. „Edur firer hvij villtu mic kissa?“ Hun svarar: „þviat þu einn hefur augu Ingvars, ad því er mier sijnest.“ Sijðan var vit þeim tekitt 15 med sæmd ok virdingo. Enn sijðan er hun visse ad biskup var þar kominn, þá vard hun feiginn. Þá talade biskup tru firer henne, ok höfdu þar tulk j mille sijn, þviat [biskup] kunne eij þá tungu ad mæla, er hun mællti; ok fieck hun brätt skilning 20 andlegrar speke ok liet skjirast. Enn ad þeim mänade sama var skjirdur allur borgarlijdurinn. Eij miclo sijðar stefnde drottning þijng fiölmennit med ummrade landzmanna, ok er þar var micit

1. til skipa—ä brät: ä burt hvaðlega ok til skipa D „ok“ framför giordu saknas i D. 3. þeir; þar D. 4. Þö: Þá D. nu saknas i D. miög saknas i D. 5. dæn: dæde D. þar saknas i D. 10. honum: því D. 12. hratt—sier: varnade henne þess D. 13. hvij: hvoru D. 14. svarar: sagde D. þviat: því D. 18. talade: talde D. Med ordet tulk víðtager åter B. 19. þviat: því D. [biskup] överhoppat; ordet finns i B och D. ad saknas i B. 20. er: sem D. ok fieck hun: hon feck B. 21. skjirast: skyra sic D. Enn ad: Ok a B. 22. sama saknas i B och D. borgarlijdurinn: borgarlijdur D. 24. var saknas i B.

fiðlmenne saman komit, þá var Sveinn Ingvarsson skjöldur purpura ok síðan sett coröna á höfud honum, ok kölludu aller hann kóng sinn; ok þar med giftest drottning honum.

5

13. Cpt.

Efter þessa veitslo för Sveinn kongur fiðlmennur vmm ríjke sitt ok so drottning. Þar er ok biskup j ferd ok lærder menn, þviat Sveinn kongur lætur christna landid ok oll þæ ríjke, sem drottning hafde ædur stiörnad. Enn er sumra tök ok so hafde megnaz kraftur gudlegrar mýskunar j þvi landi, ad það var allt alchristid ordit, þá villde Sveinn kongur ok hans föruneýte bua ferd síjna heim til Svijþiödar ok láta vita frændur síjna sanninde vmm hans ferd. Enn er drottning vard vör þessarar ætlanar, þá bad hun, at hann sendi lid sitt heim, enn hann sæte kir sialfur. Sveinn svarar: „eij vil eg senda lid mitt fra mier, þviat þeim er það micill háske j mörgu læge, er til þessarar ferðar skulu ráðaz, so sem firr reindest, er einginn var foringe ok firerförst allt lidit oc villt-est jmsa vegu.“ Enn er drottning heyrde þesse

3. kölludu—sinn: gefit kongs nafn D. hann; B til-
lægger: þa. 6—7. B tillægger efter fiðlmennur: um ueturin.
7. ríjke: allt ríki B. so: þæ B. er: var D. 8. j ferð;
D tillægger: med. 11. megnaz: magnaz B, magnaz D.
gudlegrar mýskunar: Guds ok hans mýskunar D. 12.
það: þá D. það—alchristid: alkristnad uar B. 16. ætl-
anar: firirætlunar D. hun: Suein B. 17. hann sak-
nas i B. Sveinn: kongr B. 18. eij—mitt: Ek vil eigi
lid mitt senda B. 19. þeim—háske: mikill haski er
þeim B. læge: lagi B, lage D. 21. foringe: for-
inginn B. allt lidit: flest allt B. 22. vegu: vega B, D.

ord kongs ok sá þar vilia med, þá mællte hun: „eckí skaltu so fara skindelega, ef ec má ráða, þviat so má vera, ad þu ei vilier vitia þessa ríj-
is, edur tijnest þu j so micille háskaferd, sem þu seiger sialfur j frá. Ok siá, hvad þier hlijder ad stirkia 5
christnina ok láta kirkjur reysa, þviat first skaltu kirkju láta giora jnnan borgar micla ok virdulega, ok ef su verður so, sem ad ec villda, þá skal ad þeire jarda líjkama föður þijns. Enn er iij vetur ero lidner, þá skaltu fara j fride.“ Nu er svo giört, 10
21^r sem drottning j beider, ad Sveinn kongr dvaldist þar iij vetur ad sinne. Enn ad hinum iij^a vetre var algior micil kirkia j borginne. Þá bad drottn-
ing biskup til koma. Enn er biskup var skjöldur, þá spurde hann: „j huors nafne villtu, drottn- 15
ing, láta vijgia kirkjuuna?“ Hun svarar: „til dyrdar heilögum Ingvar konge, þess er hier hvijler, skal þessa kirkju vijgia.“ Biskup svarar: „hvij villtu so drottning? Edur hefur Ingvar jarteiknum skinit efter dauda sinn? Þviat þá eina köll- 20
um vier helga, er þá skjina jarteiknum, er líjk-

1. ok sá—med saknas i B. vilia: övillia D. 2. so saknas framför fara i D. 3. þviat: þvi D. þu ei vilier: þu vilier eigi B, ej vilier þu D. 5. hlijder: hæfer B. 7. kirkju—borgar: innan borgar kirkju lata gera B; innann borgar kirkju láta giora D. 8. su—villda: so verður sem eg villde D. so: sua uel ger B. sem ad: sem B. 9. þeire; D tillægger: kirkju. jarda: grafa D. 10. fride: leyfi B. 11. beider: beiddi B. kongr saknas i B. 12. þar: þá B. ad (2): a B. 13. var: vard B. 14. koma; B tillægger: ok vigia. 16. láta—kirkjuuna: þessa kirkju uigia lata B. svarar: sagde D. 17. heilögum—konge: heilags Yngvars kongs B. 18. þessa: þá D. svarar: sagde D. 19. Edur saknas i B. 21. þá skjina jarteiknum, er: iarteinum skina þar sem B.

amer þeira eru j jörd grafner. Hun svarar: „af
 ydrum munne heyrdar ec, ad meira være verd firer
 Gudi stadfeste riettrar truar ok vane heilagrar
 ástar, enn dýrd jardteikna; enn ec dæme, sem ec
 5 reinde, ad Ingvar var stadfastur j heilagre ást vit
 Gud.“ Þá er drottning qvad á, at so skyllde vera,
 vijgde biskup musterid Gude til dýrdar ok ollumm
 helgum med nafne Ingvars. Sijdan var höggvinn
 nij steinþró ok lagdur j líjkame Ingvars ok settur
 10 ýfer kross dyr med virdulegum bunade. Þá liet
 biskup messu sijngia oftlega fyrer sál Ingvars ok
 leyfði þó fólkinu ad kalla Ingvarskirkiuna.

14. Cpt.

22r

Ad þessumm hlutum afidnum bijst Sveinn til
 15 hurtferdar ok fer sunnan, vnns hann kemur j Svij-
 þiöð. Landzmenn töku vid honum med fagnade
 ok micille sæmd. Var honum landid bodit; enn
 er hann heyrdi það, þá neytade hann því skiött,
 ok qvadst aflað hafa sier betra lands ok ársællra,
 20 ok lietst enn mundu þess vitia. Enn er ij vetur
 voru ute, sigler Sveinn or Svijþiödu. Enn Ketill

1. j jörd grafner: jordgrafner D, iardader B. af: ör
 B, ur D. 2. være: se B. verd: uertt B. 3. vane:
 von D; ordet saknas i B. 4. D tillägger efter jardteikna:
 þviad vonder menn sem göder giora jardteikner. sem: sua
 sem B. 5—6. j heilagre—Gud: i tru ok heilagri ást vid
 almakan Gud B. 6. skyllde vera: vera skyllde D. 7.
 Gude til dýrdar: til dýrdar Gudi D. 9. nij saknas i D.
 D tillägger lidens framför Ingvars. 10. B tillägger efter
 dyr: i musterinu. virdulegum: dyriligum B. 11. messu:
 mesur B, messur D. 12. þó saknas i D. kalla: nefna
 D. 15. sunnan saknas i B. 17. Var: ok uar B. 17—
 18. enn er—neytade hann: En hann neitadi B. 20. enn
 saknas i D. mundu: munde D. enn mundu: mundu
 ex B. 21. ute: lidner B.

dvaldist þar efter, oc liest hann so heýra sagt, ad
 Sveinn være j Gørdum vinn veturinn ok biöst vm
 vorit þaðan ok sigldi ad sumarmagne or Garda-
 rike, ok vissu menn það sijdaz til hans, ad hann
 sigldi j ána. Enn Ketill för til Jslands á fund 5
 frænda sinna ok stadfestest þar ok sagde firstur
 fra þessu. Enn það vitum vær, at nockrer sagna-
 menn seigia, at Ingvar hafe verid son Önundar
 Ólafssonar, þviat þeim þiker honum það meire
 sæmd ad seigia hann kongsson. Enn giarnan villde 10
 Önundur giefra til allt sitt ríjke, ef hann mætte
 Ingvars líjf aftur kæpa; þviat aller höfðingiar j
 Svijþiödu villdu hann giarnan kong hafa ýfer sier.
 Enn þess verdur enn nu af sumum monnum spurt,
 firer hvij ad Ingvar være eij sonur Aunundar] 15

54r Olafssonar, enn þui uilium ver þa leid suara.
 Eymundur, son Olafs, atti son, er Önundur hiet. Sa
 uar hinn likazti Ynguari i margri natturu ok allra
 hellzt j uýðforli sinni, suo sem til uisar j bók þeiri,

1. hann saknas i B. 2. j Gørdum vinn veturinn: um
 uetirin i Gørdum B. 4. menn: þeir D. hans: Sueins
 B. ad: er B. 6. þar: hier D. firstur: fyrst B. 7.
 fra þessu: þessa sögu B, þessa sögu D. Enn saknas i B.
 9. þiker: þotti B, þötte D. 10. Enn: ok B, D. 11. allt
 sitt ríjke: ríkt sitt allt ok kongs nafn B. 12. líjf:
 lífs B. 13. hafa saknas i B och D. 14. Enn sak-
 nas i B och D. nu saknas i B. spurt: getit D.
 15. ad Ingvar være eij: Ynguar se eigi B, sie Ingvar ej D.
 16. Med ordet Olafssonar vidtager áter A. enn saknas i
 C och D. enn þui: þar B. þa leid suara: svara á þá
 (þessa D) leid C, D; suara á þa leid at B. 17. Eymundur:
 Aunundur C. son Olafs saknas i B, C och D. er: þann
 er B, C; þann D. Önundur: Eymundur C. hiet: er
 nefndr B, er nefndur C, D. 18. margri: allre D. 18—
 19. allra hellzt saknas i B. 19. j uýðforli: á vúdferle D.
 sinni saknas i B.

er heiter gesta saxonum ok er suo ritat: „fertur, quod Emundus rex sueonum misit filium suum Onundum per mare balzonum, qui post trem ad amazones et ab eis interfectus est.“ Suo segia
 5 sumer menn, at þeir Ynguar færi ij uikur, at þeir sau ecki, nema þeir tenndrudu kerti, þuiat saman luktuzt biorgin yfer anni, ok var sem þeir reri j helli þann halfan manud. Enn uitrum monnum piker þat ecki sannligt vera mega, nema ain fielli
 10 suo þraungt, at gnupar tæki saman, edur væri skogar suo þraunger, at saman tæki þess a medal, er gnipur stædizt a. Enn þo at þetta megi uera, þa er þo eigi sannligt. Enn þessa sogu hofum uer heyrð ok ritat epter forsaugn þeirar bækr, at Odd-
 15 ur munkur hinn frodi hafði giora latit at forsaugn frodra manna, þeira er hann seger sialfur j brefi

1. ok er suo: ok sua er B. er—ritat saknas i D. 1—
 4. fertur—est: so er mællt at Aunundur Svjakongr sende son sinn Eymund, at vandra j glognum þad Balsoniska haf, ok ad þvi endudu var hann af Amasonis deiddur C; so er mælt ad Eymundur Svjakongur sende son sinn Onund i gegnum þad Babyloniska(!) haf ok so ad þvi endudu var hann af Amasonis deyddur D. 2—3. Onundum: emundum B. 3. balzonum: balciqum B. 3—4. post trem. . (resten evært att tyða; ordet synes dock sluta med ett uentur) ad amazones: postremo ad amazonis ueniens B. 5. þeir saknas i C och D. færi; B tillägger: sua. at: so, at C; so, ad D. 7. luktuzt biorgin: lauk biorgum B. sem: so sem C. reri j: feri epter B. 8. monnum; B tillägger: ok frodum. 9. þat ecki: eigi þat B. vera mega saknas i B. 11—12. skogar—stædizt a: sua þyke-er skogar, at saman lyti a milli þess, er gnipurnar stoduz á B. 12. gnipur: gnupar D. Enn saknas i D. uera: sua hafa uerit B. 13. þa er; D tillägger: þad. þo eigi: þeygi B. Enn saknas i B. sogu: sögdu(!) B. 14. heyrð ok saknas i B. forsaugn: frasögn D. bækr: bók-
 at C, D. at: er B, C, D. 15. hafði: hefer B, hefur C. giora latit: gerua B. forsaugn: frasögn D. 16. seger: skyrer B.

sinu, þui er hann sendi Joni Lofzssyni ok Gizuri Hallsyni. Enn þeir er uita þiciazt innuirduligar, auki uid, þar sem nu piker a skorta. Þessa sogu segizt Oddr munkur heyrð hafa segia þann prest, er Isleifur hiet, ok annann Glum Þorgeirsson, ok 5 hinn þridi hefer Þorer heitit. Af þeira frasaugn hafði hann þat, er honum þotti merkiligast. En Isleifur sagðizt heyrð hafa Yngvars sogu af einum kaup[manni], enn sa kuezst hafa numit hana j hird Suiakongs. Glumur hafði numit at fodur sinum. 10 Enn Þorer hafði numit af Klaukku Samsyni, en Klacka hafði heyrð segia hina fyrri frændur sina. Ok þar lyktum uer þessa sogu.

1. sinu saknas i B. Joni; möjligen spår av akcent över o. 2. innuirduligar, auki: ei innvirdulegar auka(!) C. 2 —3. þeir er—piker: ef þer uitid iniligar fra at segia, gerit sua uel, legit uid þar sem ydr synizt B. 4. segizt: lez B. munkur saknas i B. heyrð hafa: hafa heyrð B. þann prest: prest þann B. 5. Glum: Glæm D. Þorgeirsson: Þorgilsson B. ok(2); EN B. 6. hefer: hafi C, hafe D. Af; A i margen. 7. þat saknas i B. þotti: syndiz B. En saknas i B. 8. Isleifur; D tillägger: prestur. heyrð hafa: hafa heyrð B. Yngvars sogu saknas i C; i Sögne(!) D. 9. kuezst: qvadst C, qvadz D, lez B. hafa numit: numit hafa D. hana saknas i B, C och D. 10. Glumur: Glæmur D. at: af D. fodur; otydligt, möjligen fedur. 11. Enn saknas i B. numit: haft B. af: ad C, D. 12. Klacka: hann C, hann D. hafði—sina: af frendum sinum inum fyrum B. 13. Ok þar—sogu: ok lukr þar soguni B; og likr her so sögunni af Jngvari vidförla ok þeim fedgum C; Lijkur so þessare sögu D.

RÄTTELSE TILL TEXTEN.

S. 4	rad 18	uppfir.	står:	Ingigerdr;	läs:	Jngigerdr.
- 9	- 23	-	-	jafnan;	-	iafnan.
- 13	- 6	nedifr.	-	fata kizu;	-	fatakizu.
- 16	- 10	uppfir.	-	guds;	-	Guds.
- "	- 7	nedifr.	-	guds: gudz;	-	Guds: Gudz.
- 20	- 9	-	-	Jördina;	-	jördina.
- "	- "	-	-	Jördena;	-	jördena.
- 21	- 12	-	-	Eijrtrumba;	-	eijrtrumba.
- "	- 6	-	-	Eyenn;	-	eyenn.
- 29	- 15	-	-	ej;	-	eij.
- 32	- 10	-	-	roddgerus;	-	Roddgerus.
- 34	- 20	-	-	Cyclopes;	-	cyclopes.
- "	- "	-	-	Syclopes;	-	syclopes.
- 48	- 17	-	-	Babylöniska;	-	Babyloniska.

- 29 tillägges till anm. rad 3: Citopolim; Scitopolim B.

BIHANG.

Svenska runstenar handlande om Yngvarssagans hjälte¹.

1. Svingarns kyrka, Svingarns socken, Åsunda härad, Uppland.

B. 634. Brocm. s. 94. L. 731 och 1452 a. D. fol. I: 100. Brate och Bugge s. 138 f.

þialfi. auk. hulmnlauk. litu. raisa. staina þisa. ala. at. baka. sun sin. is ati. ain. ||. sir. skib. auk. austr. sturpi. i. ikuars. lip. kup hialbi. ot baka. askil raisti

Transskr.: Þialfi auk Holmlaugh létu ræisa stæina þessa alla at Banka, sun sinn, es ätti æinn sér skip auk austr styrpi i Ingvars lip. Guþ hialpi and Banka. Askæll risti (el. ræist).

Övers.: Thjalve och Holmlög låto resa alla dessa stenar efter Banke, sin son, som ensam ägde (ett) skepp och styrde österut i Ingvars här. Gud hjälpe Bankes själ. Askell ristade.

Anm. *raisti* felristning för *risti* el. *raist*, knappast kon-tamination.

¹ I källhänvisningarna nedan betecknar *Brate* (kursi-verat) ännu icke publicerad läsning av E. Brate, *Braun* dito av F. Braun (se inledn. s. CI f.). Jfr f. ö. förkortnings-listan. — Motiveringarna för valda läsningar eller tolkningar måste av lätt insedda skäl här göras ytterst knapphändiga. Möjligen får jag på annat ställe tillfälle att återkomma till några av här omtalade inskrifter. — I inskrifterna förekom-mande olika slags skiljetecken ha här normaliserats till en punkt.

2. Råby. Håtuna socken, Håbo härad, Uppland.
B. 305. Brocm. s. 91. L. 2. D. fol. I: 16. UFT I. 1:
49, I. 5: 90. *Braun*.

kairui. auk. kula. ristu stain pina. aftir. onunt.
foþur sia || is uas. austr. taupr. miþ. ikuari. kuþ
hialbi ot. onutar.

Transskr.: Gæirwi auk Gylla ræ(i)stu stæin
penna æftir (el. aftir) Anund, faþur sinn, es was
austr daupr meþ Ingwari. Guþ hialpi and Anundar.

Övers.: Gervi och Gylla reste denna sten efter
Anund, sin fader, som blev död österut med Ing-
var. Gud hjälpe Anunds själ.

Anm.: *Gæirwi* kvinnonamn; jfr fsv. *Kætilwi* (L. 112), fda.
Pyriwi (Nielsen Oldd. personn. 99, Wimmer Runemindesm.
4: LXXIII). — *Gylla*; så kanske sannolikt på grund av run-
stenarnas växelformer *kila* (L. 333, 869, 877, 926). *kila* (L.
511), ehuru även *Gulla* är fullt möjligt. *Gylla* och *Gulla*,
båda utan tvivel fem.-bildningar till *Gulli* (runinskr. *Kuli*, t.
ex. L. 241, 767, 1180), förekomma båda i fsv. (se Lundgren
Landsmälen X. 6: 78, 84). Mindre sannolik synes mig Bugges
transskription *Gyla*, Brate och Bugge s. 77. [Hildebrand i
Månadsbl. 1879, s. 10 och Sæve i UFT I. 1: 49 transskribera
Kulla].

3. Varpsund, Öfvergrans socken, Håbo härad,
Uppland.

B. 343. Brocm. s. 91. L. 38. D. fol. I: 37. UFT I. 1:
29, I. 5: 86. Brate och Bugge s. 21 ff., 401. v. Frie-
sen i Uppland 2: 474.

a[nu]itr. auk. kar. uk. kisli. auk. [b]lisi. auk.
[t]iarfr. ristu. stin. pina. aftir. kunlaif. foþur sin ||
is u[a]s aust[r] m[i]þ. ikuari. tribin kuþ. hialbi.
o[t] þaira || al[r]iþr. ristik. ru[n]ar || is kuni. ual.
knari stura

Transskr.: An(d)witr auk Kærr ok Gisli auk
Blesi auk Diarfr ræ(i)stu stæin penna æftir (el.
aftir) Gunnlæif, faþur sinn, es was austr meþ Ingw-

ari drepinn. Guþ hialpi and þeira. Al[r]iþr ristik
rûnar. Es kunni wæl (el. wal) knærri (el. knarri)
stýra.

Övers.: An(d)vit och Kâr och Gisle och Bläse
och Djärv reste denna sten efter Gunnlev, sin
fader, som blev dräpt österut med Ingvar. Gud
hjalpe deras själ. Jag Alrik ristade runorna. Han
kunde väl styra skeppet (dvs. var en duglig skepps-
befälhavare).

Anm. Med *Blesi*, som Brate blott med tvekan föreslår,
jfr fsv. *Blæsi* i ortnamn: *Blæseboll*, *Blæaby*, *Blæatorp* (Lund-
gren i Landsmälen X. 6: 28 f.) — *Alrikr* ej fullt säkert; möj-
ligen *Airikr*, dvs. *Æirikr*, *Erik* (v. Friesen).

4. Ekala bro, Yttergrans socken, Håbo härad,
Uppland.

B. 334. Brocm. s. 91. L. 47. D. fol. I: 46. UFT
I. 1: 27, I. 5: 86. (Brate och Bugge s. 22). *Brate*.

anuitr. auk. kisli. auk. kar. auk. blisi. auk.
tiarfr. || þir. raistu. stain pina. aftir. kunlaif. faþur
sin. han fil. austr. miþ. ikuari || kuþ hiabi silini

Transskr.: An(d)witr auk Gisli auk Kærr auk
Blesi auk Diarfr þær ræistu stæin penna æftir (el.
aftir) Gunnlæif, faþur sinn. Hann fell austr meþ
Ingwari. Guþ hia[l]pi sælinni.

Övers.: An(d)vit och Gisle och Kâr och Bläse
och Djärv de reste denna sten efter Gunnlev, sin
fader. Han föll österut med Ingvar. Gud hjälpe
själen.

Anm. Jfr nr 3 ovan.

5. Steninge, Onsala socken, Erlinghundra härad,
Uppland.

Brocm. s. 101. L. 551. UFT I. 2: 46. Brate och
Bugge s. 121.

harlaif. auk. þurkarþr. litu. raisa. stain. pina

at. sabi[orn] faþur sin. isturþi. austr. skibi. maþ
ikuari astalatu[m].

Transskr.: Hærlæif auk Þorgærþr lētu ræisa
stæin þenna at Sæbi[orn], faþur sinn, e[s] stýrþi
austr skipi mæþ Ingwari a [Æ]stalandu[m].

Övers.: Hærlæif och Thorgerd läto denna
sten efter Sæbjörn, sin fader, som styrde skepp
(dvs. var skeppsbefälhavare) österut med Ingvar i
Estland.

Anm. *Hærlæif* troligen ett kvinno­namn; i annat fall
felristning för *Hærlæifr* (fsv. *Hærlæf*, Lundgren Landsmälen
X. 6: 121, fda. *Herlew* Nielsen Oldd. personn. s. 43, fisl.
Herleifr, Lind Norsk-isl. dopn. sp. 524).

6. Rimbo kyrka, i muren, Rimbo socken, Sju-
hundra härad, Uppland.

B. 243. L. 601. F. Braun i Fornvännen 1910,
s. 103 ff. v. Friesen Därs. s. 199 ff.

anutr. auk. airikr. auk. hakun. auk. inkuar.
rai[stu] aft]ir. raknar. brupur. sin. kup. hialbi.
ant. hans

Transskr.: Anundr auk Æirikr auk Hakon auk
Ingwar ræi[stu] æft]ir Ragnar, bröþur sinn.
Gup hialpi and hans.

Övers.: Anund och Erik och Håkan och Ingvar
reste (denna sten) efter Ragnar, sin broder. Gud
hjalpe hans själ.

Anm.: Skälen för at räkna denna och följande sten till
Ingvarstenarna utvecklas av Braun a. st. (med enligt min
mening riktiga modifikationer av v. Friesen). Jfr inledningen
ovan s. XCV. ff.

7. Husby kyrka, vapenhuströskeln, Lyhundra
härad, Uppland.

B. 248. L. 605. D. Runa fol. 2: 11. F. Braun i
Fornvännen 1910, s. 103 f. v. Friesen Därs. 199 ff.

airikr. auk hokun. auk inkuar a[u]k rahni[lt]r.
þou hl[itu] rakhilta]R. ina hon ua[rþ tau]þr
i kriklandi. kup hialbi hans an ukups mupir.

Transskr.: Æirikr auk Hakon auk Ingwar auk
Ragn(h)ildr þau l[ētu] . . . Ragnhilda]R. æn han ua[rþ
tau]þr i Grikklandi. Gup hialpi hans an(d) ok
(G)ups möþir.

Övers.: Erik och Håkan och Ingvar och Ragn-
hild de läto (resa denna sten efter Anund, broder
till Erik o. s. v. och son till) Ragnhild. Men han
blev död i Grekland. Gud hjälpe hans själ och
Guds moder.

Anm. Jfr anm. till nr 6.

8. Tierps kyrkogård, Tierps socken, Örbyhus
härad, Uppland.

B. 565. Brocm. s. 94. L. 259. UFT I. 1: 69, I.
5: 95.

klintr auk blikr. ristu stin þinsi. iftir kunuip.
faþur. sin. han. || for bort. miþ ikuari. Kup. trutin
hialbi ont [al]ra kristina. þurir. troni || risti

Transskr.: Klintr auk Blêkr rëstu stën þensi
æftir Gunnwip, faþur sinn. Hann för bort meþ
Ingwari. Gup dröttinn hialpi and [all]ra kristinna.
Þörir trani risti.

Övers.: Klint och Blek reste denna sten efter
Gunnvid, sin fader. Han for bort med Ingvar.
Gud, Herren, hjälpe alla kristnas själ. Thore trana
ristade.

Anm. *Blekr*; jfr fsv. *Blek*, Lundgren i Landsmälen X. 6:
28 (även i danska ortnamn: *Blekstorp*, Skåne, ä. da. *Blixtrup*,
nu *Blidstrup* på Mors; jfr, ehuru avvikande, Nielsen Oldd.
personn. s. 13). En möjlig transskription är dock även *Bligr*;
jfr fisl. *Bligr*, fnor. *Bligur* (Lind Norsk-isl. dopn. sp. 149) samt
fisl. *bligr* som tillnamn (F. Jónsson i Aarb. 1907, s. 318),
ävensom det från nord. språk lånade meng. *Blih* (Björk-

man Nord. personennamen in Engl. s. 27). — *trani* „trana“ (så redan Hildebrand Månadsbl. 1879, s. 11; annorlunda Brate hos Brate och Bugge s. 24); jfr fisl. *trani* som tillnamn (F. Jónsson i Aarb. 1907, s. 310). Som verkligt namn förekommer *Trani* L. 595 (= UFT 2: 218).

9. Eskilstuna, norra kyrkodörren, Öster-rekarne härad, Södermanland.

B. 751. Brocm. s. 95. L. 969. *Brate*.

kunulfr. raisti. stæin. þansi. at. ulf. faþur. sin. han. uar i faru. || mip. ikuari.

Transskr.: Gunnulfr ræisti stæin þansi at Ulf, faþur sinn. Hann var i faru með Ingvari.

Övers.: Gunnulfr reste denna sten efter Ulf, sin fader. Han var i färd med Ingvar.

10. Balsta, Klosters socken, Öster-rekarne härad, Södermanland.

B. 746. Brocm. s. 95. L. 973. *Brate*.

rulifr. raisti. stein. þnsi. at. faþur. sin. skarf. ha[n] uar. farin. || mip. || ikuari.

Transskr.: Rollēfr ræisti stæin þ[e]nnsi at faþur sinn Skarf. Hann var farinn með Ingvari.

Övers.: Rollev reste denna sten efter sin fader Skarv. Han hade farit med Ingvar.

Anm.: *Rollefr* = fisl. *Hrolleifr* (< *Hröðu-laifr*). — Med namnet *Skarfr* jfr fisl. *Skarfr* (Lind Norsk-isl. dopn. sp. 909) samt *skarfr* som binamn (F. Jónsson i Aarb. 1907, s. 309). — Brocman översätter *war farinn* med „förgicks“. Denna tolkning synes mig möjlig, ehuru knappast den sannolikaste.

11. Högstena, Kjula socken, Öster-rekarne härad, Södermanland.

B. 754. L. 980. *Brate*.

hulmwiþr. þina. . . ur mi su || . . . han u||ar fa[r]in mip || ikuari

Transskr.: Holmwiþr þenna . . . su[n]. Hann var fa[r]inn með Ingvari.

Övers.: Holmvid (reste) denna (sten efter) . . . son. Han hade farit med Ingvar.

Anm. Emellan *r* och *m* i *ur mi* kan enl. *Brate* ha stått *i*, och *Brate* gissar, under förutsättning att *m* är fel för *k*, på *ur[i]ki[u]*, dvs. *Urekiu*, gen. av *Urekia*.

12. Jäders kyrka, i sakristiedörren, Jäders socken, Öster-rekarne härad, Södermanland.

B. 745. L. 981. *Brate*.

. . . stæin. þansi. at. begli. faþur. sii. || buanta. || sif ur. || . han. uar. fa[rin mip ikuari]

Transskr.: stæin þansi at „Begli“ faþur sinn, bōanda Sifufr. Hann var fa[rinn með Ingvari].

Övers.: (N. N. reste) denna sten efter . . , sin fader, Sifa's make. Han hade farit (med Ingvar).

Anm. Stenen anger sig genom den med nr 10 och 11 överensstämmande frasen: *hann var farinn* . . . såsom hörande till Ingvarsstenarna, ehuru de avgörande orden icke kunna läsas. — *Begli* är möjligen felaktigt i stället för en form på *-a*, ack. av en *an*-stam. *Begla* omställning för *Belga*, ack. av ett *Bælghi* = fda. *Belghi* (Nielsen Oldd. personn. s. 11)? — Om kvinnonamnet *Sifa* jfr Brate och Bugge s. 194.

13. Strängnäs domkyrka, Åkers härad, Södermanland.

D. Runa fol. 2: 19. Bidr. t. Söderm. a. kult.-hist. I. 1: 11. *Brate*.

. . alui. lit. kira. kubl. ifti[r] . . . burpur. ulfs. þir. a[ustarla?] . . . mip. ikuari. o. sirk. lat[i].

Transskr.: [H]allui(?) lēt gæra kumbl æfti[r] . . . bröpur Ulfs. Þær a[ustarla?] . . . með Ingvari á Særkland[i].

Övers.: Hallvi(?) lät göra minnesmärke(t) efter (N. N. och efter N. N.) Ulvs broder. De (dogo?) österut(?) med Ingvar i Serkland.

Anm. *Hallvi* kvinnonamn; jfr de ovan s. 52 anförda kvinnonamnen på -vi. — *austarla*; enl. *Brate* är blott översta delen av *u* i behåll; resten av ordet saknas. — Efter *austarla* har utan tvivel, såsom redan D. Runa fol. antager, stått *tuu*, dvs. *döu*, „dogo“ el. *i[n]tapus*, dvs. *ændapus* „slutade sitt liv“, el. dyl. — Jfr Tillägg II, s. 65.

14. Strängnäs, kyrkans västra gavel, Åkers härad, Södermanland.

B. 704. L. 957. *Brate* och Bugge s. 207 f., 407. *Brate*.

ut..r. auk. inki. burk. litu. ra... || ...sat. uerpr. iki. inkuars. ma...

Transskr.: Ut[am]r auk Ingiborgh lētu ræ[isa].. [wa]sat werpr ængi Ingwars ma[nn].

Övers.: Otam och Ingeborg läto resa (denna sten efter N. N.)... (Högre el. mera) var ingen ansedd av Ingvars män (än han).

Anm. *s* i ..sat osäkert; möjligen *a* (*Brate*). — *werpr* fattar jag helst som pf. p. av **werpa*, till bet. = *wirpa*, isl. *virða*, belagt i fav. *warpa* (Schlyter Ordbok). Före de bevarade orden torde sålunda ha gått ett adv. i komparativ: högre, mera l. dylikt. Något avvikande Bugge a. st. — Jfr Tillägg II, s. 65.

15. Strängnäs, vid gymnasium, Åkers härad, Södermanland.

B. 701. L. 959. D. Runa fol. 2: 19, 26. *Brate* och Bugge s. 208 f. F. Braun i Fornvännen 1910, s. 112. v. Friesen Därs. s. 206. *Brate*.

ai.... ||ua. stai.... || uni. aimunt.... || sunarla. a. serkl...

Transskr.: Æi[rikr] ... [hogg]wa stæl[n] ... [s]yni Æimund[ar]....sunnarla a Særkl[andi].

Övers.: E[rik] (lät) hugga (denna) sten (efter Ingvar och Harald) söner till Emund. (De dogo) söderut i Serkland.

Anm. Skälen att föra denna sten till Ingvarsstenarna

äro dels den med nr 16 nedan överensstämmande slutfrasen, dels det på våra runstenar ytterst sällsynta namnet *Æimundr*, i vilket vi tvivelsutan igenfinna namnet på Ingvars fader (jfr Braun och v. Friesen a. st.). — Av v. Friesens alternativa förslag att rekonstruera första ordet synes mig *Æiríkr* vara utan tvekan att föredraga, då detta namn är karaktäristiskt för den släkt Ingvar tillhörde. Det torde rent av icke vara för djärft att antaga, att den *Erik*, som rest denna sten, är samme broder till Ingvar, som omtalas på stenarna 6 och 7 ovan.

16. Gripsholm, Selebo härad, Södermanland.

L. 927. D. 8° nr. 20. Grundtvig i (dansk) Hist. tidsskr. 3 R 5: 602. Rosenberg Nordb. aandsl. 1: 81. *Brate* och Bugge s. 194 ff. Noreen Altschw. Gram. s. 485. F. Braun i Fornvännen 1910, s. 101. *Brate*.

tula. lit. raisa. stain. pinsat. sun. sin. haralt. brupur. inkuars. þair furu. trikila. fiari. at. kuli. auk. austarlar. ni. kafu. tuu. sunar. la. i. sark. lanti.

Transskr.: Töla lēt ræisa stæin þensa (a)t sun sinn Harald, bröpur Ingwars. Þæir föru drængila fiarri at gulli auk austarla (æ)rni (el. arni) gäfu. Döu sunnarla i Særklandi.

Övers.: Tola lät resa denna sten efter sin son Harald, Ingvars broder. De foro manligen fjärran efter guld och matade örnen (dvs. deltog i blodiga strider) österut. (De) dogo söderut i Serkland.

Anm. I st. f. *furu* möjligen *fauru* (binderuna *au*).

17. Hundhammars borg, Botkyrka socken, Svartlösa härad, Södermanland.

B. 686. Brocm. s. 100. L. 817.

antuitr. reisti. stin. iftir. huka. brupur sin || er. uar. tauþer. miþ. ink[uari. au]k. iftir. þurkils || brupur. kupan || þiarlaukr. irfi. lit. reisa. iftir. || þiapr. sin

Transskr.: Andwitr ræisti stæin æftir Haugha (el. Hauka), bröpur sinn, er war dauþr meþ Ingwari, auk æftir Þorgils, bröpur göþan. Biar(n)-laughr ærfi lèt ræisa æftir faþur(?) sinn.

Övers.: Andvit reste sten(en) efter Høghe (el. Høke), sin broder, som blev død med Ingvar, och efter Thorgils, (sin) god(e) broder. Biar(n)løg, arvingen (dvs. sonen), lät resa (stenen) efter sin fader(?).

Anm. *huka* bör troligen transskriberas *Haugha*, obl. form av *Haughi*, jfr fsv. *Heghe* (Lundgren Landsmälen X. 6: 123), eller *Hauka*, obl. form av *Hauki*, jfr fda. *Heki* (Nielsen Oldd. personn. 49). Mindre sannolikt förefaller mig *Hugha*, ack. av *Hughi* (Lundgren Landsmälen X. 6: 112). — *taupr* säkert fel för *taupr*. — *biapr* är tydligen en felläsning; jag gissar på *faþur*, „fader“. Sammanhanget blir då följande: Andvit har rest stenen över två bröder, Høghe (l. Høke) och Thorgils; en av dessa har efterlämnat en son, Biar(n)løg, som för sin faders del deltagit i resningen av stenen.

18. Stäringa, Årdala socken, Villåttinge härad, Södermanland.

B. 823. Brocm. s. 97. L. 913. Brate och Bugge s. 189 f., 407. *Brate*.

kairuatr. auk. anutr. auk. utamr. rita. stain. at. byrstain. brupur. sin. sar uar. austr. mip || ikuari. trik. snialan. sun. oifayar.

Transskr.: Gæirwatr auk Anundr auk Ūtamr rætta stæin at Bor(g)stæin(?), bröpur sinn — sar war austr meþ Ingwari—dræng sniallan, sun Læif-øyar(?).

Övers.: Gervat och Anund och Otam resa stenen efter Borgsten(?), sin broder — han var österut med Ingvar — en duktig ung man, son till Levö(?).

Anm. *Bor(g)stæinn*; jfr senare fsv. *Borsten* (Lundgren Landsmälen X. 6: 81). — I *oifayar* ser jag felristning för *lifayar*, och detta fattar jag som gen. av ett *Læif-øy*, som

förhåller sig till fsv. mansnamnet *Lev(e)*, fisl. *Leifi* som fsv. *Gisle*, *Gunne*, *Kætile* (Lundgren Landsmälen X. 6: 67, 80 162) till *Gisel(e)*, *Gunne*, *Kætil* resp.

19. Nybble, Dillnäs socken, Daga härad, Södermanland.

D. 8° nr. 82. *Brate*.

barkuiþr. auk. þu. helka. raistu. stain. pansí. at. ulf. sun. sint. han. entapis. mip. ikuari. kup. hialbi. salu ulfs.

Transskr.: Bærghwipr auk þau (el. þø) Hælgha ræistu stæin pansí at Ulf, sun sinn. Hann ændapis meþ Ingwari. Gup hialpi salu Ulfs.

Övers.: Bergvid och Helga, de två (dvs. makarna B. och H.), reste denna sten efter Ulf, sin son. Han ändade sitt liv med Ingvar. Gud hjälpe Ulfs själ.

Anm. *Bærghwipr*; jfr fsv. *Bærgvidh* och *Bærghvidh* (Lundgren Landsmälen X. 6: 26, 42). — *t* i *sint* ej säkert.

20. Lilla Lundby, Lids socken, Rönö härad, Södermanland.

D. 8° nr 46. S. Boije i SFT 5: 159. Brate och Bugge s. 322 f. *Brate*.

.sbiuti. halftan. þair. raispu. stain. pansí. iftir. skarpa. brupur. sin. fur. austr. || hipan. mip. ikuari. o sirk || lanti. likr. sunr brentar(?).

Transskr.: Spiuti, Halfdan þeir ræispu stæin pansí æftir Skarpa bröpur sinn. För austr heþan meþ Ingwari, á Særklandi liggr, sunr...

Övers.: Spjute (och) Halfdan de reste denna sten efter Skarde, sin broder. (Han) för hädan österut med Ingvar. I Serkland ligger (han), son...

Anm. De två första bokstäverna i *brentar* ej säkra.

21. Tystberga hage, Tystberga socken, Rönö härad, Södermanland.

B. 818. Brocm. s. 95. L. 860. S. Boije i SFT 5: 151. Brate och Bugge s. 158 f. Noreen Altschw. Gram. s. 500. *Brate*.

Mus.kia. auk. mani. litu. rasa. ku[mbl. pausi. at. b]rupur. sin. hrupkair. auk. fapur sin hulm. stain. || han hafpi ystarlaui. uarit. linki. tuu. a.ustarla. meþ. inkuari

Transskr.: Mūs-Gēa(?) [el. -Gīa(?)] auk Manni lētu ræ(i)sa ku[mbl. pausi at. b]rōþur sinn Hrōþgæi auk fapur sinn Holmstæin. Hann hafpi austarla (østarla?) uærit (el. uarit) længi. Dōu austarla meþ Ingwari.

Övers.: Mūs-Gēa(?) [el. -Gīa(?)] och Manne lätto resa detta minnesmärke efter sin broder Rodger och sin fader Holmsten. Hann (dvs. Holmsten?) hade länge varit österut. (De) dogo österut med Ingvar.

Anm. *Mūs-Gēa* el. -*Gīa*; så Noreen (andra förslag har Bugge a. st.). — *rasa*, om ej felristning för *raisa*, snarast att transskribera *ræsa* (jfr Noreen Altschw. Gram. § 89. II. 2 och anm. 6). — i *ystarlau* ha de två sista tecknen säkerligen tillkommit genom felristning och böra således, som här gjorts, uteslutas vid läsningen (den närmare motiveringen härför måste jag här förbigå). Annorlunda, inbördes avvikande, Bugge och Noreen (a. st.). — Jfr Tillägg II, s. 65.

22. Vanstā, Ösmo socken, Sotholms härad, Södermanland.

v. Friesen i Uppland 2: 475. *Brate* och *Braun* (i förening).

.suan. auk. stain. raistu. stain. at. tosta. fapur. sin. is. uarp. taupr. i lipi. ikuars. auk. at. þor-stain. auk. kt. aystain. alhiltar s[uni]

Transskr.: Swænn auk Stæinn ræistu stæin at Tosta fapur sinn, es warp daupr i lipi Ingvars, auk at Þorstæin auk at Øystæin, Al(f)hildar s[yni].

Övers.: Sven och Sten reste sten(en) efter Toste,

sin fader, som blev död i Ingvars här, och efter Thorsten och efter Östen, Alfhilds söner.

Anm. Beträffande formen *Swænn* (< urnord. *Swainn*) vid sidan av *Swënn* jfr Kock Sv. Ljudhist. 1: 197, Noreen Altschw. gram. § 80 II. 2. — *kt*; *akt* v. Friesen — *alhiltar* för *alhiltar* troligen felristning, då *f* i ställning framför *h* näppeligen fallit bort i uttalet trots tre-konsonantismen. — s[uni] plur. enligt *Brates* förslag. v. Friesen läser s[un] sing.

23. Skultuna bruk, Skultuna socken, Norrbo härad, Wästmanland.

D. Runa fol. 1: 28. Wästm. forn. årsskr. 3: 19. *Brate*.

ghu[nalt]r. lit [resa] stain. þin[sa. ef]tir. horm. stobsen. trek[upa]n. auk. uas. farin. o[ustr]. mib. iku||ari. hioibi k[up. salu. hans]

Transskr.: Gu[nnald]r lēt [resa] stæin þen[sa æf]tir Orm(?)... dræng [gōþa]n, auk was farinn a[ustr] meþ Ingwari. Hialpi G[up. sælu. hans].

Övers.: Gunn(v)ald lät (resa) denna sten efter Orm (?) ... en präktig yngling, som hade farit österut med Ingvar. Hjalpe Gud (hans själ).

Anm. *ghu...r* kan med säkerhet fullständigas till *Ghu[n-alt]r*, dvs. *Gunnald*r, samma namn som på den i flera avseenden nära besläktade L. 1002, numera vid Skultuna bruk, men förr vid Berga gård, där även den här omtalade stenen fordom befunnit sig. — *horm* snarast = *Orm* (beträffande tillsatsen av *h* jfr *Brate* och Bugge s. 313 f.). — *auk* relativpartikel (jfr samma användning av *auk* på L. 1002).

24. Stora Syltan, Styrstads socken, Lösings härad, Östergötland.

B. 857. Brocm. s. 98. Widegren Förs. t. en beskr. öfv. Österg. 2: 223. L. 1098. ÖFT 1: 111. *Brate*.

þurfríp. risti. eftiæ. askut. auk. kauta sunu. sina. || stin. þasi. han. kuti. etapis. i. ikuars. || hilfniiki.

Transskr.: Þorfríð rēsti eftir Āsgot (el. Ās-gaut) auk Gauta, sunu sina, stēn þæssi. Hann Gauti ændapís i Ingvars hælfníngi.

Övers.: Thorfrid reste efter Asgot (el. Asgöt) och Göte, sina söner, denna sten. Han, Göte, slutade sitt liv i Ingvars (här)avdelning.

Anm. *hælfníki*, dvs. *hælfníngi*, dat. sg. av *hælfníng* (se Söderwall Ordbok), fl. *hælfníng*, eg. = hälft, dvs. avdelning, häravdelning; se Bugge hos Brate och Bugge s. 233. Uttrycket synes förutsätta, att Ingvar på sitt tåg österut icke var ensam befälhavare över hela hären.—Emellertid bör det anmärkas, att det ej är fullt säkert, att den här återgivna inskriften syftar på vår Ingvar. I Skjorstad, Tåby socken, Björkekinds härad, finnes (se Brate Österg. runinskr. nr 30) en runsten talande om en Ingvar, som dog österut. Denne Ingvar kan icke vara identisk med Ingvar den vidtfarande, vars födelsebygd genom stenarna nr 6, 7, 15, 16 torde vara fastslagen. Men det är möjligt, att Strytads-stenen, och då även den strax nedan omtalade från Dagsberg, syftar icke på Ingvar den vidtfarande, utan på den på Skjorstad-stenen omtalade Ingvar.

25. Dagsbergs kyrka, Dagsbergs socken, Lösings härad, Östergötland.

B. 859. Brocm. s. 99. L. 1094. ÖFT 1: 110. *Brate*.
...ur. sin. eR. furs... || ... hælfní. austr

Transskr.: ...[fap]ur (el. [broþ]ur) sinn, eR förs [i Ingvars] hælfn[i]ngi austr.

Övers.: (N. N. reste denna sten efter N. N.), sin fader (el. broder), som omkom (i Ingvars) häravdelning österut.

Anm. Då de avgörande orden saknas, är det uteslutande på grund av det med nr 24 ovan överensstämmande ordet *hælfníngi*, som denna sten kan förmodas höra till Ingvarsstenarna. Jfr för övrigt anm. till föregående inskrift.

TILLÄGG I.

Till Ingvarsstenarna räknar *Brate* även B. 702, L. 956 (Strängnäs), som enligt honom lyder: kunbiurn lit raisa st.....un (u osäkert) aimuntiR, vilket jag tolkar: Gunnbjörn lät raisa st[æin].....[s]un ÆimundaR, dvs. Gunnbjörn lät resa (denna) sten (efter N. N.) son till Emund. Förutsättningarna härför skulle vara, att *Emund* här är identisk med Emund, Ingvars fader, och att stenen är rest just över Ingvar. Men även om den förra förutsättningen är riktig, så torde den senare få betraktas som ytterst oviss.

TILLÄGG II.

Nr 13. Läsningen [H]alui (så redan D. Runa fol. a. st.) grundar sig på förutsättningen, att *a* icke varit första runan i inskriften (som här är skadad). Även *Brate* anser det åtminstone osäkert, om *a* börjat inskriften. Har den emellertid gjort det, så ha vi väl i stället namnet *Alui*[R] (jfr *Aluir* Bidr. t. Söderm. a. kult.-hist. I. 1:5 samt Lundgren Landsmålen X. 6:11 f.) = isl. *Ólvir*.

Nr 14. Enligt *Brate* är *Ut*[a]r, dvs. *Ottarr*, lika troligt som *Ut*[am]r.

Nr 21. *Brate* meddelar, att även på en nyfunnen runsten vid Gatstugan, Gryt socken, Södermanl., namnet *muskia* förekommer. Enl. *Brate* är det en bildning av typen *Orekia* o. d.

Namnregister.

Ákl, svensk höfding, Yngvars farfader 1, 2.

Auðr, dotter till Hákon Illadejarl 1.9, 2.4.

Bolgsóttl(Þ), ortnamn 24.25.

Bjólfr, konung 25.6, 25.14, 25.20; jfr Sölmundr.

Burisleifr, (jfr inledn. s. XCII f.) 4.21, 4.23.

Citopolls, var. Sotopolls, (jfr inledn. s. LXXXV not) 29.3.

Elrikr, Erik segersäll, svensk konung 1, 2, 3.

Eymundr (Ákason), Yngvars fader 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9.

Eymundr (Ólafsson), Emund gamle, svensk konung, Olof skötkonungs son 47.17, 48.2.

Gafi, var. Gafi, ortnamn 18.6.

Gafi, se Gafi.

Gardaketill, se Ketill.

Gardar 31.1, 32.1, 47.2.

Gardarfi 1, 4, 5, 12, 31, 32, 47.

Gautland 1.6.

Gizurr Halleson, isländsk höfding 49.1.

Glúmr Þorgeirsson, var. Þorgilsson, (jfr inledn. s. XCIX f.) 49.5, 49.10.

Hákon (Sigurðsson), „Illadejarl“ 1, 2, 3.

Haraldr, en svensk konung (jfr inledn. XCI) 24.4.

Hellopolls, (jfr inledn. LXXXV not 1) 17.5, 25.3.

Hjálmvígi, Yngvars följeslagare 12.14, 19.19.

Hólmgarðr 5.6.

Hrómundr (annat namn på Jólfr) 25.1.

Ingigerðr, dotter till Olof skötkonung 3, 4, 5.

Ingvar, se Yngvarr.

Island 47.5.

Isleifr, isländsk prest 49.5, 49.8.

Jarlisleifr (jfr inledn. CII f.) 4.16, 4.19, 4.21, 12.3.

Jólfr, (texthskr. Julfr), konung 17, 18, 25, 26; jfr Hrómundr.

Jón Loptason, isländsk höfding 49.1.

Julfr, se Jólfr.

Ketill, kallad Gardaketill, Yngvars följeslagare 12, 18, 27, 28, 30, 31, 3, 42, 43, 46, 47.

Klakka Sámsson (jfr inledn. XCIX f.) 49.11, 49.12.

Lindibelli, ortnamn 18.4.

Mikligarðr 31.2.

Nórlgr 1.7, 2.5, 2.15, 3.6.

Oddr (Snorrason), munk, hist. författare 48.14, 49.4.

Ólafr (Eiríksson), Olof skötkonung 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

Ólafr (Haraldsson), „den helige“, norsk konung 30.12.

Ólafr Tryggvason, norsk konung 10.2.

Rauðahaf, Röda havet 18.5, 18.8, 24.6.

Röðgelrr, biskop, Svens följeslagare 32.9, 40.17.

Sotopolls, se Citopolls.

Selmgallir, invånarna i Semgalen (dvs. Östra Kurland) 10.8.

Siggeum (jfr inledn. LXXXV not) 18.7, 23.23.

Siggeus (jfr inledn. LXXXI) 23.14.

Sigríðr, Sigríð storråda, Erle segersälls gemål 1.3.

Silksif, drottning 15.18, 27.9, 28.13, 43.7.

Sóth, Yngvars följeslagare 12, 28, 24.

Styrbiörn, Styrbjörn starke, Erik segersälls brorson 10.1.

Sveinn, Yngvars son 11, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47.

Svþjóð 1, 2, 5, 6, 11, 12, 24, 28, 30, 31, 44, 46, 47.

Sölmundr (annat namn på Bjólfr) 25.6.

Þórlr (jfr inledn. XCIX f.), 49.6, 49.11.

Uppsallr 2.16.

Valdimarr, Yngvars följeslagare 12.15, 14.6, 14.14, 31.1.

Yngvarr 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49.

Önundr (Eymundarson), sonson till Olof skötkonung 47.17, 48.2.

Önundr (Ólafsson), Anund-Jakob, son till Olof skötkonung 6, 7, 8, 9, 10, 47.8, 47.15.

Med starkare förkortningar anförda skrifter.

- G. Andreæ = Andreæ, Guðmund, Lexicon islandicum. Havniæ, 1688.
 Arkiv = Arkiv för nordisk filologi.
 Arwidsson Förteckning = Förteckning öfver kongl. bibliotekets i Stockholm isländska handskrifter. Utg. af Adolf Ivar Arwidsson. Sthm 1848.
 B. = Göransson, Johan, Bautil. Sthm 1750.
 Boer Qrv.-Odds s. = Qrvar-Odds saga hrsg. von R. C. Boer. Leiden 1888.
 Brate och Bugge Runverser (1 Ant. Hdskr. f. Sv. X).
 Broem[an] = Sagan om Ingvar vidifarne... utg. af Nils Reinhold Broeman. Sthm 1762.
 Cederschiöld Clarus saga = Clarus saga. Clari fabella. Isl. et lat. ed. G. Cederschiöld. Lund 1879.
 Cederschiöld Fornr. suðrl. = Fornögur suðrlanda... utg. af Gustaf Cederschiöld. Lund 1884. [Ur Lunds Universitets Årsskrift].
 Celandér Överg. b > d = Celandér, Hilding, Om övergången av b > d i fornisländskan och fornnorskan. Lund 1906.
 D. 8° = Svenska run-urkunder, utg. af Richard Dybeck. 1-2. Sthm 1855-57.
 D. fol. = Sveriges runurkunder, granskade och utgifne af Richard Dybeck. 1-2. Sthm 1860-76.
 D. Runa fol. = Runa. En skrift för Nordens fornvänner, utg. af Richard Dybeck. Sthm 1865. Fol.
 Dipl. norv. = Diplomatarium norvegicum. Chria 1849 ff.
 Fa S. = Fornaldar sögur Norðrlanda... utgefna af C. C. Rafn. 1-8. Khfn 1829-30.
 Gering Isl. æv. = Íslendzk æventýri. Isländische legenden novellen und märchen hrsg. von Hugo Gering. 1-2. Halle a. S. 1882-84.
 Gislason 44 Prøver = Gislason, Konr., Fire og fyrretyve Prøver af oldnordisk Sprog og Literatur. Khvn 1860.

- Gislason Oldn[ord.] forml. = Gislason, Konrad, Oldnordisk Formlære. Khvn 1858.
 Gislason Um frumparta = Gislason, Konrad, Um frumparta islenzkrar tungu i fornöld. Khfn 1846.
 Groth AM 310 4° = Det Arnemagnæanske Haandskrift 310 quarto Saga Olafs konungs Tryggvasonar... Udg... af P. Groth. Chria 1895.
 Gödel Katal. = Gödel, Vilhelm, Katalog öfver kongl. bibliotekets fornisländska och fornnorska handskrifter. Sthm 1897-1900.
 B. Haldorsen = Biørn Haldorsens islandske Lexicon. Havniæ 1834.
 Erik Jonsson = Jonsson, Erik, Oldnordisk Ordbog. Khvn 1863.
 F. Jónsson Isl. Sprogl. = Islandsk Sproglære ved F. Jónsson. Khvn 1905.
 F. Jónsson Lit.-hist. = Jónsson, Finnur, Den oldnorske og oldisländske Litteraturs Historie. 1-8. Khvn 1893-1902.
 Kock Alt- u. neuschw. Acc. = Kock, Axel, Die alt- und neuschwedische Accentuierung. Strassburg 1901. [= Quellen und Forschungen. 87].
 Kock Sv. ljdhist. = Kock, Axel, Svensk ljdhistoria. Lund 1906 ff.
 Kock Sv. språkhist. = Kock, Axel, Undersökningar i svensk språkhistoria. Lund 1887.
 Kålund Alfr. isl. = Alfræði islenzk, islandsk encyklopædisk litteratur I. Cod. Mbr. AM 194, 8vo, udg. ved Kr. Kålund. Khvn 1908.
 Kålund Atlas = Palæografisk Atlas. Oldnorsk-islandsk afdeling. Khvn 1905, 1907.
 Kålund Heiðarv. = Heiðarviga saga. Udg... ved Kr. Kålund. Khvn 1904.
 Kålund Katal. AM. = Katalog over den Arnemagnæanske håndskriftsamling udg. af Kommissionen for det Arnemagnæanske legat. 1-2. Khvn 1889-94.
 Kålund Katal. KB. = Katalog over de oldnorsk-islandske håndskrifter i det Store kongelige bibliotek og i Universitetsbiblioteket. Khvn 1900.
 Kålund Laxd. = Laxdæla saga udg. ved Kr. Kålund. Khvn 1889.
 L. = Run-urkunder utg. af Joh. G. Liljegren. Sthm 1833.
 Landsmålen = Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen.
 Larsson Isl. hskr. nr 645 4° = Larsson, Ludvig, Isländska

- handskriften No 645 4° i den Arnamagnæanska samlingen. I. Lund 1885.
- Larsson Ordförrådet = Larsson, Ludvig, Ordförrådet i de äldsta isländska handskrifterna. Lund 1891.
- Maurer Die Ausdrücke = Über die ausdrücke: altnordische, altnorwegische & isländische Sprache. München 1867.
- Meissner Rómverias. = Rómveriasaga (AM 595, 4°). Hrg. von Rudolf Meissner. Berlin 1910. [Palaestra 88].
- Månadshl. = Kongl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademions månadsblad.
- Fr. Nielsen Kirkelex. = Kirke-Leksikon for Norden udg. af Fredrik Nielsen. Aarhus 1900 ff.
- Noreen Altisl. gram.⁸ = Noreen, Adolf, Altisländische und altnorwegische Grammatik. 3. Aufl. Halle 1903.
- Noreen Altschw. Gram. = Noreen, Adolf, Altschwedische Grammatik. Halle 1897—1904.
- Olafs s. Tryggv. ed. Munch = Saga Olafs konungs Tryggvasonar. ...udg. af P. A. Munch. Chria 1853.
- Olsen Vqls. = Vqlsunga saga ok Ragnars saga Loðbrókar. Udg. ved Magnus Olsén. Khvn 1906—08.
- PB Beitr. = Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur hrsg. von H. Paul und W. Braune.
- Rosenberg Nord. aandsl. = Rosenberg, C., Nordboernes Aandsliv fra Oldtiden til vore Dage. 1—3. Khvn 1878—85.
- Schlyter Ordbok = Schlyter, C. J., Ordbok till Samlingen af Sveriges gamla lagar. Lund 1877.
- SFT = Svenska fornminnesföreningens tidskrift.
- Sn. Edda = Edda Snorra Sturlusonar. 1—3. Hafnæ 1848—87.
- Specht Das verbum reflex. = Specht, Friedrich, Das Verbum reflexivum und die Superlative im Westnordischen. Berlin 1891. [= Acta Germanica III:1].
- Storm Isl. annal. = Islandske Annaler indtil 1578. Udg. ved Gustav Storm. Chria 1888.
- Sveriges hist. = Sveriges historia intill tjugonde seklet ... utg. af E. Hildebrand.
- Söderwall Ordbok = Söderwall, K. F., Ordbok öfver svenska medeltids-språket.
- Porkelsson Breytingar = Porkelsson, Jón, Breytingar á myndum viðtengingarháttar í fornorsku og fornislensku. Reykjavik 1887.
- UFT = Upplands fornminnesförenings tidskrift.

- Uppland = Uppland. Skildring af land och folk. 1—2. Sthm 1905—08.
- Wadstein Fnor. hom. ljudl. = Wadstein, Elis, Fornnorska homiliebokens ljudlära. Upsala 1890.
- Zoëga Ísl.-ensk orðab. = Zoëga, G. T., Íslenzk-ensk orðabók. Reykjavik 1904.
- Aarb. = Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie.
- ÖFT = Östergötlands fornminnesförenings tidskrift.